LIETUVIŲ DIENOS

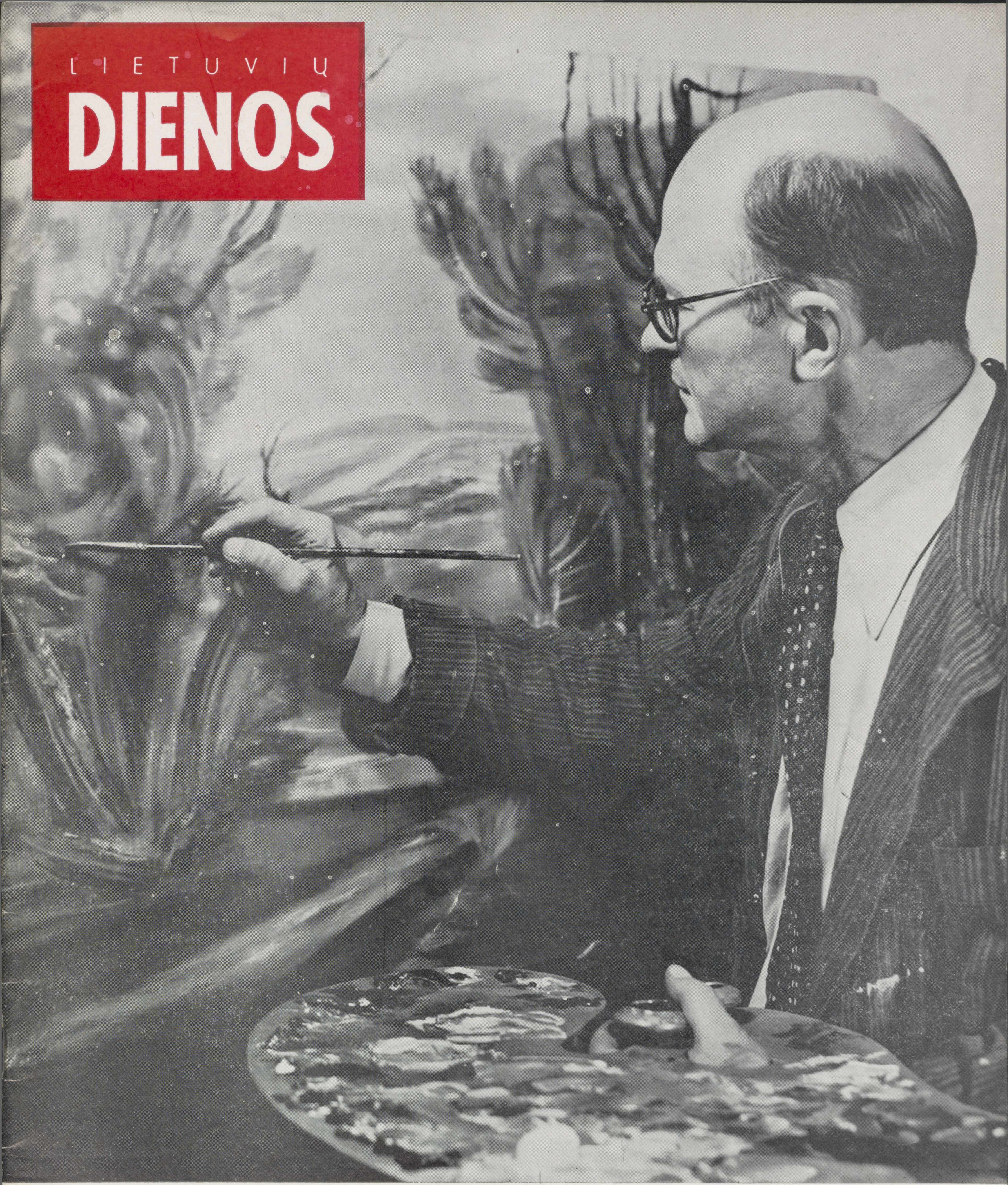

LITHUANIAN DAYS

MAY, 1961

DAILININKAS ADOMAS GALDIKAS

1961 M. GEGUŽĖS MĖN.

Vyriausias Redaktorius / Editor-in-Chief
Bernardas Brazdžionis
Literatūros Redaktorius / Literature Editor
Juozas Tininis
Foto Redaktorius / Photo Editor
Daumantas Čibas
Anglų kalbos Redaktorius / Senior English Editor
Milton Stark
Anglų kalbos Redaktorius / English Editor
Mrs. Dalilė Polikaitis

Leidėjas / Publisher
Anthony F. Skirius
Administratorius / Circulation Manager
Juozas Andrius

Redakcijos atstovai atskiruose miestuose ir valstybėse / Contributing Editors:

Juozas Bertulis, Chicago, Ill.; Vladas Būtėnas, Chicago; Ill.; Vytautas A. Braziulis, Cleveland, Ohio; Jurgis Almis Jūragis; Sydney; Australia; Salomėja Narkėliūnaitė, New York, N. Y.; Vladas Mingėla, Detroit, Mich.; Balys Raugas, Philadelphia, Pa.; Cezaris Surdokas, Baltimore, Md.; Edvardas Šulaitis, Chicago, Ill.; Petras W. Urban, Cleveland, Ohio; Vaclovas Verikaitis, Toronto, Ont., Canada; Vytautas Volertas, Baltimore, Md.

Nuolatiniai foto bendradarbiai / Photographers:
JAV: Brockton, Mass. — B. Kerbelienė. Brooklyn, N. Y. — V. Augustinas; V. Maželis; G. Penikas. Chicago, Ill. — A. Gulbinskas, B. Lungys, V. Noreika. Cleveland; Ohio — V. Bacevičius. Los Angeles, Calif. — L. Briedis, Pr. Gasparonis, L. Kančiauskas. Manchester, N. H. — K. Daugėla. New Haven, Conn. — P. Jasiukonis. Omaha, Nebr. — Rev. L. Musteikis. Philadelphia, Pa. — F. Jakaitis, V. Gruzdys. Washington, D. C. — P. Labanauskas; Photo Alda. Waterbury, Conn. — J. Gaidys, V. Vaitkus. CANADA: Hamilton, Ont. — A. Juraitis. Montreal, P. Q. — L. Stankevičius. Toronto, Ont. — J. Dvilaitis. AUSTRALIA: E. Butkūnas, P. Sakalauskas; E. Karpavičius.

Straipsniai, autoriaus pasirašyti pavarde, slapyvardziu ar inicialais nebūtinai reiškia ir redakcijos nuomonę.
The opinion expressed in signed or initialed articles are not necessary those of the Editors.

Žodinę ir visą kitą medžiagą, spausdintą "Lietuvių Dienų" žurnale, LD leidykla pasilaiko teisę panudoti kitais atvejais.

"LIETUVIŲ DIENOS" YRA SUJUNGTOS SU "KALIFORNIJOS LIETUVIU", LEISTU 1946-1949 METAIS.
"LITHUANIAN DAYS" IS COMBINED WITH "CALIFORNIA LITHUANIAN".

Skaitytojų pageidavimu prenumerata atnaujinama automatiškai, nelaukiant atskiro pranešimo. Nutraukdamas prenumeratą, skaitytojas administraciją painformuoja laišku / If subscription is to be discontinued at expiration, notice to that effect should be sent; otherwise it will renewed automatically. This policy accords with the wishes of our subsribers.

Leidžiama kas mėnuo, išskyrus liepos ir rugpiūčio mėn.
Published monthly, except July and August

Atskiro nr. kaina 65 centai **Single copy 65¢**

Prenumerata metams $6.00 bet kuriame pasaulio krašte.
Subscription $6.00 per year in any country of the world.
Garbės prenumerata / Honorary subscription $10.00.

"Second Class Postage Paid At Los Angeles, California".

L I E T U V I Ų
DIENOS
LITHUANIAN DAYS MAGAZINE

4364 Sunset Boulevard • Hollywood 29, California • NO 4-2919

Nr. 5 (114), XII metai
GEGUŽIS, 1961

Vol. XII, No. 5 (114)
MAY, 1961

TURINYS / CONTENTS

Praeities minėjimai ir dabarties darbai Vedamasis 3
Pabaltijos moterys veikia vieningai. Pokalbis su PMT sekretore V. Čečetiene 4
Vlikas stiprina savo veiklą. Pokalbis su nau-jaoju reikalų vedėju Kaziu Mockum 4
Bendradarbiavimas ir kultūriniai mainai su okupuota Lietuva. Anketa.
Atsako: dr. A. Trimakas, V. Sidzikauskas, V. Vaitiekūnas, dr. P. Mačiulis, Ant. Gustaitis, J. Audėnas, J. Kojelis, M. Biržiška ir kt. 6
Lietuviška "Viltis" angliškai skaitančiam. Pokalbis su red. Vyt. Beliajum. 7
Irena Naudžiūnaitė-Joerg, **Bailys.** Novelė 8
Pranas Visvydas, **EILĖRAŠČIAI.** 9
E. Šulaitis, **FASK vienuoliktaisiais metais** 10
Australijos L. Katalikų Centras. Foto reportažas 11
Paulius Jurkus, **Dailininkas Adomas Galdikas** Apybraiža ir kūrinių foto nuotraukos. 13
Knygos ir autoriai. Literatūros kronika. Atsiųsta paminėti. 17
Veidai ir vaizdai. Iliustruota kronika iš viso pasaulio lietuvių gyvenimo 18
Žmonės, dienos ir darbai. Smulkioji kronika ir administracijos pranešimai 20

ENGLISH SECTION

Western Nations and We. Editorial 21
Aušros Vartai — Gates of Dawn, by V. Beliajus 22
Foggy Morning, by Vincas Ramonas 23
Lithuanian History in Stamps. Part XXXVII. 24
A Girl in Snow Storm ..... By A. Bernotas 24
Soviet Inequalities in Occupied Lithuania 24
Lithuanians Make News 25
Lietuviškos lėlės. Dail. A. Tamošaitienės darbai. 26

MIELI SKAITYTOJAI, PATIKRINKITE, AR NEPAMIRŠOTE ATSIŲSTI PRENUMERATĄ? PADARYKITE TAI TUOJAU, KAD NEREIKTŲ SIŲSTI PARAGINIMO.

VIRŠELIAI / COVERS

Front Cover - Pirmasis

Dailininkas Adomas Galdikas, dabar gyvenąs ir kuriąs New Yorke. (Plačiau žiūr. 13-15 pp.)

***A. Galdikas, one of the most prominent Lithuanian artists, now resides and works in New York. He studied art at the Stiglitz school in St. Petersburg in Russia. After the Art Institute of Lithuania was established, he presided over the studio of praphic arts. Later became professor.**

He worked in graphic arts, illustrated books. Has painted thousands of paintings in tempera and oil. His paintings are very colorful, his landscapes are a constant play in color. Lately he has put on canvas many landscapes of America. Mr. Galdikas has had exhibitions in Kaunas, Paris, New York and other places. (More — pages 13,14 and 15).

Photo V. Maželis

Back Cover - Paskutinis

Balandžio 9 d. Chicagoje įvyko "Dainavos" ansamblio 15 metų veiklos sukakties minėjimas. Ta proga surengtas koncertas, apdovanoti vadovai ir ilgiausiai ansamblyje išbuvę nariai.

Nuotraukoje svarbiausi koncerto dalyviai: Algis Šimkus — antrasis ansamblio dirigentas, komp. Vl. Jakubėnas — akompaniatorius, Izolda Ralienė — tautinių šokių mokytoja, Stepas Sodeika — ansamblio vadovas ir vyriausias dirigentas, solistai: Dana Stankaitytė, Algirdas Brazys ir Jonas Vaznelis. Foto V. Noreika

***On April 9th the Lithuanian Folk Ensamble "Dainava", celebrated its 15th anniversary with a concert in Chicago. Citations were presented to musical directors and oldest members of the organization.**

In the photograph (from right): Algis Šimkus, second conductor, composer Vladas Jakubėnas, accompanist, I. Ralienė, folk dance instructor, St. Sodeika, musical director and conductor, and soloists: D. Stankaitytė, Algirdas Brazis, J. Vaznelis. Photo V. Noreika

Lietuvių, latvių ir estų "veiksniai" Lietuvos Pasiuntinybėje bal. 29 d. Iš kairės: B. Albats, P. Lejinš, Lietuvos Pasiuntinys J. Kajeckas, dr. P. Grigaitis, L. Šimutis, dr. A. Spekke, Latvijos Pasiuntinys, dr. A. Trimakas, G. Meierovičs, M. Vaidyla.

Užmegsti glaudesni visų trijų Pabaltijo tautų ryšiai, išleista bendra deklaracija, pasisakanti už veiklos derinimą ir sudarymą jungtinio pabaltiečių komiteto kovai dėl Lietuvos laisvės. Foto Alda

*Representatives of Lithuanian, Latvian and Estonian political organizations at the Lithuanian Legation in Washington, DC. on April 29.

Praeities minejimai ir dabarties darbai

Romantikui Maironiui praeitis yra kaip saldus sapnas — "praeities saldų sapną kas pažadint galėtų?" klausia poetas ir nemato jėgos, kuri beprikeltų atšalusius kaulus, kuri atgaivintų seną gadynės galybę. Sukeltoj nostalgijoj jis ieško įkvėpimo naujiems žygiams. Panašūs buvo ir aušrininkai, kėlę legendarinę praeities didybę. Nerasdami faktų, jie juos kūrė patys. Tautos, kurios nepažįsta savo praeities, yra lyg vaikai, — skelbė jie seną romėnų priežodį. O realistas Kudirka dar toliau nuėjo — jis preitį laikė patyrimo ir jėgų šaltiniu ir kvietė iš jos "semtis stiprybės" ir mokytis. Sunku tam, kurio praeitis nepamoko. Mes praeities pamokų turim tiek ir tiek. Tik mokėkime ir norėkime jomis pasinaudoti. Tiesa, yra dalykų, kurie*reikia* užmiršti, bet yra ir tokių, kurių *negalima* užmiršti. Yra dalykų, kurie reikia nuolat ir nuolat atsiminti.

Atsimintinos datos tautos gyvenime yra tarsi tos keleivių stotys, kuriose sustojama poilsiui, apimąstymui ir naujų jėgų pasisėmimui. Vienos jų yra džiaugsmingos, kitos persunktos liūdesiu ir kausmu. Vasario šešioliktoji ar liepos ketvirtoji yradžiaugsmo ir laimėjimų dienos. Bet šiuo metu ir mūsų Šešioliktoji yra liūdesio pridengta. Dar daugiau — tėvynėje ji yra teršiama ir braukiama iš istorijos ir iš žmonių širdžių. Naujos datos klastoja istoriją ir nauji stabai užgožia Lietuvos padangę. Kas lietuviui skaudžiausia, skelbiama kaip džiaugsmas ir kas niekingiausia — brukama kaip tikras pinigas. Nėra abejonės, kad tauta atsimena laisvę ir mato vergiją. Tik laisvajame pasaulyje gyvenąs lietuvis, gerovės supamas ir svetimų dievų viliojamas, neturėtų užmiršti to, iš kur jis kilo, to, kas jis buvo, to, kas jis yra dabar, ir to, kokia yra jo pirmoji ir didžioji pareiga.

Reikia skirti minėjimus nuo "minėjimų", kurių pastaruoju metu tiek pagausėjo, kad jie, asmeniniai, artimi ir labai brangūs, tiesiog nustelbia tuos, kurie yra bendri visiems, bet kuriems nebelieka nei laiko, nei vietos, nei energijos, nei, pagaliau, pačių darbininkų. Dar nevėlu keisti krypti, kol smulkieji asmeniškumai neišstūmė bendrųjų datų ir reikalų. Metai po metų auga karta, kuriai ir tragiškasis birželis su deportacijomis ir panašūs įvykiai bus tik iš knygų išskaityti dalykai, kaip knygnešių istorijos ar Gedimino pilies įkūrimo legenda.

Mcsų pareiga palaikyti nesenos istorijos faktus, gyvus perduoti juos augančiajai kartai ir jų minėjimus išvesti iš oficialaus pareigos trafareto. Skaudžiųjų įvykių momentai dar pajėgia mus suburti vieningam darbui; jie artina mus su kaimynais pabaltiečiais vienam kovos frontui; tebūna jie palydimi darbais, kuriuos ateityje galėtų minėti kaip šios dienos žygius ir laimėjimus Lietuvos atstatymui ir kūrybai. Tai įprasmins mūsų brolių kančias tėvynėj ir mūsų gyvenimą laisvėj.

Balandžio 30 d. PMT-bos parengimo organizatorių ir svečių būrelis. Iš kairės: (I eil.) Elija Druva, latvė, Mall Jurma, estė, Mrs. Wilson, amerikietė, Ligija Bieliukienė, naujoji Tarybos pirmininkė, Mirela Teodoru, rumunė; kitose eilėse už jų: H. Saaraste, estas, dainavęs koncerte, Mr. & Mrs. L. Vahtas, estai, dvi estaitės, kurių pavardės korespondentui nežinomos, Juta Kurman, estų klubo pirmininkė, M. Kregždienė, O. Gulbis, latvė, aviacijos pulk x (koresp. nežinoma pavardė), Wilson, estė (pavardė nesužinota) V. Čečetienė, M. Detor, serbė. (vč)

*The activities of the Baltic Women's Organization. Organizers and a group of guests at the concert on April 30th in New York.

PABALTIJO MOTERYS VEIKIA VIENINGAI

Iš Pabaltijo Moterų Tarybos veiklos

Stiprinant Pabaltijo tautų bendradarbiavimą laisvės kovų fronte, įdomu kaip ir ką šioje srityje veikia moterys, kurios jau beveik 15 metų lietuvės, latvės ir estės dirba kartu. Šia proga mūsų korespondentas patiekė keletą kausimų, į kuriuos PMT sekretorė V. Čečetienė mielai atsakė.

— Kada ir kur Pabaltijo Moterų Taryba įsikūrė?

— Pabaltijo Moterų Taryba įsikūrė 1947 metais Esslingene, Vakarų Vokietijoj.

— Nuo kada veikia Jungtinėse Amerikos Valstybėse?

— Nuo 1950 metų vasario 16 dienos. Jos būstinė yra New Yorke. Turi savo atstoves keliuose kituose miestuose. 1949 metais įstojo instituciniu nariu į didžiausią pasaulyje moterų organizaciją — General Federation of Women's Clubs arba Visuotinė Moterų Klubų Federacija. PMT atstovės aktyviai dalyvauja šios milžiniškos (11 milijonų narių) organizacijos metiniuose kongresuose, kur dalyvauja iki 3.000 įvairių kraštų delegačių.

— Kokie yra Tarybos tikslai?

— Pabaltijo Moterų Taryba siekia šių tikslų:

1. Bendromis jėgomis kovoja už Lietuvos, Latvijos ir Estijos laisvę ir valstybinę nepriklausomybę;
2. Skatina artimesnį bendradarbiavimą tarp esčių, latvių ir lietuvių;
3. Ragina auklėti jaunimą tautinėje ir pabaltietiško solidarumo dvasioje;
4. žadina bendradarbiavimą kultūrinėje ir karitatyvinėje srityse.

— Kaip lietuvės moterys įeina į šią Tarybą?

— Lietuvėms moterims Pabaltijo Moterų Taryboje atstovauja Lietuvių Moterų Atstovybė PMT sudaro po 8 atstoves nuo trijų tautybių. Lietuvių delegacijos sąstatas yra šis: L. Bieliukienė — pirmininkė, V. Čečetienė — sekretorė, E. Čekienė, M. Kregždienė, V. Leskaitienė, S. Narkėliūnaitė, G. žilionienė, M. žukauskienė. Pirmininkė yra renkama vieneriems metams. Šiems, 1961/2 metams pirmininkė yra L. Bieliukienė, sekretorė V. Čečetienė. Atstovė Pavergtų Taute Seime yra estė Juta Kurman.

— Kas lietuvių buvo PMT pirmininkėmis?

— Pirmoji PMT pirmininkė buvo dr. M. žilinskienė (1947/48). Ji Vokietijoje pasižymėjo švietimo ir socialinėj srityse; ypač domėjosi jaunimu, ruošdama pabaltiečių jaunimo šventes, parodas, iškilas, suvažiavimus. Kitos liet. pirmininkės buvo: 1949/50 — advokatė Birutė Novickienė, ir dar dvi kadencijas — 1954/55 ir 1958/59 — Ligija Bieliukienė.

B. Novickienė, jei taip galima pasakyti, buvo emigracinio laikotarpio pirmininkė. Jai teko rūpintis PMT perkėlimu į JAV ir išlaikymu bei pertvarkymu ir pritaikymu naujoms sąlygoms.

L. Bieliukienė pirmininkaudama PMTarybai atstovavo ją eilėje General Federation of Women's Clubs konvencijų , skaitė paskaitas American Association of University Women, Seraptimistėms ir kt. 1959 sušaukė pirmąjį pabaltiečių moterų suvažiavimą New Yorke, Free Baltic House.

— Ką paminėtumėte iš Lietuvių Moterų Atstovybės darbų?

— Lietuvių Moterų Atstovybė 1959 metais suredagavo "Resolution on Separated Families", kuri su atitinkamais raštais išsiuntinėta UN Secretary General, USA Delegation to UN, International League for the Rights of Man, International Red Cross, Council of Europe ir kt. organizacijoms. Iš visų gauti gražūs atsakymai.

Pernai metiniame parengime buvo skaitytos paskaitos apie lietuvių, latvių ir estų muziką. Liet. paskaitą skaitė dr. Aldona Šlepetytė, pailiustravo V. Strolia. Metiniuose parengimuose esti koncertai, kuriuose dalyvauja pabaltiečiai menininkai.

— Ką veikia naujoji PM Tarybos valdyba?

— Gegužės 12 turėjo pirmą pilnaties posėdį. Aptartas General Fed. of Women Clubs konvencijose dalyvavimas: Miami Beach PMT atstovaus Bieliukienė, Rio de Janeiro — H. Mošinskienė. Ta proga ruošiamas PMT atsišaukimas į Amerikos moteris. Nutarta paskirti pereinamąją taurę pabaltiečių sporto varžyboms.

Rengiamasi 1962 m. PMT 15 metų sukakčiai. Planuojama išleisti leidinį, gal surengti pabaltiečių dailininkų parodą ir kt. Planų netrūksta. Trūksta talkos ir lėšų. Laukiame, kad prisidėtų ir daugiau moterų prie tų, kurios aukoja laiką ir pastangas, kad tik pabaltiečių vienybės idėja neužmigtų, o priešingai — daugiau įsiliepsnotų.

VLIKAS STIPRINA SAVO VEIKLĄ

Pokalbis su nauju reikalų vedėju Kaziu Mockum

— Kokios yra Vliko reikalų vedėjo funkcijos ir darbai?

— Ligi šiol jau keletą metų Vlikas neturėjo jokios savo įstaigos ir jokio atlyginamo tarnautojo New Yorke. Vliko pirmininkas dr. A. Trimakas ir sekretorus H. Blazas be jokio atlyginimo dirbo ir atliko būtiniausius techninius darbus patys. Anksčiau, dar J. Matulioniui pirmininkaujant, buvo raštinė ir reikalų vedėjas, bet susidariusi finansinė situacija vertė to atsisakyti. Savaime aišku, kad neturėjimas savo įstaigos labai sunkino darbą. Dabar yra vėl išnuomota nedidelė patalpa įstaigai. Jos adresas: Elta Information Service, 1697 Broadway, Room 1105, New York 19, N. Y.

Kalbant apie funkcijas, pirmiausia, žinoma, jos yra egzekutyvinio pobūdžio — Vliko darbų vykdymas. Praktiškai tai reiškia Eltos informacijos biuletenių spausdinimą ir ekspedijavimą, spaudos (lietuviškos ir angliškos) informavimą, ryšių su lietuvių, kitų tautybių ir amerikiečių įstaigomis palaikymą, radijos skriptų parūpinimą, Vliko leidinių platinimą, ryšių su Vykdomąja Taryba Vokietijoj palaikymą ir pn.

— Spaudoje pasirodė žinia apie patariamosios politinės komisijos sudarymą ir jos posėdį. Kam tokia komisija sudaryta: ar vėl grupėms taikinti, ar kokiems kitiems uždaviniams?

— Netrukus kviesime naujos, informacijos, komisijos posėdį. Vliko politinė ir informacinė komisijos yra skirtos patarti konkrečiais laisvinimo klausimais, o ne kokiam grupių vienijimui. Į tas komisijas kviečiami kompetetingi asmenys, neatsižvelgiant, ar jie priklauso prie grupių, esančių Vlike ar nesančių Vlike, ar iš viso jokiai grupei nepriklauso. Jų tarpe yra jaunos kartos asmenų. Tai užtikrina veiklos gaivumą ir tęstinumą. Tai rodo, kad darbas nenutruks, kaip kai kieno būkštaujama.

— Kokios nuotaikos dabar mūsų veiksniuose New Yorke?

— Gyvename labai kritišką metą. Tai jaučia visas laisvasis pasaulis, jaučiame ir mes. Tenka labai budėti ir daryti visa, kas įmanoma, kad nebūtų užmirštas Europos pavergtųjų reikalas, kad istorinė kova už žmogaus teises prieš pavergimą būtų vykdoma drąsiau ir atkakliau. Kiek per neilgą laiką galėjau įsitikinti, Vlikas ta prasme daro daug ir dirba solidariai. Manau, kad kalbos apie grupių nesutarimus didele dalimi yra nereikalingos, kai kalbama apie Vliką sudarančių grupių santykius. Galiu pabrėžti džiuginantį faktą, kad kai eina reikalas apie konkrečių laisvinimo darbų atlikimą, yra kviečiami labiausiai tiems darbams tinkami asmenys, visai neatsižvelgiant į jų priklausomumą kokiai grupei. Yra taip pat asmenų, nepriklausančių jokiai politinei grupei ir mielai bendradarbiaujančių. Taigi grupinis elementas nėra jau toks aštrus, kaip kartais gali atrodyti nuo tolo stebint ar paskaičius kokio publicisto išvedžiojimus.

Yra dirbamas solidariai toks darbas, koks mūsų sąlygose yra įmanomas, naudingas ir reikalingas.

— Koks ryšys yra su Europoje likusia Vykdomąja Taryba?

/Nukelta į 5 psl.

KAZYS MOCKUS

— Tikrai glaudus. Kaip žinome, Europoje Vlikas turi tris radijo programas, skirtas pavergto krašto žmonėms. Taip pat Europoje yra spausdinamos Eltos informacijos trimis kalbomis ir toms informacijoms sutelkiama medžiaga savomis jėgomis. Kas yra dirbęs panašų darbą, tas nesunkiai supranta, kad tam reikia nemažai laiko ir žmonių, nusimanančių, prityrusių informacijos srityje. Kaip pastebėjote spaudoje žinią, į Europą šio mėnesio 20 išvyksta informacijoje dirbti prityręs žurnalistas Vytautas Alseika. Po A. Pauliukonio atvykimo į JAV, ten tokio asmens seniai reikėjo.

— Kiek ir kokiomis kalbomis dabar leidžiama Eltos informacijų? Kodėl įvesta dar ispanų kalba informacija? Kai kas ispanišką tuojau jungia su Franko, kuris čia labai nepopuliarus.

— Ne, nieko bendro su Franko Ispanija. Tai skiriama Lotynų Amerikai, kur gyvena nemažai lietuvių ir yra pajėgiančių tokią informaciją tvarkyti. Ogi Lotynų Amerikos įtaka tarptautinėj politikoj didėja. Tat darosi labai svarbu turėti ten daugiau įtakos. Neužmirškime, kiek to kontinento valstybės turi balsų Jungtinėse Tautose. O juk kaip tik dabar norime, kad J. Tautos iškeltų mūsų reikalą.

Beje, informacijos leidžiama, be lietuviškų, dar angliškai, vokiškai, itališkai.

— Esate dirbę keletą metų ALTo Bostono skyriuje, buvęs pirmininku, dalyvavęs pastarojo kongreso rengime. Kaip atrodo ALTo ir VLIKo santykių klausimas?

— Kitaip to klausimo negalėčiau įsivaizduoti — tie santykiai yra ir turi būti glaudūs. Atskirais atvejais žmogiškai suprantami technikinio pobūdžio neaiškumai gali pasireikšti, bet jie netrukdo ir neturi trukdyti nuoširdaus bendradarbiavimo. Amerikos Lietuvių Taryba atstovauja JAV lietuvius, jų vardu daro įtakos į to krašto valdžią. Kadangi JAV-se gyvena daugumas laisvojo pasaulio lietuvių, todėl suprantama, kad ir to krašto lietuvių visokeriopa parama laisvinimo darbui yra labai reikšminga.

Vlikas vykdo uždavinius ir tai darydamas ieško kelių pasiekti iš vienos pusės pavergto krašto brolius ir seses, o iš kitos pusės visus tuos pasaulio didžiuosius ir mažesnius, nuo kurių didele dalimi priklauso teigiamas mūsų kovos sprendimas. Tai darydamas, jis laukia visų lietuvių paramos. Taip pat skatina visur esančius mūsų žmones savo iniciatyva veikti. Kaip tokios iniciatyvos sektiną pavyzdį norėčiau minėti Barboros Armonienės išgyvenimų paskelbimą Life žurnale ir atskiros knygos išspausdinimą.

BENDRADARBIAVIMAS IR MAINAI SU OKUPUOTA LIETUVA

"Lietuvių Dienų" žurnalas užsimojo pravesti anketą kultūrinio bendradarbiavimo ir kultūrinių mainų su komunistų okupuota, vadinama "tarybine", Lietuva klausimu.

Tas klausimas yra labai opus. yra įvairių nuomonių, atsižvelgiant į tai, kaip kas tą bendradarbiavimą supranta. Labiausiai "bendradarbiavimu" ir "santykių palaikymu" su kraštu yra susirūpinę komunistai. Jie visokiais būdais stengiasi primeškerioti asmenų iš mūsų tarpo, kurie, ar kaip nors įpainioti, ar būdami naivuoliai, gal nė patys to nejausdami, pradeda taip šnekėti, rašyti ir veikti, lyg būtų užmiršę nuo ko jie prieš keliolika metų pabėgo ar, dar blogiau, lyg būtų užsimaskavę komunistinės propagandos pasamdyti agentai.

Spaudoje jau minėta net keletą pavardžių ir būsimo "judėjimo" organo vardas (Fluxus). Minimų vardų darpe figūruoja tokių asmenų, kurie jau spėjo sukelti skandalą laisvoje lietuvių spaudoje, iš lietuviškų reikalų bei institucijų pasityčiodami, laisvųjų lietuvių pastangas ir darbus niekais versdami.

Nežinia, ar šių asmenų iniciatyva grynai privati, ar turi kokių kad ir labai nekaltų ryšių su sovietiniais "ryšininkais", bet lietuviškos spaudos buvo griežtai pasmerkta, kaip žalinga ir visiškai nevykdytina tokiu būdu ir tokiomis aplinkybėmis, kaip peršama.

Kas nenorėtų palaikyti ryšio su savo gimtuoju kraštu, su savo giminėmis, artimaisiais bei visais lietuvais, kas nenorėtų keistis kultūrinėmis vertybėmis ir pasidžiaugti jų laimėjimais! Bet kaip? Su kuo? Kokiuo mastu ir kokiomis sąlygomis? Bendravimo sąlygą lotynai išreiškė pasakymu: do ut des. Komunistai nori tik duoti, bet nenori imti. Auksą, dolerį, gerą drabužį, tiesa, jie "ima", bet čia eina kalba apie kultūrines vertybes, kaip knygos, laikraščiai, meno kūrinių reprodukcijos, muzikos veikalai, ir pan.

Ar iki šiol vykęs susirašinėjimas su giminėmis ir artimaisiais plėstinas ir iki to, kad bendradarbiautume su asmenimis bei organizacijomis, kurie atstovauja okupantą ar yra jų remiami? Ar okupuotoje Lietuvoje leidžiamos knygos viešai ir oficialiai be jokios atrankos pripažįstamos kaip "lietuvių tautos laimėjimai", ar statytina jos į lietuvių tautos kultūros reprezentacines parodas? Ar operuotina jų "gigantiškais technikos pasiekimais" etc. etc?

Ar bendradarbiavimas su okupantų įstaigomis nesudarytų preteksto jiems skelbti, jog jie jau "pasitraukusiųjų saujelės" pripažįstami?

Šie ir daugiau klausimų iškyla, "mainų" iniciatoriams vis labiau drumsčiant lietuviškas nuotaikas ir ardant bendrąjį lietuvių darbą bei skleidžiant nesantaiką.

Kokia Jūsų nuomonė?

Komunistų agentai ir jų šalininkai laisvajame pasaulyje savo šiuo metu peršamais kultūriniais mainais ir santykių užmezgimu siekia dviejų pagrindinių tikslų: savo idėjų infiltracijos ir mūsų organizacijų sugriovimo iš vidaus. Tai turėtume nepamiršti, svarstydami santykių su pavergtąja tauta reikalą.

Nėra reikalo atskirti mūsų brolius geležine užuolaida nuo laisvosios išeivijos, tačiau turime būti apdairūs, susirašinėdami su savo giminėmis ir artimaisiais. Mums gali trūkti žinių apie jų tikrąsias gyvenimo ir veiklos sąlygas. Gali pasitaikyti jų tarpe ir tokių, kurie, kad ir prieš savo valią, turi atlikti tam tikrus pavergėjo uždavinius. Susirašinėjimas todėl neturi patarnauti okupantui, nei vesti į santykių užmezgimą su komunistų organizacijomis ar jų įstaigomis.

Netikslu būtų nuvertinti mūsų brolių pavergtajame krašte pastangas kultūrines vertybes kurti. Žinome betgi, kad jiems leidžiama kurti, spausdinti ir platinti tik tai, kas tiesioginiai ar netiesioginiai tarnauja komunistiniam tikslui ir jų propagandai. Jei tokius kūrinius pradėtume naudoti reprezentacijai užsieny, neabejotinai sudarytume svetimiesiems įspūdį, kad solidarizuojame su esamąja krašte padėtimi ir remiame sovietinę kultūrinę propagandą, kurios tikslas vis vien yra politinis.

Sovietiniai technikiniai pasiekimai ne Lietuvai skirti. Kokie jie bebūtų, juos turėtume vertinti pagal jų tikrąją vertę ir reikšmę Lietuvai. Tuo tarpu Maskva juos perdėm naudoja savo politinei propagandai ir prestižui kelti. **Mums nėra ko jiems šioje srityje talkininkauti.**

Nieku būdu ir jokiais sumetimais neturime bendradarbiauti su Lietuvos pavergėjo įstaigomis, jų agentais ir misijomis. Tai reikštų jų pripažinimą.

DR. A. TRIMAKAS,
VLIK pirmininkas

Karo ir bolševikinės okupacijos negando iš savo krašto išblokštų lietuvių noras santykiauti su tautos kamienu Tėvynėje yra natūralus. Lygiai natūralus yra noras okupuotos Lietuvos lietuvių kultūrinėje srityje bendrauti su laisvaisiais lietuviais. Ir vieni ir antri sielojasi savo tautos likimu, jos ateitimi.

Mūsų supratimu tautinės lietuvių problemos — tautos išlikimas, jos pažanga ir jos kultūrinių vertybių puoselėjimas — gali būti laiduoti tik savoj nepriklausomoj ir laisvoj valstybėj. Todėl ir noras santykiauti bei būdai ir priemonės jam įvykdyti turi būti suderinti su lietuvių tautos — Tėvynėje ir svetur — vedama kova dėl Lietuvos valstybės suvereninių teisių vykdymo atstatymo. Ta kova yra perdėm politinė ir bekompromisinė.

Į šios opios ir sudėtingos problemos sprendimą braunasi su savo receptu okupantas ir jo samdiniai Vilniuje. Jie įtaigoja, kad Lietuvos valstybės atstatymas šiose tarptautinėse sąlygose yra nereali svajonė ir kad todėl mūsų pastangų svorio centras turįs būti perkeltas iš politinės plotmės į kultūros sritį. Girdi, pirmoje eilėje šiandien reikia rūpintis mūsų tautos išlaikymu. Kultūriniai mainai ir santykiai galį geriausiai tam patarnauti. Tikrumoje jų siūlomos priemonės turėtų vesti į lietuvių jei ne sutikimą, tai apsipratimą su dabartine Rusijos įnamio padėtimi ir į vieningo lietuvių tautos kovos fronto sulaužymą.

Lietuviams, kur jie bebūtų, nevalia leistis sugundomiems tų okupanto vylių. Betkokie santykiai su okupanto ar jo Lietuvai užkartomis įstaigomis yra neleistini.

Tatai tačiau neliečia susirašinėjimo su giminėmis ir artimaisiais bei privačios šalpos. Tatai taip pat nekliudo sekti kultūrinę okupuo-

NUKELTA Į SEKANTĮ PSL.

tos Lietuvos lietuvių veiklą, ją vertinti ir, kiek tai įmanoma, juos supažindinti su laisvųjų lietuvių reiškimusi mūsų tautinės kultūros srityje.

V. SIDZIKAUSKAS

Bendravimas neplėstinas. Tai silpnintų okup. Lietuvos tarptautinę teisinę padėtį. Okupantas to seniai siekia.

Yra okupuotoje Lietuvoje tautos laimėjimų, kurie verta ir laisviesiems lietuviams pažinti ir svetimiesiems parodyti. Tik reikalinga kruopšti atranka.

Per praėjusius 20 metų technikos pažanga visame pasaulyje ėjo tokiu tempu, kad okupuota Lietuva tuo atžvilgiu nieku neišsiskiria.

Aišku, kad bendravimas ir bendradarbiavimas su Sov. Sąjungos ir jos marionečių okup. Lietuvoj įstaigomis būtų vanduo sovietinės propagandos malūnui, būtų susitaikymas su padėtimi.

V. VAITIEKŪNAS

Atsiliepdamas į LD užsimotą viešą pasisakymą-anketą dėl kultūrinio bendradarbiavimo ir kultūrinių mainų su komunistų okupuota, vadinama "tarybine" Lietuva klausimu, manau, kad toks bendravimas, kad ir ne visuotinu mastu, kai kieno jau kelinti metai labai neapdairiai yra puoselėjamas.

Ir, kad ir kažinkaip prajoviškai tas skambėtų, bet už to, komunistų gudriai paspęsto voratinklio, vadinamo "kultūriniu bendradarbiavimu", jau nebe viena žuvelė užsikabino kad ir pvzd. literatūrinės polemikos forma. Ir dar kas keisčiausia, kad tokią polemiką įkyriai veda žmonės daugiausia taip vadinamojoj dešiniųjų spaudoj.

Mano supratimu, sekti tenykštį, okupuotos Lietuvos kultūrinį ir ekonominį gyvenimą visais mus pasiekiamais keliais (iš pasiekiamos laisvu kraštu spaudos ir radijo bangomis), kaip daro "Eltos" biuletenių redakcija, žinoma, tik ne iš Michailovo leidžiamo vadinamo "Tėvynės Balso", aišku, yra reikalinga, nes tai pagelbsti mūsų politinėje kovos dirvoje su okupantais. Tai, sakyčiau, yra informacija, bet ne bendradarbiavimas, kurio siekia komunistai ne vien brukdami savo sąmoningai suklastotus davinius. O kad tai yra labai aiškus jų siekimas atitraukti laisvuose kraštuose gyvenančius nuo žūtbūtinės kovos už laisvės sugrąžinimą Lietuvai, tai rodo prieš porą metų bolševikų paskirtieji jų ambasadų tariamieji ryšininkai.

Manding neilgai teks laukti, kad paaiškėtų kieno pirštai prikišti prie būsimo judėjimo organo — Fluxus — sukūrimo. Negi dykai maskoliai moka algas minėtiems lietuviams ryšininkams... Kol tų ryšininkų nebuvo, tremtinių rimtį kartais sudrumsdavo Michailovo Berlyne redaguojamas "melų maišelis". Dabar, supraskit, pasitelkta "specialistų".

Mūsų žmonės, kad ir kartais sunkiau dirbdami ir nutraukdami nuo savo burnos, jau yra pasiuntę Lietuvon nebe už vieną milijoną dolerių būtiniausių reikmenų, neišskiriant nė vaistų, kurių, matyt, ten labai stoka, nes niekas nespekuliuotų, jeigu būtų galima jų vaistinėse įsigyti normaliu keliu.

Šito bendravimo komunistai nepakenčia, todėl krauna plėšikiškus muitus ant siuntinių, nors tai yra ne komercinė prekė, bet dovanos.

Jeigu okupantui-komunistui, arba jo bebalsiui bernui-iškamšai rūpėtų ne komunistinė propaganda, o bent dalelė žmoniškumo bendradarbiavime jie šiandien nesudarinėtų per akis neteisingų bylų diskriminuoti esančius laisvuose kraštuose niekam dėtus žmones.

Jau slenka sunkūs keliolikti slopios okupacijos metai, bet jokių pragiedrulių Lietuvoje nematyti, kad nors tiek būtų "laisvės", kiek iki šiol turėjo lenkai Gomulkos valdomi! Pas mus ir paskutinis vyskupas nugrūdamas Latvijos pasienin, kad savo dvasine įtaka negalėtų skriaudžiamų žmonių guosti... Argi gali ten būti bendradarbiavimas, kur visoks žmoniškumas neigiamas, kur pasityčiojimas iš žmogiškos asmens vertės yra kasdienė komunistų pramoga?

Apsaugok, Aukščiausias, nuo tokio bendradarbiavimo!

DR. P. MAČIULIS

Dabar iškilęs "bendradarbiavimo klausimas yra tikrai reto grožio nesąmonės pavyzdys. Na tik sakykite, kam gi reikėjo vienmarškiniams bėgti iš Lietuvos, drebėti po bombų kruša Europos griuvėsiuose, marinntis sausais pasninkais lageriuose, žiaugčioti 4000 mylių per Atlantą, akademikui įsigyti batsiuvio profesiją ir tik tada, po 17 metų savitremties, vėl pradėti ilgėtis "bendradarbiauti" su ta pičia tarybine santvarka? Juk dabar trokštantieji "bendradarbiauti" galėjo drąsiai pasilikti namie ir tenai tiesiai darbutis mylimos "tarybų" Lietuvos labui. Argi nepatogiau būtų su tarnybine daina žygiuoti žaliuojančiais kolchozų plačiosios "tėvynės" laukais komunistinės staybos avangardo gretose, negu per tūkstančius mylių tolio drebančiom rankom mainytis tuščiom tabako mašnom, tarytum dar ko bijantis ar nepasitikint savo partneriu?

Kad "bendradarbiavimo" ar kultūrinio turgaus pionieriai į buržuazinę džindžirėlą vėl nepaskandintų tiek daug brangaus laiko, mes, nors ir neprašyti, vis dėlto išdrįstume atkreipti jų dėmesį į visai tikras šio biznio galimybes ir dar tikresnes negalimybes.

Tie, kurie tariasi tarybinei valdžiai įpirštomis savo giesmelėmis ar cimbolų garsais pajėgsią nuversti net Kremliaus mūrus, gali tikėtis tokio pat gero pasisekimo, kaip ir plunksnos brūkštelėjimu per uodegą paversti Andalūzijos mulą į gaidį. Gi tie, kurie ryžtasi ne tik atsargiai "bendradrbiauti", bet ir nuoširdžiai darbuotis, šiapus ir anapus savo pseudonimo keikdami buržuazinius nacionalistus ir visokeriopus atplašas bei atgyvenąs (tai vis malonūs tarybiniai naujadarai "antitarybiniams" gaivalams ir jų veikalams nusakyti), neabejotinai mainais gali sulaukti tokios garbės, kurios čia neturėjo, ir tokios premijos, kurią jau turėjo.

Kad vėliau netektų nepatogiai "atbendradarbiauti", pasišovusiems į tarybinių misijonierių luomą rašėjams derėtų ypač gerai pasitikrinti savo dvasinį pašaukimą, nes tarybinė literatūra yra griežtai tikybinė, ir jokiems eretikams ten nėra vietos. Jie turėtų dar prisiminti, kad senoviškąjį Alachą galima drauge ir keikti ir prašyti malonių žemėje, o tarybinį valdovą tarybinėj maldoj tiktai garbinti ir jam dėkoti. eigu mes klystame, tai tegul gi pabando koks nors tarybinis poetas garsiai ir viešai užpoteriauti ne pagal partijos katekizmą!

Žinoma, aš tuo nenoriu nė vieno tautiečio nubaidyti nuo kelio, vedančio, kur širdis traukia. Ilgesnį laiką nekantriai laukiantieji tarybinio pašventinimo turėtų dar nenusiminti, nes jų eilė ateis taip pat, kaip ir man atėjo. Antai, prieš metus "Pergalė", persispausdinusi iš knygos bene dvylika mano satyrinių eilėraščių, tikrai neliko skolinga ir atsidėkodama už tai mainais visai pagarbiai parašė: "Buržuazinis nacionalistas, kišenės patriotas, tautos atplaiša, kurio veikloje ir kūryboj sistemingai pasireiškia šmeižikiški išpuoliai prieš Tarybų Lietuva." (Red prierašas: satyrų autorius, kad neliktų skolingas, atsilygino eilių ciklu "Lakštingala šiapus tarybinės teisybės" LD 1960 kovo mėn.).

Manau, kad tokia kultūrinių mainų pradžia buvo tikrai gera ir teikianti gana daug vilčių ateičiai. Tokio pat pasisekimo aš linkiu ir kitiems kultūrinio bendradrbiavimo šalininkams.

ANT. GUSTAITIS

Lietuva yra okupuota ir svetimų jėggų valdoma. Todėl kultūrinis ar materialinis santykiavimas bei ryšys turi ribotis tik su atvirais žmonėmis, bet ne su lietuvių tautai primestos svetimos administracijos įstaigomis ar asmenimis.

Kaip praktika rodo, dabar keliai eina abiem kryptim: gėrybėmis ir pinigais žmonėms nuo skurdo gelbėti iš čia į Lietuvą; kultūrinėmis vertybėmis vertybėmis su komunistinės propagandos prieskoniu iš okup. Lietuvos į laisvąjį pasaulį.

Tuo reikia ir tenkintis, kol okupacija išnyks, nes iš čia siunčiamosios kultūrinės vertybės Lietuvoje gyvenančių adresatų nepasiekia.

J. AUDĖNAS

Kokie mes nekatrūs! Nė 20 metų nepraėjo, kai pasitraukėme iš maskoliško bolševizmo užgriebiamos mūsų Tėvynės, kuris dar nesuskubo joje pasireikšti visu savo atmainingu ir melagingu šlykštumu, dar, rodos palaukime vieną kitą dešimtmetį, jeigu dar kam nebus jis jau paaiškėjęs, ne, — veržiamės jau savo akimis pasižiūrėti, savo nosimis pauostyti, kaip tikrai atrodo ir kuo tikrai dabar kvepia bolševikina, maskolinama Lietuva ir jos žmonės, lyg ir iš tolo stebint tatai būtų neaišku! Ar jau nebeužuodžiame pralieto mūsų Tautos kraujo, pamiršome jos atkentėtus vargus?!

Suprantu nuo 1944 metų perskirtų šeimų ilgesį ir norą šioje ar anoje geležinės uždangos pusėje susijungti ir pagaliau "žmoniškai" gyventi. Suprantu ir mielą architektą žemkalnį ir jo įvykdytą siekimą iš tolimiausios Australijos grįžti Lietuvon ir ten pritaikyti įgytąsias žinias savo pamėgtoje srityje. Ar bus jis jas pritaikęs ar tik gavęs labiau mažiau prisitaikyti — jo reikalas, nesgi kas jį už tai pabars? Suprantu ir nesistebiu, jei svajoja ir siekia jau dabar grįžti pabėgėliai, kurie patys nežino ko jie bėgo (traukėsi Jonas, tad skubėjo ir Petras kaimynas) ir ar jie yra ar ne mūsų tarpe, jų lyg ir nejaučiame, o ir likę Tėvynėje jų trūkumo irgi nebus pastebėję; ar ne vis viena, katroje pusėje ilgainiui bus jie atsidūrę?

Vis tai aiškūs dalykai ir ne dėl jų labiausiai eina ginčai ir paprasti pasišnekėjimai, tik dėl "kultūrinio bendradarbiavimo" ir kultūrinių "mainų" su komunistų okupuota, vadinama "tarybine Lietuva"... ir eilės dėl to kylančių klausimų, LD anketoje mums patiekiamų ir nepatiektų. Tegu ir taip, tik ar nebus į tai atsakyti lygiai paprasta, kaip ir į aną parūpusio vykimo klausimą?

Šiaip ar taip, visokiais keliais ir adresais susisiekdavome ir susisiekiame su saviškiais, pagauname vieną ar kitą "iš ten" knygą ar vaizdų albumą, gaidas ar mažmožinę dovanėlę, pakišame ir mes ten — jei pavyksta — vieną kitą savo dalykėlį giminėms, arba ir ne giminėms — džiaugiasi ir viena ir kita pusė. Tas taip natūralu ir nepavojinga nei valdžioms, nei režimams, jog tik sustingusiu biurokratiniu bolševikų protavimu tegalima išaiškinti, kad ne tuojau po karo tatai įgalinta.

Ir kokiuo santykiu įgalinama! Iš ten galime gauti ką paprašysime, bet iš mūsų?..

Duosiu kaip ir asmeninį pavyzdį. Mano ir mano brolių pavardė ten sutrepnėjusi, virtusi bevardžiu anonimu. Mūsų raštais tenykščiai rašytojai nekartą naudojosi ir tebesinaudoja, nurodydami jų antraštes, tik ne autorius! Lietuvių bibliografija, toks tatai numeris, bet kad tai Vaclovo Biržiškos veikalas — nė žodžio... Imta jis minėti tik jau pasimiręs... Tas autoriaus neminėjimas dar pusė bėdos ir jau, sakau, jam pasimirus kaip ir sutvarkytas, supadorintas, kaip bendrai literatūroje įprasta. Bet štai pernai iš spaudos pasirodęs to paties Vaclovo bibliografinis "Aleksandrynas" leidėjų išsiuntinėtas į įvairių kraštų mokslines bibliotekas, jų tarpe į SSSR ir jų satelitus — iš visur gaunama pakvitavimai ir padėkos — čia iš Maskvos, iš Bulgarų Sofijos, ir iš lenkų Krokuvos bei Poznanės, ir iš latvių Rygos, ir iš estų Tartu, tik tyla i Vilniaus ir Kauno... Pasiteirauta. — "Ligšiol negavome"... O buvo siųsta ir tikrais (nekaltais) adresais! Veikalas mokslinis ir nekalčiausio turinio...

O iš ten gauti — nagi, paties prezidento Kennedy leista — ką tik nori ir paprašai, ir net neprašęs gauni! Tad — siūlytojai sako — "keiskimės" kultūros vertybėmis... Kam tokia tuščia kalba — negi mes vaikai?!

Kad anos pusės valdovai nori ir norės traukti iš mūsų visa kas jiems naudinga ir reikalinga — šiokius ir tokius žmones ir kultūrines (prireikus ir nekultūrines) vertybes, kas to nesupranta! Kad tai ne tiek Vilnius (nė Latviems ne Ryga, o estams ne Talinas), kiek Maskva visa tai nustato (kas, kaip ir su kuo kalbėtis ir daryti), kuriai ne kultūrinei pabaltiečių santykiai terūpi, bet diktuoja politiniai

NUKELTA Į 12 PUSLAPĮ

LIETUVIŠKA "VILTIS" ANGLIŠKAM SKAITYTOJUI

Pokalbis su "Vilties" red. Vytautu Beliajum

Šį pavasarį sueina 20 metų nuo Vytauto F. Beliajaus redaguojamo tautinių šokių ir folkloro anglų kalba, bet lietuvišku vardu — VILTIS — žurnalo leidimo.

"Viltis" yra truputį mažesnio formato negu "Lietuvių Dienos", išeina 30 ir daugiau psl. sąsiuviniais šešius kartus per metus. Iš paviršiaus "Viltis" atrodo kaip koksai grynai lituanistikos laikraštis: jo antraštę puošia ne tik rūtos šakelė, bet ir "Gedimino stulpai". Ten pat stovintieji du šokėjai taip pat atrodo esą lietuviai. Vidinės antraštės vinietėje matome tris lietuviškus kryžius. Nors tekstas skiriamas įvairių tautų šokiams ir folkliorui, bet daug jame randame ir šiaip lietuviško kultūros gyvenimo kronikos.

Pats laikraščio redaktorius ir leidėjas Vytautas F. Beliajus, jaunas patekęs į JAV-es, gavo amerikonišką išmokslinimą ir išauklėjimą, bet visą gyvenimą paliko idealistas lietuvis, visą sveikatą ir uždarbį paskyręs tautinio liaudies šokio propagavimui, už tai nusipelnęs vardo "Mr. Folksdancer". Būdamas silpnos sveikatos ir neturėdamas automobilio, jis yra dešimtimis kartu skersai išilgai apvažinėjęs visą š. Ameriką, dalyvaudamas šokių festivaliuose bei kursuose. Kaip Europos šokių instruktorių jį kviečiasi universitetai, mokyklos bei draugijos.

Keletą metų gyvenęs San Diego mieste, V. Beliajus pasidarė tikru kaliforniečiu, kur veikia garsiosios Idyllwilde, Stockton, Santa Barbara ir k. stovyklos ir festivaliai. Dėl ligos nusikėlęs į Denverį (Colorado), Beliajus savo žurnalą tebespausdina "Liet. Dienų" leidyklos spaustuvėje. Čia jį mūsų bendradarbis sutiko ir sukaktuvinio "Vilties" numerio proga patiekė keletą klausimų, į kuriuos simpatiškasis Vyts (taip jis vadinasi amerikiečių ir kitų tarpe) mielai atsakė.

— Gal papasakotumėt apie savo žurnalo pradžią ir jo nueitą kelią per 20 metų?

— "Viltį" pradėjau leisti 1942 metais Alabamoj, Fairhope mieste. Buvo II-jo pasaulinio karo laikas, ir visi mano draugai bei pažįstami kovojo išblaškyti po visą pasaulį. Sumaniau atspausti lapelį su naujienomis apie save, draugus ir apie viens kitą. Raginau turėti vilties, kad karas netrukus baigsis ir vėl visi grįš į saviškių tarpą. Dėlto ir "laiškelį" pavadinau VILTIS. Didelė dalis mūsų jaunuolių žuvo karo lauke...

Karas baigėsi, bet pradėtą tarpusavio ryšį norėjom palaikyti ir toliau, ir "laiškas" išvirto į laikraštį — pradėjau dėti straipsnių apie šokius, tautosaką, įvairius tautų papročius. Netrukus "Viltis" pasižymėjo kaip vienas svarbiausių tautosakos ir tautinių šokių žurnalas: juo naudojasi universitetai, kūno kultūros mokytojai, bibliotekos ir tautinių šokių šokėjai.

—Skaitėme, kad vienas Jūsų skaitytojas "Viltį" gražiai pavadino folklorine "Vargšo enciklopedija", t. y. specialiu leidiniu, kur tautiniai šokiai propaguojami tarptautiniu mastu, — ar yra ir daugiau panašių leidinių?

— Yra keletas periodinių leidinių, kurie rašo apie liaudies šokius, bet tai daugiausia draugijėlių leidiniai arba tesidomi tik amerikoniškuoju "Square Dance"; VILTIS apima folklorą labai plačia prasme, skirdama savo numerius atskiroms tautoms, ji paliečia visą tautų kūrybą, — papročius, tautosaką ir kt.—

— Ką Jūs šiuo laiku veikiate be "Vilties" redagavimo?

— Dirbu kaip šokių instruktorius, važinėju per visą Ameriką nuo marių iki marių, taip pat ir Kanadoj nuo kranto iki kranto, mokau, lavinu įvairias tautinių šokių grupes.

— Ar lietuvius taip pat?

— Mielai, jei kviestų. Mano šokių grupė San Diege puikiai šoko keletą lietuviškų šokių, nors joje nebuvo nė vieno lietuvio. Gal negalėčiau specialiai čia ar kitur nuvažiuoti, nes brangiai kaštuoja kelionė, bet grupės galėtų pasidomėti, kada ir kur esu, ir tada mielai juos aplankyčiau.

— Kaip vertinat lietuvių tautinių šokių ansamblius, lyginant juos su kitų tautybių panašiom grupėm?

— Lietuvių tautinių šokių grupės vsų mėgiamos dėlto, kad jos skirtingos nuo kitų. Lietuviškieji šokiai gyvi ir įvairūs. Daug amerikiečių ansamblių išmoksta lietuviškų šokių ir turi lietuviškų tautinių rūbų imitacijas. Žinoma, matant tikrą lietuvių kilmės grupę ir su autentiškais rūbais, įspūdis visuomet geresnis. Lygint su kitų tautybių šokiais negalima, dėlto, kad šokis skirtingas, lygint, sakyčiau, būt galima tik tada, kai šoka tą patį šokį. Geras pasirodymas ir pasisekimas pareina nuo šokėjų ir nuo vadovų. Lietuviškų tautinių šokių grupės, kaip Ivaškienės Bostone, Ateities Chicagoje ir kt. yra susilaukusios labai gero pasisekimo.

— Liet. tautinių šokių grupės veikia ir rodosi beveik visose lietuvių kolonijose: dalyvauja parengimų programose, per Vasario 16 minėjimus, birželio įvykių minėjimus kartu su kitais pabaltiečiais, dalyvauja tarptautiniuose festivaliuose, — ką galima būtų padaryti daugiau šioje srity ir šiose sąlygose?

— Tautinis šokis turėtų būti ne vien "programos numeris", bet dalis visų jaunimo šokių ir pasilinksminimų. Tautinius šokius šokti turi mokėti visi jaunuoliai, ne vien "išrinktieji", nes su tautiniais šokiais, kaip ir tautiniais drabužiais, reprezentuotis jaunuoliui yra labai daug progų ir jų praleidimas yra nuostolis savo tautai. Reikia dalyvauti ne tik tarptautiniuose šokių festivaliuose, bet ir ruošti savo tautinių šokių festivalius. Praėjusi liet. taut. šokių šventė Chicagoje suteikė gerą įspūdį ne tik žiūrovams, bet ir dalyviams. Reiktų daugiau tokių festivalių, nes jie suartina jaunimą, duoda progos jiems pagyventi didelėje tautinėje nuotaikoje, kuri nepalieka tik paviršiuje, bet įeina ir į dvasią.

— Kuri tautybė, Jūsų manymu, daugiausia yra nuveikusi savo tautinių šokių atlikime ir jų propagavime JAV-se?

— Kiekviena tauta daro savo. Kaikurios turi puikių grupių, gerai šokančių, autentiškais tautiniais drabužiais apsirengusių, o kaikurios silpnesnės. Jugoslavų gal labiausiai išsiplėtė ir išpopuliarėjo tarptautiniuose pasirodymuose JAV-se. Iš tautinių grupių išskirtina škotai, airiai, ukrainiečiai, lietuviai ir lenkai — visi pasirodo tarptautiniuose parengimuose ir visi turi veiklių ir gerai išmiklintų grupių.

— Pas mus spaudoje tai čia, tai ten užtiksi balsų, kad "pakanka lenciūgėlių", kad "su lenciūgėlių kultūra mes tik apsijuokiame", atsieit, kad liaudies šokių ir panašių tautinių meno šakų propagavimas reiškia kultūrinį išeivių smukimą... Kaip Jūs manote ir kodėl? Ar tautinio meno, taigi ir tautinių šokių, tautinių liaudies dirbinių (drožinių, audinių, kilimų ir pan.) propagavimas, visa tai kultyvuojant, dalyvaujant tarptautinėse parodose, reiškia kultūros smukimą ir savos kultūros degradavimą?

— Negali būt, kad taip manančių lietuvių tarpe atsirastų — tai nesąmonė ar nesusipratimas. Kiekviena tauta kuria savą kultūrą, savus papročius, visą savo gyvenimo būdą. Kiekvienas tautietis didžiuojasi savo tautine kultūra, o toks asmuo, kurs mano, kad su tautinėmis vertybėmis nėra ko rodytis tarp kitų, yra pakelyje į nutautėjimą, bijo prisiminti savo praeitį, bėga nuo savų papročių, — gėdisi ne tik savo tautos, bet ir pats savęs. Ar tai žmogus? Tam yra tik vienas angliškas žodis: "nuts"!

— Kokie Jūsų ateities planai ir tų planų įgyvendinimo perspektyvos? Ar esate išsikapstęs iš ilgai Jus kamavusios ligos? Ar galvojate kur pastoviai apsigyventi? Kokios "Vilties" leidimo perspektyvos?

— Planai tie patys, kaip ir mano viso gyvenimo planas: tęsti skaitytojų supažindinimą su visų tautų folkloru, praeitimi ir skleisti broliško sugyvenimo dvasią, kad prisidėčiau prie panaikinimo neapykantos, vedančios į nesantaiką ir karus.

Kada žmonės žinos viens kito praeitį, kada pažins kovas dėl laisvės ir savos kutūros, kada supras vieni kitų skirtumus ir papročius, kada nežiūrės į viens kitą kaip į žvėrį, manau, kad gyvenimas bus daug gražesnis ir prasmingesnis, — to aš siekiu, tą svajoju, dėl to visą gyvenimą dirbu, manydamas, jog čia ir yra žmogaus prasmė ir laimė šiame pasaulyje..

Kad prie žmonių ir tautų susipratimų daug prisideda tautiniai šokiai, kuriuos gali šokti maži, jauni ir seni, aš taip pat tvirtai įsitikinęs. Apie tai esu daug kartų rašęs, o kondensuotai tą mintį išreiškiau straipsnyje "Folk dance toward brotherhood", išspausdintam 1958 metais žurnale "Religious Education" (perspausdinta tų pačių metų "Vilties" gegužės nr.), kur šokis žmogui yra pirm visko, kad jis net ir savo Dievą nuo seniausių laikų garbina šokiu ir kad šokis nepaprastai gerai išreiškia tautos būdą. Tik pasižiūrėkime į lietuvių "Blezdingėlę", gražiausią lietuvių kaip žemdirbių tautos išraišką.

Pabaiga 12 psl.

Vytautas Beliajus, Denver, Colorado, lietuvių ir kitų tautinių šokių žinovas ir mokytojas, folkloro ir šokių žurnalo "Viltis" redaktorius.

*Vytautas F. Beliajus, folk dance authority and instructor. He was born in Lithuania and came to the U. S. in 1923, where he completed his schooling and studied the folk dances of many nations. He is editor of "Viltis" folklore and folkdance magazine, published since 1942.

See interview with "Vyts", as he is familiarly called by his friends.

IRENA NAUDŽIŪNAITĖ-JOERG

IRENA NAUDŽIŪNAITĖ pradėjo reikštis rašydama jaunimui; į literatūros kelią išeiti jai padėjo red. J. Kuzmickis, kuris po II pas. karo išspausdino jos novelių ir apsakymų. 1957 m. išėjo jos romanas "Taika ateina į slėnį". Netrukus Nida ketina išleisti jos novelių rinkinį "Laimės ieškotojai", iš kur paimtas ir čia spausdinamas dalykas.

I. N. praėjusio karo metu ištekėjo už austrų gyd. Joerg ir gyvena Tirolyje. Ji yra viena iš nedaugelio pokario autorių tęsianti romantiškojo realizmo (Šatrijos Raganos ir kt.) tradiciją.

BAILYS

— Na, o kas paskui atsitiko su Andreas Hofer? — staiga paklausė mokytojas, nutraukdamas istorinį pasakojimą.

Bet klasėje buvo tylu, ir išsiblaškę mokiniai klausiamai ir tingiai spoksojo mokyklos vedėjo pusėn.

—Na, — ragino mokytojas.—Mes prieš kelias dienas kalbėjome apie kovas Pietų Tirolyje. Kas?

Priešakiniame suole sėdįs berniukas nedrąsiai pakėlė ranką ir, mokytojui linktelėjus galvą, atsistojęs beveik vienu atsikvėpimu išdrožė:

— Er is dann in die Geschwangenschaft geraten...

Visa klasė prapliupo garsiu nesuvaldomu juoku. Šyptelėjo ir mokyklos vedėjas, bet, matydamas balantį Romo veidą ir žemyn slystančias berniuko akis, staiga surimtėjęs šūktelėjo:

— Gana, nurimkite! Ir koks čia pagaliau juokas? Romas kalbėjo visiškai teisingai, išskyrus tą mažą žodžio klaidą. Bet nepamirškime, kad Romas yra čia svetimas, tai yra svetys.

Priėjo prie berniuko, pakėlė jo nusvirusį smakrą, o pamatęs jo mėlynose akyse ašaras, visu gerumu tarė:

— Gerai, gerai! Mūsų didysis laisvės kovotojas pateko į nelaisvę — Gafangenschaft. Kur?

— Pas italus, — vos beištarė berniukas.

— Labai gerai! Pas italus. Tikra teisybė!

O kai besijuokią vaikai vis nenurimo, mokytojas jau griežtai dar kartą šūktelėjo:

— Nurimkit, sakiau! O jei ne, tai visus be pietų paliksiu sėdėti!

Vaikai stengėsi klausyti ir rankomis užsiėmė burnas, bet keli kaimo berniukai, nekreipdami dėmesio į mokytojo grasinimus, kumščiavo vienas kitą ir juokėsi toliau.

— Gerai, — dabar pyktelėjo mokytojas. — Tu, Bertl, pasiliksi be pietų klasėje, o tu, Eugen, ir tu, Sepp, padėsit jam sėdėti. Trims bus lengviau išsijuokti. Popietė ilga, — turėsite užtenkamai laiko.

Dabar klasė nurimo ir net pasipiktinusi žiūrėjo į galvą nukarusį Romą.

Toks čia svetys! Motina dirba pas senį malūnininką ir gyvena kažkaip keistai... Visas bažnytkaimis žino, kad su malūnininku po vienu stogu jau ketvertas metų. Na, bet apie tai namuose neleidžiama kalbėti. Sako: nuodėmė! O mokytojas vis užstoja ir vis kasdien giria Romą ir net pavyzdžiu laiko. Sako, va, tik žiūrėkite — svetimas, o istoriją geriau moka nei visa klasė kartu. O šiandien dėl jo keli net po pamokų turėjo pasilikti.

Romas tartum juto visos klasės neapykantą, tad, pamokai pasibaigus, čiupo savo seną knygų krepšį ir pats pirmas išbėgo iš mokyklos. Tačiau erdviame kieme jį apspito būrys besijuokiančių berniukų ir, užstoję jam kelią į vartus, šaukė:

— Tik žiūrėkite, koks bailys, bijo, kad jam dantų nesuskaitytume. Čigonas! Ištvirkėlės sūnus! Svetys, mat, atsirado!

Jis jautė, kaip nuplėšė jam nuo galvos kepurę, kaip ištraukė iš po pažasties knygas ir kumštelėjo į pašonę, kad jis net pasviro.

— Duok jam per burną, tam viską išmanančiam! O taip, dar! Gerai tau, gerai!

Romas dar kartą pasviro, bet staiga jo liesas kūnelis neišlaikė ir išsitiesė. Ugninga raudonė ūžtelėjo jo veidan ir visada ramios akys blykstelėjo šimtais žiežirbų. Skubiu mostu atmetęs galvą, puolė berniukų vidurin ir daužė kumštimis aplinkui, tarsi piktų žvėrių užpultas.

Netrukus smėlyje voliojosi klykiančių, įniršusių, viens kitą bedraskančių vaikų krūva. Dulkių debesys kaip ūkanos apklojo visą kiemą, o išdraikyti sąsiuviniai ir supurvintos knygos draikėsi po besigrumiančių vaikų kojomis.

Iš Romo nosies varvėjo kraujas. Prakaitas liejosi smakru, veidu ir kaklu. Kažkoks silpnumas apglėbė jo krūtinę, bet ryžtas nenusileisti nesulaikomai svaidė jo kumštis ant kitų nugarų, o ausyse ūžė: "Bailys, ištvirkėlės sūnus, čigonas."

"Aš jums parodysiu, aš jums!", šaukte šaukė jo įžeista širdis. Blaškydamasis, kelis kartus suklupęs, griuvo, vėl atsikėlė ir, sugriebęs sekančio berniuko jo švarkelį beplėšiančią ranką, spaudė visomis jėgomis, tarytum norėdamas ją visiškai sutriuškinti.

— Ar pasiutote? — šaukė mokytojas, skubėdamas besigrumiančių vaikų būrin. — Sakau, nustokite!— ir, mosikuodamas rankomis, dar spėjo sugriebti staiga smunkantį Romo kūną.

Šitaip kalbėdamas, gydytojas atrodė storžieviškas, negailestingas ir net brutalus, nors Vendienė jautė, kad jo žodžiai yra teisūs ir neklastingi. Ir vis dėlto skausmas, pagieža, sugėdinta neviltis painiojosi jos krūtinėje ir Vendienė beveik dusdama gynėsi nuo jai patariančio gydytojo.

— Ką bendro turi mano sūnus su mano gyvenimo būkle? Jūs sakote, jam reikalingos geros gyvenimo sąlygos, priežiūra, geras maistas ir meilė. Visa tai gerai, bet ar jūs manote, kad aš pas malūnininką šiaip sau sėdžiu, dėl pačios savęs? Manote, man labai jau lengva jam dieną naktį beveik veltui dirbti? jam pataikauti, prie jo gerintis ir...

Nutilo ir nuleido galvą. Gėdos raudonė perskriejo nuvytusiais skruostais ir akys sudrėko, nors dabar ir ne taip smarkiai, bet tęsė toliau:

— Ar tai dar permaža meilė mano vaikui? Pas malūnininką jis gali kiek nori valgyti, turi šiltą kampą ir niekada nėra jo skriaudžiamas. Bet jūs, pone daktare, šito nesuprantate, — Jūs niekada nebadavote! Jūs nežinote, ką reiškia šaltis. Jums niekada nereikėjo palikti tėviškės. Gi aš bėgdama su sūnumi, mačiau savo degančius namus... Juose gulėjo mirtinai sužeistas mano vyras...

— žinau, žinau, — atsakinėjo tarsi neviską girdėdamas gydytojas.— Ir visdėlto Jūs manęs nesuprantate. Jūsų berniukas yra perjautrus, — jam reikia kitokio oro. Jūsų taip vadinama "auka" jam nesuprantama. Jis tai paneigia visa savo silpna širdimi. Vien sočiu valgiu jo neprisotinsite — žinokite tai — niekada! Ir aš dar kartą patarių: palikite malūnininką su jo duona ir gėrybėmis, kurių jis niekuomet niekam nedovanoja. Kasgi nepažįsta to gobšaus senio kaime? Jūs pasekite savo tautiečių pavyzdžiu. žiūrėkite, stovykla liko beveik tuščia, visi jie emigravo į Jungtines Valstybes ar kur kitur. Jei Jums berniukas tikrai brangus, šioje atmosferoje sunyks. — O baigdamas dar pridūrė: — Dabar leiskite kelias dienas ramiai pagulėti. Ir nepamirškite tų širdies lašų, kuriuos įdaviau. Jie taip pat labai svarbūs. Aš gi netrukus vėl jį aplankysiu.

Vendienė troško dar kalbėti, teisintis, aiškinti ir prieštarauti, bet, tik ranka numojusi, sumurmėjo keletą padėkos žodžių ir išėjo iš gydytojo.

Grįžtant į malūną, jos širdį užklupo nauja pasipiktinimo banga: "Kas rūpi visiems tiems kaimiečiams! O ir gydytojo pareiga rūpintis tiktai ligoniais, o ne pamokslus į akis žerti. Pamokslus? žinoma, gal jis ir tiesą sako. Romas retai kada besijuokia — beveik niekada. Taip, jis paklusnus vaikas ir gerai mokosi ir padeda šį tą malūnininkui ir — na, kągi, galima būtų ir toliau šitaip gyventi iki tų pinigų prisitaupytų kelionei į tas Valstybes. Tačiau gera sakyti: "Pasekti tautiečių pavyzdžiu..." Visi, kuriuos Vendienė atsisveikino, turėjo anapus giminių, draugų arba pažįstamų. Jai gi visko trūko — pinigų ir drąsos. O čia pas malūnininką visa troba tuščia ir visko užtenka. Tiesa, reikia sunkiai dirbti. Turi jis keliolika laukų ir pilną tvartą gyvulių...

Ji sustojo, sulaikydama kvapą ir nuleidusi galvą nusipurtė. Kad bent nebūtų toks šykštus! Amžinai apsipylęs prakaitu, nevykusiais gremėzdiškais žingsniais slankioja paskui ją tartum šešėlis ir spiaudo prieš save kiekviena pasitaikiusia proga. Na, tegu sau juokiasi visas kaimas! O Romui tai vistiek pasakys savo nuomonę. Jau kiek kartų prašė jo nesimušti mokykloje, bet vis pareina sukruvinta nosimi. O šį kartą net gydytojo prireikė. Tegu vaikas ir geras, ir jautrus, ir darbštus, o klausyti reikia. "žinoma, žinoma!" kartojo malūno trobas priėjusi: "Paaiškinsiu, kad turi nesveiką širdį ir privalo visiems nusileisti; net pagrasinsiu, jei neprižadės paklausyti..."

Vendienė grubiai atidarė Romo kambario duris ir, tvirtais žingsniais kaukšėdama, energingai artinosi prie jo lovos. Tačiau jis giliai miegojo, nors jo alsavimas kartkarčiais tarytum visai buvo apstojęs. Vieną akimirksnį Romas tarsi atkreipė galvą motinos pusėn ir jai atrodė, lyg būtų pagavusi jo išblyškusiose lūpose jai skirtą šypseną.

Pastačius ant stalo buteliuką su lašais, atsargiai sėdosi ant lovos krašto ir su nuostaba ėmė sekti kiekvieną jo judesį, kiekvieną veido muskulą. Taip, jis jau didelis užaugo, — beveik pergreitai. Bus kaip ir tėvas topolio didumo, tik netoks tvirtas. Ir skruosteliams reiktų geresnės spalvos, o lūpos — tai ži-

Nukelta į 16 psl.

Pranas Visvydas

PRANAS VISVYDAS

PRANAS VISVYDAS su eilėraščiais pradėjo rodytis Vokietijoje brolių Mekų leistuose "Žvilgsniuose". Vėliau spausdino eiles žurnale Darbe (Brooklyne). Pastaruoju metu daugiau rodėsi šeštadieniniame "Draugo" priede. Čia yra pirmas didesnis autoriaus debiutas, nors rankraštyje jis turi parengęs net du eilėraščių rinkinius (Filadelfijos giesmės ir Nusipurtęs dulkių saują) ir rengia trečiąjį. Gyvena Los Angeles mieste.

Šie eilėraščiai parinkti iš "Dulkių saujos". Nesunku pastebėti, kad Visvydas yra daugiau hermetinės minties poetas, interpretuojąs išorinį ir savo išgyvenimų vidaus pasaulį neįprastais, originaliais ir iš dalies simboliniais įvaizdžiais. Kad ir vartodamas ketureilį posmą, jis jį stengiasi moderninti, įvairindamas ritmą. Jo Filadelfijos giesmės yra ištisa lyrinė poema, pagaunanti savo surrealistinių vaizdų, kaip ir šiose eilėse, pyne.

T O L S T A N T

Palikau svajingą krantą Anatolijos –
Tegul džiaugias juo balti salų žvejai.
Ir žydrynės palikimą – melancholiją –
Įmečiau į gelmę, plaukdamas per ją.

Ir esu dabar ant žemės – jau ne brolis
Kraujo pilstyto per pokylį genties.
Akių nemasina marių gaivalingas tolis,
Nevilioja sielos krislai praeities.

Dienos tampa veidrodžio stiklais, aš žiūriu
Į saulėtą gatvės vingį, į vaikų akis.
Ir, kai žilsta laikrodžio rodyklės niūrios,
Plaukia rudenio vaga banguojanti naktis.

I N S O M N I A

Aš naktį norėčiau kaip taurę nektaro išgerti
Ir mintį svaiginti tamsos rimtimi;
Norėčiau ilsėtis ne lovoj ir niekad nemigti.
Gyventi! Nuolat ir nuolat naktimis.

O Dieve! Kodėl toks nakties troškulys
Ir geismas, įdėtas į širdį bevalę?
Kliedinčiai dvasiai sukūrei žvaigždžių pilis,
O dienos auksą atidavei skausmo karaliui.

Š V I E S A

Kažkaip tikiu, kad dangus būna baltas
Už emeraldo šakų porcelano inde,
Kad akiračio paukščiai plasnoja į Maltą,
Nepaliaudami niekad vilioję mane.

Ir ranka gintarinė ant palmės kamieno
Pajunta, kaip blėsta mėnulio delčia,
Kai lango mozaikoj, už žaliųjų vijoklių,
Suspindi dienos oranžinė pradžia.

Ir vis plinta laukuose šviesa begalinė,
Ir telkiasi kraujas prie sienos šiltos,
Kai džiaugsmas nekaltas, ant stiklo gimęs,
Pakvimpa aplinkui lyg vynas Bordo.

T A M S A

Ši naktis kaip raktas –
Atrakino ir išleido
Neapykantos laukinės
Nukamuotą veidą.

Ir įsakė kerštui
Pavilioti prasmę,
Kad tuščia mintis
Būtų dar tuštesnė.

L A U K D A M I

Laukdami mes klausomės lietaus šniokštimo,
Ir atrodo, metai plaukia sodo šakose,
Per dienų dienas lyg ant rudens vežimo
Mes liūliuojam kaip prinokusių javų dvasia.

O tas skliauto grožis! Su kuriuo kalbėjo
Vakar vakare jaunystė ir širdis narsi.
Jo spalva gilioji taip lipšniai lytėjo,
Jo žvaigždė visur ir visada šviesi.

Kam dabar kiekvieną gatvės šauksmą
Ir kiekvieną dūmo vingį lydim akimis?
Kam, paslėpę laikraščiuose žemės skausmą,
Guodžiamės, kad ateitis tikrai mylės mumis?

Miestas, nuo kurio kaip nuo gimtinės
Ilgesio mes niekad nesiskirsim, ne!
Užliūliuos mus, pagaliau, bendroj sūpynėj
Supsimės – penktojoj gatvėj, tam pačiam name.

T Ą S A

Pilu pasąmonės lašus į gilią taurę,
Kuri lyg meilės atnaša yra skliautuos,
Patvinusi prisiminimais nelaimingo mauro,
Paženklinta krauju širdies paniekintos.

Ir naktimis, keliaudamas tankme lijanų,
Ant sielio raudančią jaunystę gaivinu
(Tą nukamuotą paukštį – viltį Tristano)
Ne pažadais, bet melo upės vandeniu.

K A M B A R Y S

Daiktai glūdėjo tartum lapai tvenkiny –
Pilni gilaus tylėjimo. Tiktai gale
Vidunakčio strėlė virpėjo lango taikiny,
Ir paslaptim dalinos meldas su gėle.

Klausydami, kaip ilsis grakščios rankos,
Šventieji, sienų atvaizduos atgimę,
Stebėjo miegančių vaikų gyvybės lanką,
Spėliojo ir sapnus, ir tamprų jų likimą.

O kai mėnulio pilnatis stikle
Tartum prinokęs obuolys pagelto,
Žiedais pavirto rytdienos laukų žaislai,
Ir kambarys nebuvo didelis ir šaltas.

S U S I M Ą S T Y M A S

Nesigailėjau diego,
Užpūsto audros,
Nesigailėjau niekad
Draugystės šiltos.

Bet kai vakaras telkė
Nuovargio naštą man,
Ėmiau gailėtis ir melstis
Ir klausti: kodėl ir kam?

Kodėl jie pelenus barstė
Ant blizgančio vaško grindų
Ir sunkų aukso svarstį
Padėjo šalia pažadų?

Ir tik už trupinį džiaugsmo,
Už vieną tarpsnį nakties,
Nupirko raidę didžiausią
Esminio žodžio Mirties?

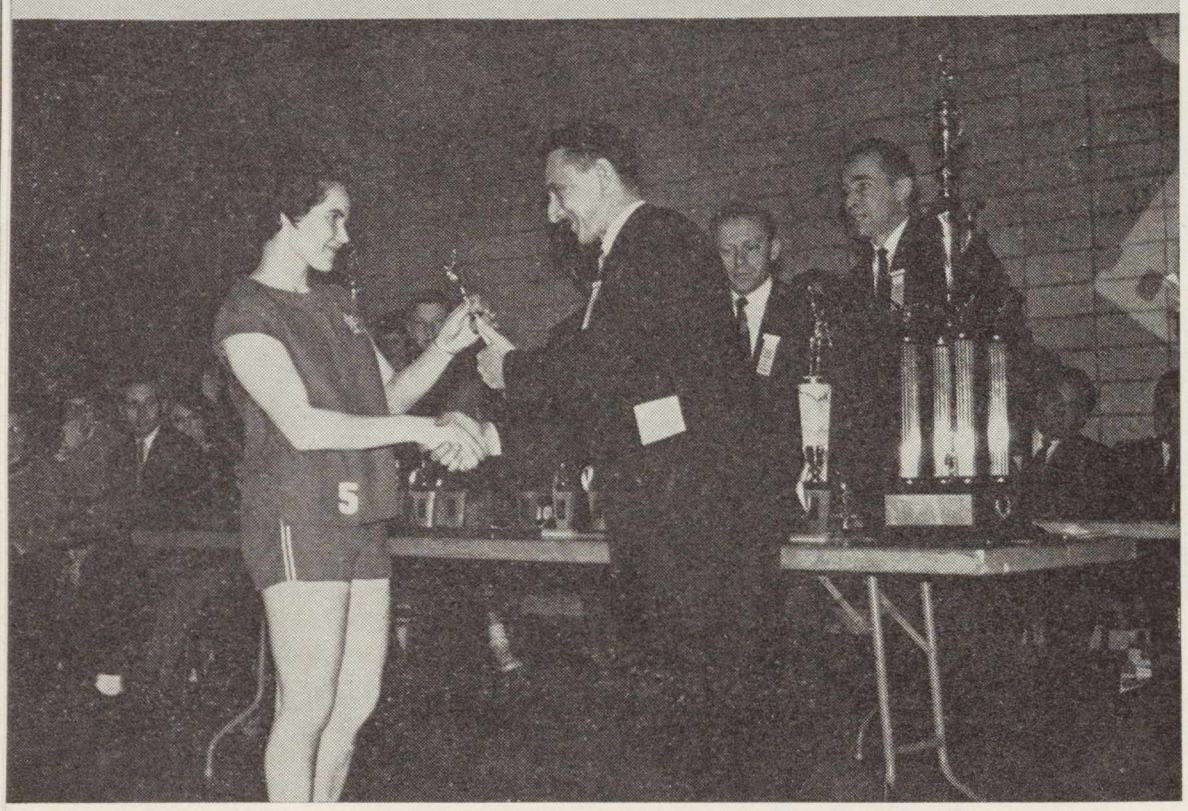

I. FASKo pirm. A. Vakselis iš New Yorko sporto rungtynėse Toronte įteikia dovaną stalo teniso vyrų vieneto nugalėtojui Pr. Gvildžiui iš Toronto. Dešinėje — sporto darbuotojas ir programos vedėjas K. Baronas, hamiltonietis.
II. Torontietė S. Kasperavičiūtė gauna dovaną už moterų vieneto laimėjimą XI-se šiaurės Amerikos liet. sporto žaidynėse Toronte.
* A Vakselis, New York, president of FASK presents trophies to the winners of the table tennis tournament in Toronto.

FASK VIENUOLIKTAISIAIS VEIKLOS METAIS
ir sporto dienos Toronte

Šiemet lietuvių sportinis judėjimas

Š. Amerikoje įžengė į vienuoliktuosius veiklos metus. Dabartiniu metu veikia Šiaurės Amerikos Lietuvių Fizinio Auklėjimo Sąjunga, kurios vyr. organu yra Fizinio Auklėjimo ir Sporto Komitetas (FASKas). Šiai sąjungai priklauso apie 800 registruotų sportininkų ir 22 sporto klubai.

Du kartus metuose yra rengiamos Š. Amerikos liet. sporto žaidynės: salės sporto ir lauko sporto šakų. Jos sutraukia iki 700 sportininkų, ir tuo būdu yra didžiausi lietuvių jaunimo sąskrydžiai šiame krašte. Taip pat dažnai yra rengiamos atskirų sporto apygardų varžybos bei šiaip rungtynės.

Iš susitikimų su kitataučiais yra pažymėtinos pabaltiečių sporto žaidynės kurios rengiamos kiekvienais metais (daugiausia atskiroms sporto šakoms arba jų grupėms). Lietuviai šiose žaidynėse dažnai užima pirmąsias vietas. Taip pat lietuviai sportininkai reguliariai dalyvauja amerikiečių sporto lygose, kur irgi yra vieni iš pirmųjų. Tai vis didelė reklama visiems lietuviams, kurios niekad nebus perdaug.

Čia išskirtinai reikia pažymėti sportininkų leidžiamą žurnalą — "Sportas", kuris sumaniai redaguojamas (red. K. Čerkeliūnas) ir labai gerai tvarkomas techniškai. (Prieš tai kelerius metus ėjo Sporto žinios, red. Ed. Šulaičio).

Visa tai rodo lietuvių sportininkų gajumą šiame krašte. Reikia tikėtis, kad sportininkų veikla plėsis, ir augs, o kartu didės ir visuomenės domėjimasis bei tos veiklos rėmimas. Iš to bus abipusė nauda.

Pats didžiausias šių metų

lietuvių jaunimo suvažiavimas įvyko balandžio mėn. 15-16 dienomis Toronte, Kanadoje, kur susirinko apie 400 sportininkų, kurie dalyvavo XI-jų Š. Amerikos lietuvių sporto žaidynių I-sios dalies varžybose. Čia rungtyniavo 12 lietuvių sporto klubų atstovai. Daugiausia sportininkų (virš 70) buvo atvykę iš Chicagos. Vyko 4 sporto šakų varžybos: krepšinio, tinklinio, stalo teniso ir šachmatų.

Aukšta žaidimo klasė buvo pademonstruota vyrų krepšinyje, kur meisterio vardą pelnė praėjusių metų nugalėtojas — Waterburio Gintaras. Jis baigmėje įveikė Toronto Aušros komandą. Trečioje vietoje liko Chicagos Neris. Šių komandų žaidėjai daugiausia yra JAV ir Kanados vid. ar aukštųjų mokyklų rinktinių dalyviai.

Moterų krepšinį laimėjo Toronto Vytis, jaunių A kl. — Chicagos Aras, jaunių B kl. — Clevelando žaibas.

Vyrų tiklinyje I-mą vietą nunešė Chicagos Neris, o moterų ir mergaičių — Clevelando žaibo atstovės. Stalo tenise vyravo Toronto Vyties žaidėjai, kurie laimėjo vyrų ir moterų komandines varžybas. Taip pat Vyties atstovas P. Gvildys laimėjo I vietą vyrų vienete. Vytietė S. Kasperavičiūtė išėjo laimėtoja moterų vienete.

Šachmatų varžybose geriausiai pasirodė Toronto Vyties šachmatininkai su meisteriu klasės žaidėju P. Vaitoniu priekyje. Jie įveikė Toronto Aušrą ir sužaidė lygiomis su Brooklyno LAK.

Šių žaidynių iškilmingas aktas įvyko balandžio 16 d. Čia sportininkus pasveikino Pasaulio Liet. Bendruomenės pirm. J. Matulionis, savo žodį baigdamas linkėjimu: "Gyvuok, jaunime, ir nešk vėliavą visai tautai!" **(Edv. Š.)**

Chicagos Neries mergaičių tinklinio komanda po žaidimų Toronte, laimėjusi II vietą. Pirmoje eilėje: T. Prunskytė, D. Maskoliūnaitė, G. Juškaitė; antroje eilėje: Jaro, Riškutė, R. Kviklytė, Stončiutė, D. Dambrauskaitė

Sportininkų grupė XI-jų Š. Amerikos liet. sporto žaidynių oficialiosios dalies metu. Viduryje matyti Waterburio krepšininkai, laimėję vyrų krepšinio I vietą. Visos nuotraukos Z. Degučio

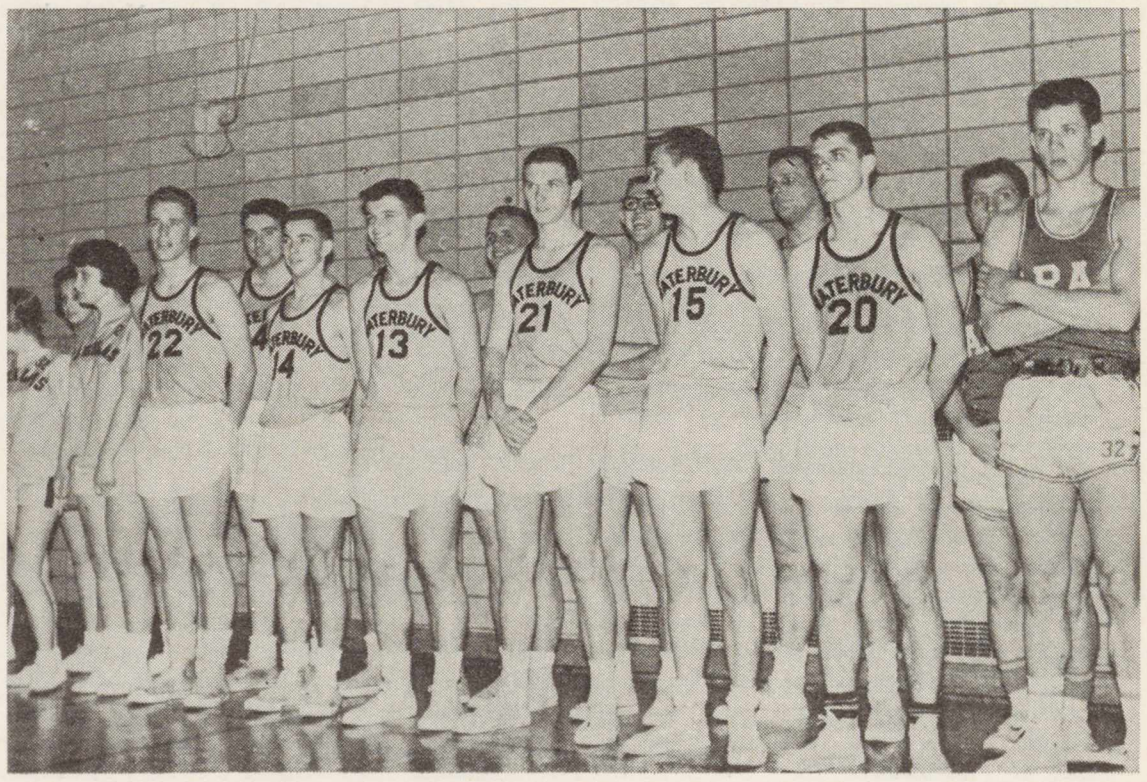

AUSTRALIJOS LIETUVIŲ KATALIKŲ CENTRO RŪMAI
ir pirmoji katalikų bažnyčia Adelaidėje

Adelaidėje, Pietų Australijoje, pernai metų lapkričio 20 vietos arkivyskupas M. Beovich pašventino pirmą Australijos žemyne lietuvišką šv. Kazimiero vardo koplyčią. Ji įrengta Katalikų Centro Rūmuose. Leidimą išrūpino vietos lietuvių kapelionas kun. J. Kungys, talkininkaujant PA Liet. Kat. Dr-jos Tarybai, kurią sudarė 12 asmenų: B. Dičiūnas, M. Voroneckas, J. Kevelis, L. Gerulaitis, V. Vosylius, J. Speičys, A. Budrys, P. Pusdešris, A. Kubilius, J. Rupinskas, J. Varnas ir J. Binkevičius. Tarybos, draugijos, kaip ir daugelio kitų katalikų jungtinis darbas įgalino įsigyti rūmus, kuriuose yra šie Dievo namai ir reikalingiausios patalpos vietos lietuviškajam veikimui. Talkos darbu prisidėjo daugiau kaip 150 asmenų, kurie aukojo nuo dviejų iki 70 darbo dienų.

Koplyčioje yra daugiau kaip 250 sėdimų vietų, kurios kiekvieną sekmadienį pilnos; pristatoma dar suolų, ir dar lieka stovinčių.

Daugiausia prisidėję prie koplyčios įkūrimo popiežiaus apdovanoti garbės raštais.

Rūmuose, be koplyčios, dar yra salė susirinkimams, šeštadieninės mokyklos patalpos, klebonija ir kt.

Rūmuose nuolat vyksta susirinkimai, suvažiavimai, posėdžiai ir kt

Kai JAV-se čia viena, čia kita lietuvių šventovė pereina į svetimtaučių rankas, čia pats vyskupas pagyrė mūsų tautinį darbą, ragindamas laikytis savo papročių ir savo kalbos.

#

Šeštadieninė mokykla šiuos mokslo metus pradėjo Nepriklausomybės šventės išvakarėse — vasario 18 d. Mokyklos mokytojai mokslo metų pradžią išnaudojo tikrai pedagogiškai ir patriotiškai, suruošdami parodą "Pažinkime savo Tėvynę". Eksponatai užėmė visą Centro salę; tokio masto tautodailės paroda Adelaidėje buvo pirmą kartą. Paroda domėjosi ne tik mokiniai, bet ir kiti lankytojai. Mokiniams eksponatus aiškino mokyklos vedėja E. Varnienė ir mokyt. A. Steponienė, E. Zakienė, K. Pažėra. Joje akį traukė įvairiausių audimų drobės, rankšluoščiai, kaugės juostų, mezginiai ir siuvinėjimai, medžio ir gintaro darbai, koplytėlės ir kryžiai, tautiniai drabužiai ir tautinės lėlės, Lietuvos pinigai ir pašto ženklai, Lietuvos paveikslai, albumai, Parodoje buvo net tokio jaudinančio sentimento, kaip lietuviškų gėlių (džiovintų) rinkinys, lietuviškų verbų "kačiukai", Lietuvos akmenukai, traukinio bei autobuso bilietai ir pan. smulkmenos.

Paroda sukėlė nepaprastą mokinių dėmesį. (p)

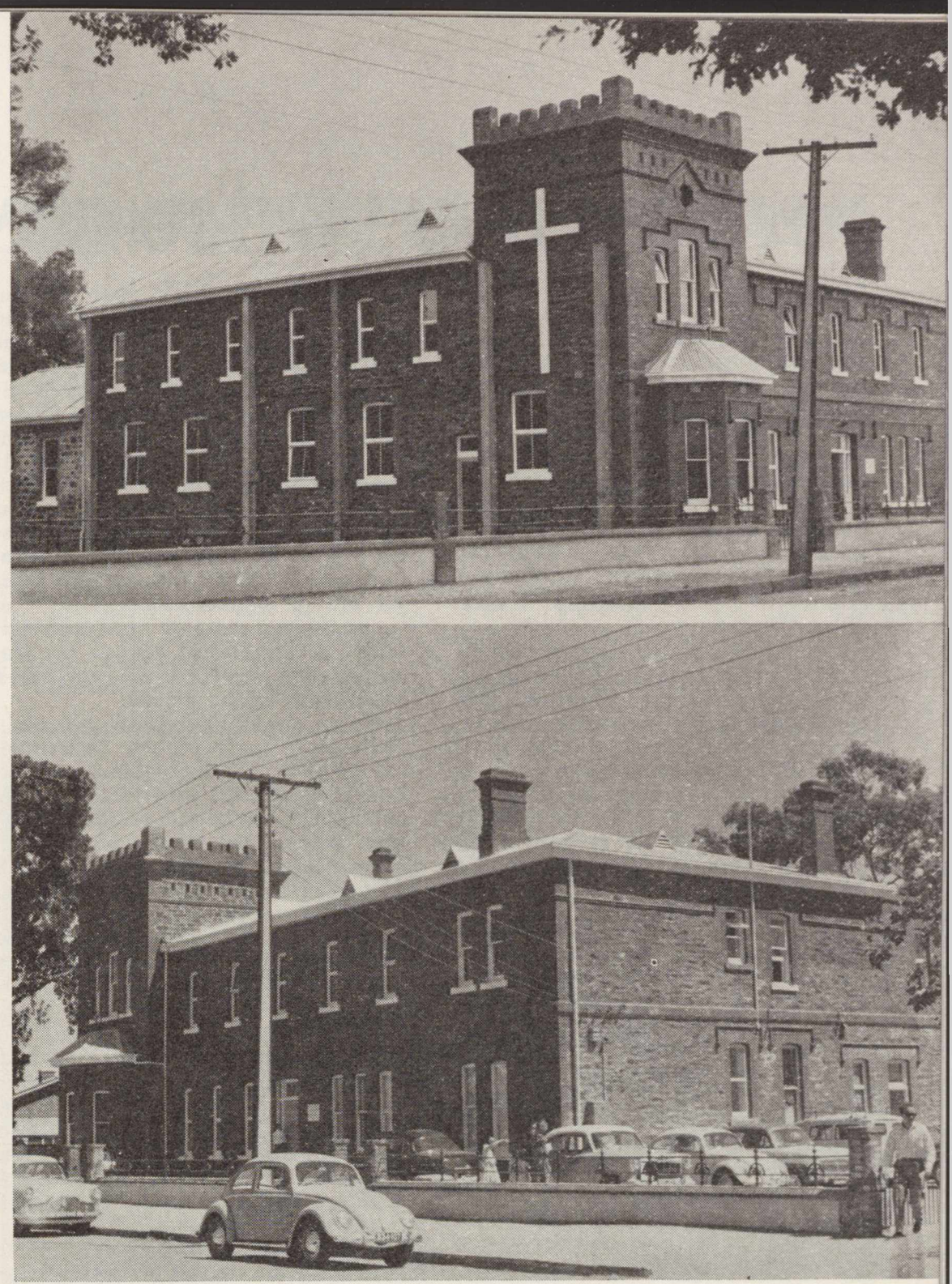

Lietuvių Katalikų Centro Rūmai Adelaidės mieste, Australijoje.
Pirma nuotrauka A. Budrio, antra — N. Butkūno
* The Lithuanian Catholic Center in Adelaide.

Koplyčią pašventinant kalba vietos liet. kapelionas kun. J. Kungys.
Foto A. Budrys

*At the chapel dedication ceremonies; speaking, Rev. J. Kungys.

Šv. Kazimiero koplyčios altorius, padarytas pačių lietuvių rankomis, lietuviškais motyvais.

*Altar of the St. Casimir's chapel built by lithuanians according to the Lithuanian style. Foto N. B.

Australijos Liet. Katalikų Federacijos suvažiavimo kovo 12 d. dalyviai Katalikų Centro Rūmų salėj, Adelaidėje. Foto N. Butkūnas
* Members of the convention of L. Catholic Federation in Adelaide.

Australijos Liet. Katalikų Federacijos suvažiavimo pamaldos šv. Kazimiero koplyčioje š. m. kovo 12 d. Mišias laiko kun. P. Vaseris, pamokslą sako kun. J. Butkus. (Iš šonų matyti Federacijos vėliavos). Foto N. Butkūnas
* Holy Mass during the convention of Lithuanian Catholic Federation of Australia. Mass was said by Rev. P. Vaseris, cermon delivered by J. Butkus.

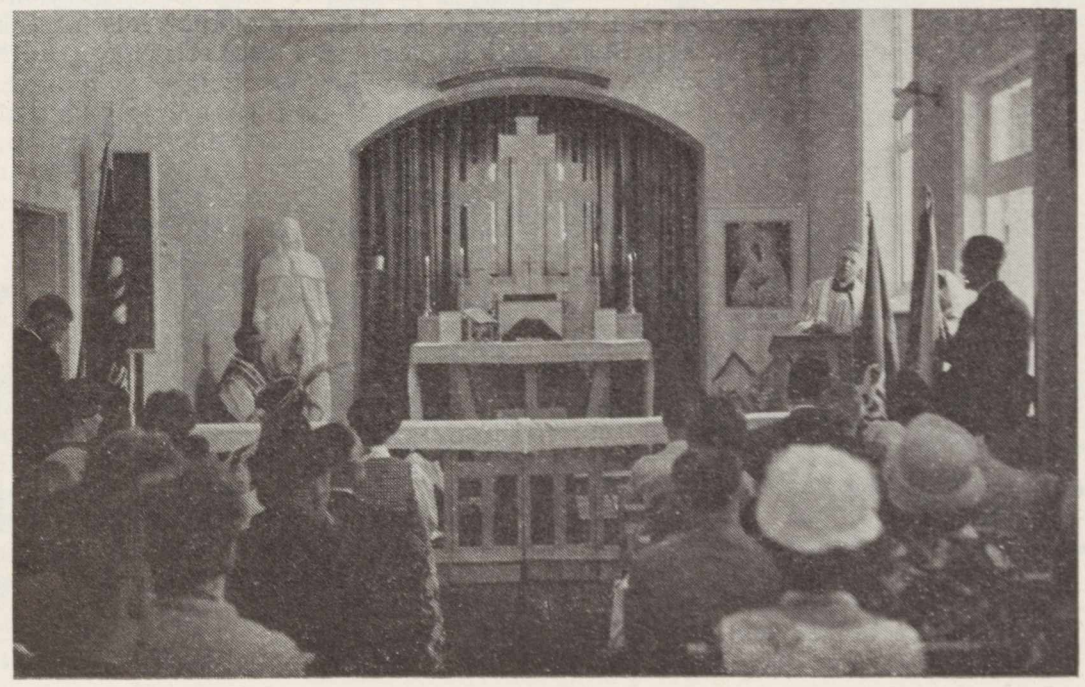

BENDRADARBIAVIMAS IR MAINAI SU OK. LIETUVA

Atkelta iš 6 puslapio

sumetimai kurių vyriausią vaidmenį vaidina reikalas išeivių tarpe nesantaiką paskleisti, sudrumsti jų nuotaikas ir susilpninti bendrąjį lietuvių darbą, tiek politinį, tiek ir iš viso tautinį pajėgumą, — kam tas neaišku? Aišku ir tai, jog čia eina ne tiek viešas ir laisvas pasikeitimas nuomonėmis ir nusistatymais, kiek labiausiai užkulisinis, maskvinių diriguojamas veikimas— jau tik ne mūsų — išeivių — naudai...

Nei čia santykių palaikymo negali būti su sovietiniais kapočiais ar kitais jų valdžios agentais, nei "tautiškų" kalbų su jos siunčiamais kultūriniais ir nekultūringais, švelniakalbiais pastumdėliais, nei — ką besakyti — reprezentavimo (o dar bendro!) šiokių ar tokių tarybinių "laimėjimų" ir "technikos pasiekimų" (per 20 metų kad jų nebūtų?)

Kurie sąmoningai pasitraukėme iš Lietuvos, stojome ne vien į tautinį darbą lietuvybei svetur išlaikyti, bet ir į kovą prieš Lietuvos okupantus, jos laisvės ir (to pat kultūrinio!) turto paveržėjus, mūsų Tautos naikintojus ir sklaidytojus. Rūpinkimės būti kovingi ir drausmingi ir nesukime nė sau, nė kitiems galvų dėl Tautos priešo lakiruotomis pirštinaitėmis pakišamų žaltiškų siūlymėlių.

O kam kojos niežti bėgti, tegu sau bėga kur nori ir sveikiems nesipainioja po kojomis.

M. Biržiška

Los Angeles, 1961.V.23.

Bendradarbiavimas ar kolaboravimas?

Kalbos apie kultūrinį bendradarbiavimą su pavergta Lietuva liejasi plačia srove: nuo teoretinių samprotavimų iki aistringų diskusijų. Nesusipratimai, atrodo, kyla dėl to, kad iki šiol dar neišsiaiškinta pati "kultūrinio bendradarbiavimo" sąvoka. Vieni ją supranta tiesiogine prasme, t. y. kaip laisvą abipusį kultūrinėmis vertybėmis pasikeitimą, kiti tą bendradarbiavimą supranta daug siauriau — kaip asmeninį santykiavimą esamų galimybių ribose, o dar kiti, kariniu terminu išsireiškiant, — vien tik sąlyčio su pavergtu kraštu palaikymu. Nesusipratimai paprastai ir įvyksta todėl, kad vienas oponentas primeta kitam savąją "bendradarbiavimo sampratą.

Rusai, siekdami savo nacionalinių ambicijų realizavimo, ant komunistinio vąšelo sėkmingai meškeriojo ir tebemeškerioja laisvuose okeanuose nardančias sočiai tingias ir nerūpestingai kvailas žuvis ir žuvytes. Mes, ištrūkę iš raudonojo tinklo į tuos laisvuosius vandenis, save laikome veik neklaidingais rusiškos strategijos ekspertais ir neretai prikaišiojame laisvojo pasaulio vadams nesiorientavimą, mūsų numone, labai jau nekomplikuotose situacijose. Deja, "kultūrinio bendradarbiavimo" manevre, regis, mes suklydome ir nelauktai (ir visai nereikalingai) perėjome į defenzyvą.

Bendradarbiauti su savo tėvyne yra taip natūralu, kaip valgyti ir gerti. Kuris iš mūsų nenorėtų bendradarbiauti, ir ne vien kultūrinėje plotmėje, su savo net pavergtais giminėmis, mokslo draugais, idėjos ar profesijos vienminčiais? Taigi, su savo krašto žmonėmis mes bendradarbiauti norime, tik kraštą pavergę rusai jiems su mumis bendradarbiauti neleidžia. Problemos esmė yra ta: **ne mes atmetame bendradarbiavimą, bet Lietuvos pavergėjai. Mes gi atmetame ne mums Lietuvos žmonių siūlomą bendradarbiavimą, bet rusiškųjų agentų bendradarbiavimo vardu mums peršamą kolaboravimą su priešu.**

Ką gi daryti, kai rusai neleidžia užsienio ir metropolijos lietuviams kultūriniai bendradarbiauti, t. y. laisvai pasikeisti idėjomis ir kultūrinėmis vertybėmis. Pasitenkinti vien sąlyčio palaikymu būtų neteisinga. Sąlytį turime palaikyti tik su priešu, kad iš anksto pramatytume jo intencijas ir turėtume laiko tinkamai į jas reaguoti. Su savo krašto žmonėmis esamose sąlygose galime tik **santykiauti** ir tai tik asmeninės atsakomybės ribose. Šiaip ar taip, bet jie yra mūsų, o taip pat ir mes jų reikalingi. Su simpatingu ir draugišku nusiteikimu turime prieiti ne tik prie jų kūrybinių pastangų, bet ir, laisvojo žmogaus matais matuojant, skurdokų tų pastangų rezultatų. Ne tautos kūrybinė potencija kalta dėl tų rezultatų.

Netenka abejoti, kad asmeniško santykiavimo takai ir takeliai bei simpatingas priėjimas prie pavergtų lietuvių kultūrinių problemų slepia daugel pavojų. Kaip tų pavojų išvengti, turime atsakymus rasti kiekvienas sau mes patys.

JONAS VIEKŠNYS

Žemiau dedame ištrauką iš D. Jasaičio rašto dėl A. Šalčiaus paskleistų "varstymų", kuriuose paliečiama ir kultūrinis "bendradarbiavimas".

.. ".... nerealiai A. Š. svarsto kultūrinius ryšius su Lietuva. Jų nėra ir negali būti, nes Sovietų Sąjunga jų ir nenori ir negali jų leisti. Jos (S. S-gos. R.) politinis režimas ir visuomeninė santvarka pagrįsta neribotu teroru ir nesibaigiančiu melu. Smurtas be melo, be apgaulingos propagandos neištvertų. Chruščiovas, būdamas šioje šalyje, viešai ir kartotinai pareiškė, kad Sovietų vyriausybė leis tik tokį kultūrinį bendradarbiavimą, kuris atitinka jos ideologinę ir politinę kryptį. Tą patį pakartojo Zimanas, "Tiesos" redaktorius, ir Kapočius, Sovietų atstovybės Washingtone pareigūnas. Jų visų nusistatymas aiškus: 'Jūs (tremtiniai D. J.) ir jūsų kultūra mums nereikalingi. Jei mes (okupuotos Lietuvos komunista. D. J.) jums reikalingi, tai kreipkitės į mus ir prašykite.'

Ar gali būti bet koks kultūrinis bendravimas, jei negalima pasiųsti į Lietuvą iš laisvųjų kraštų nei vienos knygos, nei vieno laikraščio ar žurnalo? Ar gali būti didesnis pažeidimas žmoniškumo, jei net nuvykusiems į Vilnių ar Kauną neleidžia pasimatyti su giminėmis ar aplankyti savo gimtų vietovių?"

D. JASAITIS

NAUJOS KNYGOS

IEŠKO SKAITYTOJŲ

"GREEN OAK, GREEN LINDEN",

taip pavadinta lietuvių poezijos antologija angliškai,, kurią "Voyages Press" leidykla ketina išleisti šių metų pabaigoje. Redaguoja Clark Mills ir A. Landsbergis. Apims parinktas liaudies dainas ir individualių poetų kūrinius. Leidyklos pranešimu, antologijai paruošti talkininkauja lietuvių bei amerikiečių autoriai.

Antologiją galima užsisakyti iš anksto už $3.50 adresu: Voyages Press, 35 West 75 St., New York 23, N. Y.

Išėjus iš spaudos antologija kaštuos $4.50.

KUN. A. MILUKO MONOGRAFIJA

jau spausdinama. Ją paruošė **Vl. Mingėla.** Leidžia tam reikalui sudarytas komitetas, kuris renka prenumeratas ir aukas.

Prenumeratoriai aukoja $5, rėmėjai — $10, mecenatai — $100 ir daugiau.

Visų prie monografijos išleidimo prisidėjusių pavardės bus paskelbtos kun. A. Miluko monografijoje.

Adresas: Mrs. L. Mingėla, 153 E. Parkhurst Pl., Detroit 3, Mich.

— **Pranas Razminas** laimėjo "Laiškų Lietuviams" straipsnių konkurso I premiją už rašinį Svarbiausieji mūsų uždaviniai išeivijoje; II premija paskirta **N. Gailiūnienei** už rašinį Tremties Lietuvoje pasidairius; kitos premijos teko Jurgiui Gyliui ir Nijolei Jankutei.

— Spaudoje skelbiama, kad **Jonas Aistis** parengė savo visos poezijos tomą, kurį išleidžia nauja leidykla Romuva (vadovaujama Galmino).

Atsiųsta paminėti

Domas Velička, **Lietuvių literatūra.** II dalis. Tikybinės ir šviečiamosios literatūros laikotarpis. Trumpas lietuvių literatūros istorijos kursas su chrestomatija ir literatūros teorijos pagrindais aukštesniosios lituanistinės mokyklos šeštajai klasei. 621 psl. Išleido Čikagos Aukštesnioji Lituanistikos Mokykla, 1961. Išleidimą finansavo Marija ir Antanas Rudžiai. Viršelis ir titulinis puslapis dail. A. Kurausko. Lietuvos literatūros žemėlapis inž. V. Vitarto. Tiražas: 1000 egz. Gaunama: Aukšt. Lituanistinė Mokykla, 5620 So. Claremont Ave., Chicago 36, Illinois.

Antanas Rūkas, **Vieno kiemo gyventojai.** Trijų veiksmų komedija. 36 psl., su keletu foto nuotraukų iš pastatymo. Išleido JAV LB Chicagos Apygarda ir Clevelando LB Apylinkės Vaidilos teatras.

Rapolas Skipitis, **Nepriklausomą Lietuvą statant.** Atsiminimai. Išleido Terra, 3333 So. Halsted St., Chicago 8, Ill. 340 psl. Įrišta kietais viršeliais. Kaina nepažymėta. Apima laikotarpį nuo 1918 m. iki 1926 m. grudžio 17 perversmo.

Rūda ir rauda. Poezija iš Lietuvos ir Sibiro. Tėvynės kūrinių serijos pirmas leidinys. 1961. Išleido "Už žmogaus laisvę" pasivadinusi leidykla. 40 psl. mažo formato brošiūrėlė. Kaina 25 c. Galaima gauti adresu: ELTA Information Service, 1697 Broadway Room 1105. New York 19, N.Y.

LIETUVIŲ DIENŲ LEIDYKLA TURI

IGNO ŠEINIAUS

VYSKUPAS IR VELNIAS

Pomirtinis vieno žymiausių vyr. kartos rašytojų-beletristų apysakų rinkinys

Spaudai parengė ir dalį korektūrų patikrino autorius prieš pat mirtį.

Rinkinyje telpa nepaprastai įdomios lietuviškomis, švediškomis ir egzotinėmis Artimųjų Rytų temomis ilgesnės bei trumpesnės apysakos, pasižyminčios originaliais personažais, intriguojančiais siužetais, puikiu stiliumi ir didele menine kultūra.

$3.00

Dr. P. Skardžius, St. Barzdukas, J. M. Laurinaitis

LIETUVIŲ KALBOS VADOVAS

Tartis ir rašyba. Kirčiavimas. Kalbos dalykai. Žodynas. Išleido Liet. Tremtinių Bendruomenė, 1950 m. 606 psl. Įrišta kietais drobės viršeliais. $4.00

Kiekvienam lietuviui reikalingiausia knyga, vienintelis lietuviškasis "Dictionary", reikalingas ypač mokslo jaunimui. Gera dovana pasiųsti į Lietuvą.

Vytė Nemunėlis

PIETŲ VĖJELIS

Eilėraščiai mokyklinio amžiaus vaikams. Dail. P. Osmolskio iliustracijos. $1.00

Įvairus vaikų gyvenimo turinys, didelės raidės, patogu patiems vaikams skaityti.

Užsakymus siųskite:

Lietuvių Dienų Leidykla
4364 Sunset Blvd., Hollywood 29, California

Lietuviška "Viltis"...

Atkelta iš 7 psl.

Mano darbe gyvenamoji vieta nesvarbu, aš esu visur, kur tik jaunimas šoka tautinius šokius, o "Viltis" gali išeiti ir iš Colorado kalnų, ir iš šaltosios Alaskos, ir iš karštosios Arizonos, kad tik būčiau sveikas ir turėčiau pakankamai prenumeratorių.

"Vilties" skaitytojai daugiausia anglų -airių-škotų-vokiečių- skandinavų kilmės amerikonai. Turim didelį skaičių žydų. Daugiau lenkų, negu lietuvių. Labai daug tautų buvo reprezentuota "Viltyje", duodant plačius jų istorijos, kultūros aprašymus: armėnai, arabai, baskai, japonai, kiniečiai, lietuviai, italai ir t. t. Skaitytojų tarpe turim daug Kanados prancūzų, taip kad jiems įvedėm net vieną puslapį prancūziškai.

Žydai ir katalikai, luteronai ir puritonai, balti, juodi ir geltoni, — visi tikėjimai, visos tautos ir visos rasės tegu draugiškai sujungia rankas ir širdis, kad pasauly būtų gražiau, geriau ir linksmiau gyventi. Pripažįstam ir visas žmoniškas ideologijas, išskyrus nacizmą ir komunizmą, kurie yra šėtono darbas, kankino ir žudė nekaltus žmones, kaip ir dabar mūsų mieloj tėvynėj Lietuvoj, kurios laisvė, tikiu, ateis geram žmogui ir geram pasauliui padedant.

Galdiko kūrinių parodoje. Dail. Adomas Galdikas, Madelena Galdikienė, dail. Arbit-Blatas, kilęs iš Kauno, lietuviškai kalbąs, užsieny pasireiškęs dailininkas.
* At the art exhibition of artist A. Galdikas.

DAILININKAS

ADOMAS GALDIKAS

SUNKU net įsivaizduoti, kas būtų mūsų tapyba be Adomo Galdiko. Jis davė jai gilesnį gamtos ir spalvos supratimą, naujoje šviesoje parodė Lietuvos peisažą. Visame savo kūrybos kelyje jis degte degė, nerimdamas, ieškodamas naujų formų ir naujų pasaulių.

A. Galdikas pradžioje formavosi plastiniame simbolizme, vėliau susidūrė su kubizmu, bet šituose keliuose su savo dinamika negalėjo išsitekti. Pasinaudojo iš tų srovių kas geriausia, kas atitiko jo prigimčiai ir taip susikūrė savo pasaulėvaizdį.

Nukelta į 14 psl.

Adomo Galdiko iliustracijos Vinco Krėvės knygai "Dainavos šalies senų žmonių padavimai", 1921 m.
A. Galdikas dailėje, kaip Krėvė literatūroje, sukūrė originalius "senų žmonių" paveikslus, kurie išliko vieninteliai mūsų grafikoje.
* Illustrations by A. Galdikas for a book by V. Krėvė, 1921.

. . . O ant to kalno tvirta pilis, garsi Merkinė, visų pilių tvirčiausia. (8 pusl.)

APIE dail. Adomą Galdiką "Lietuvos Albume" 1921 m. taip rašoma:

"Gimęs 1893 m. spalių m. 18 d. Giršėnų viensėdyje, Mosėdžio par. Mokės Palangoje ir Liepojoje. Brandos kvotimus laikė Petrapily. Stiglitzo mokykloje, kurią išėjo 1917 m. gaudamas dailininko vardą už pritaikomąją dailę. Stiglitzo mokykla yra nupirkusi jo konkurso darbą, "natūras" ir kitus ofortus. Tai pirmas lietuvis ofortininkas.

Pritaikomoje dailėje Galdikas yra laimėjęs konkursus pašto markėms, akcijoms (Prekybos ir Pramonės Banko, Garlaivių bendrovės) ir k.

Čiurlionizmo garbintojas, bet iš jo įtakos išsiveržęs. Per pusantrų metų yra padaręs 150 etiudų, atkakliai ieškodamas tokių efektų, kurų nebepakartosi. Tapymo ateitį temato ekspresionizme."

Tokia dailininko lakoniška biografija prieš 40 metų, kai Galdiko būta 28 metų, iš kurių kaip dailininkas jis buvo reiškęsis gal ketverius metus, neskaitant mokyklos metų. Kaip atrodytų dailininko 40-ties metų biografija? Tai būtų didelė monografija, kurios teksto galėtų būti metams po puslapį, o visi kiti — vien kūriniai ir kūriniai: grafika— knygų viršeliai, iliustracijos, pinigai ir šimtai tūkstančiai gamtos škicų, etiudų, paveikslų.

Šiandieną Galdikas žinomas ir diskutuojamas kaip tapytojas peisažistas, kurio paveikslai pilni nepaprastos ekspresijos ir žėri kaip įstabios spalvų simfonijos. Jeigu jis būtų išaugęs Prancūzijoje, kas žino, gal šiandieną Galdiko vardas būtų linksniuojamas kartu su didžiaisiais šio šimtmečio meisteriais. Už jo paveikslus mokėtų dešimtim tūkstančių. Bet ar jis būtų mūsų — lietuvių meno turtintojas?

Dabar jis įeina į lietuvių meno istoriją. Savo kūrybiniais užmojais ir meno kultūra pralenkęs savąją kartą, einąs pačios moderniosios dailės avangarde ir reprezentuojąs lietuvį kūrėją naujosios vakarų kultūros lobyne. (jb)

Po tuo ąžuolu, po plačialapiu gulėjo didis akmenėlis, ant jo sėdėjo senas senužėlis, kaitrią ugnelę kūrino. (64 pusl.)

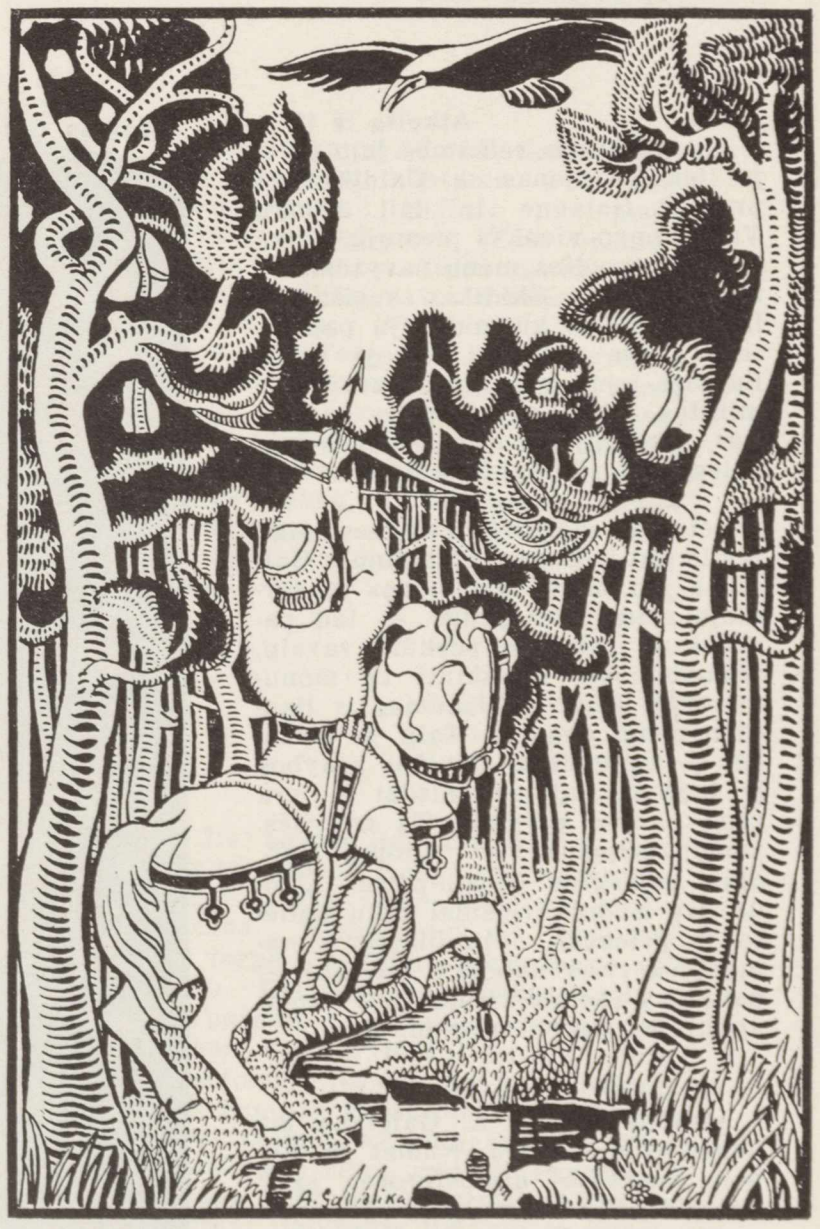

Ištempė bajoras miklią kilpinėlę, įdėjo aiklią drožtelę . . . (62 pusl.)

Adomas Galdikas

MIŠKE / IN THE WOOD

Pagreičiui su menine pasaulėžiūra skleidėsi ir Galdiko meninė forma. Studijavęs grafiką, pradžioje jis pabrėžia piešinį, dažnai jį išryškindamas tamsia spalva. Tai suteikė jo paveikslams tvirtumo ir monumentalumo. Gi dinaminį momentą išgauna, derindamas kontrastines spalvas.

Spalva Galdiko kūryboje yra esminis dalykas. Dėl jos pasisavinimo Galdikas daugiausia kojovo ir nerimo. Pagautas dinamikos, jis ima tiesiog taškytis spalvomis. Kiekvienas, net mažiausias paveikslo plotas, net gilus šešėlis, yra girdyte prigirdytas įvairiausiom spalvom. Iš tolo atrodo, kad šešėlis mėlynas, bet, arčiau pažiūrėjęs, matysi ten ir raudonų, oranžinių, geltonų taškų, brūkšnelių, perliejimų ir tt. Jo spalva yra lyg pakilusi banga, kuri su savim nešasi daugybę putų — įvairiausių atspindžių. Taip jo paveikslai spalviniu atžvilgiu yra nuostabiai turtingi. Tai spalvingiausias lietuvis dailininkas.

Šiame spalvų žėrėjimo laikotarpyje jis daugiausia dirbo temperos dažais, kurių lankstumas leido išgauti subtilius perėjimus, ištirpimus. Tai kūrybingieji Freiburgo metai.

#

Pasiekus Amerikos žemyną, Galdikas vėl keičiasi — dar labiau stiprėja jo dinamika, jo spalva ima nebeišsitekti piešinio apibraižose— ji ima lietis ir veržtis į visus kraštus. Tada jo paveikslai ima artėti prie abstrakto, kur pabrėžiamas tik bendras ritmas ir dinamika.

A. Galdikas Gėlės / Flowers. Aliejus, 1954

Abstrakto dar daugiau atsiranda, kai dailininkas ima tapyti aliejiniais dažais. Ir dabar sau temų jis ieškosi gamtoje. Bet, kai anksčiau jis sustodavo ties platesniu vaizdu, tai dabar pasirenka tik mažą jo dalį — krūmų kuokštą, žolių rezginį, medžių šakas ar kelmus ir juos abstrahuoja. Tik iš kolorito, iš ritmo gali atsekti, kad tai pavasario ar rudens nuotaikos.

#

Atkelta iš 13 p.

Čia lemiamos reikšmės jam turėjo liaudies menas. A. Galdikas su prof. P. Galaune ir dail. Adomu Varnu buvo vieni iš pirmųjų, rinkę ir telkę liaudies meno pavyzdžius į muziejus. A. Galdikas susižavėjo liaudies meno kūriniais, jų paprastumu, visa aplinka, kurioje tarpo liaudies menas. Taip jis surado užmirštus, vienišus Lietuvos kampelius, žemaitijos kapines, senas trobeles, pajūrio žvejų kaimus.

Bet tas susižavėjimas nesibaigė realiu peisažo pavaizdavimu. Galdikas jau buvo pasisavinęs moderniojo meno laimėjimus, — tad pasirinktus peisažus perkūrė savaip, stengdamasis išryškinti tą monumentalią senovę, įliedamas ir liaudies meno dvasios. Taip jo peisažai — kapinaitės, vienišos sodybos ir kryžiai, pajūrio vaizdai — yra pilni naujos gyvybės. Tą gyvybės. įspūdį stiprina ir Adomo Galdiko pamėgtas dinamizmas. Atrodo, lyg audros viesulai būtų palietę jo peisažus. Čia didingais kamuoliais ritas debesys, medžiai — palinkę bendram ritmui, net namai apimti to paties nerimo.

Atradęs gamtą, A. Galdikas jos nebeišleido iš akių. Nuolat ją stebėjo įvairiose atmosferose, sekė jos mintį. Kas kartą giliau pagauna gamtos gaivalą, jos dinamiką. Pamėgsta pavasarius ir rudenius ir juose įžiūri simbolinę prasmę.

Adomas Galdikas

RUDUO (tempera) Freiburgo laikotarpis, 1947 Pranciškonų nuosavybė

Adomas Galdikas

SENOLIŲ KAPAI / OLD CEMETERY

Adomas Galdikas

RUDUO, fantazija, aliejus, 1960.
Foto V. Maželis

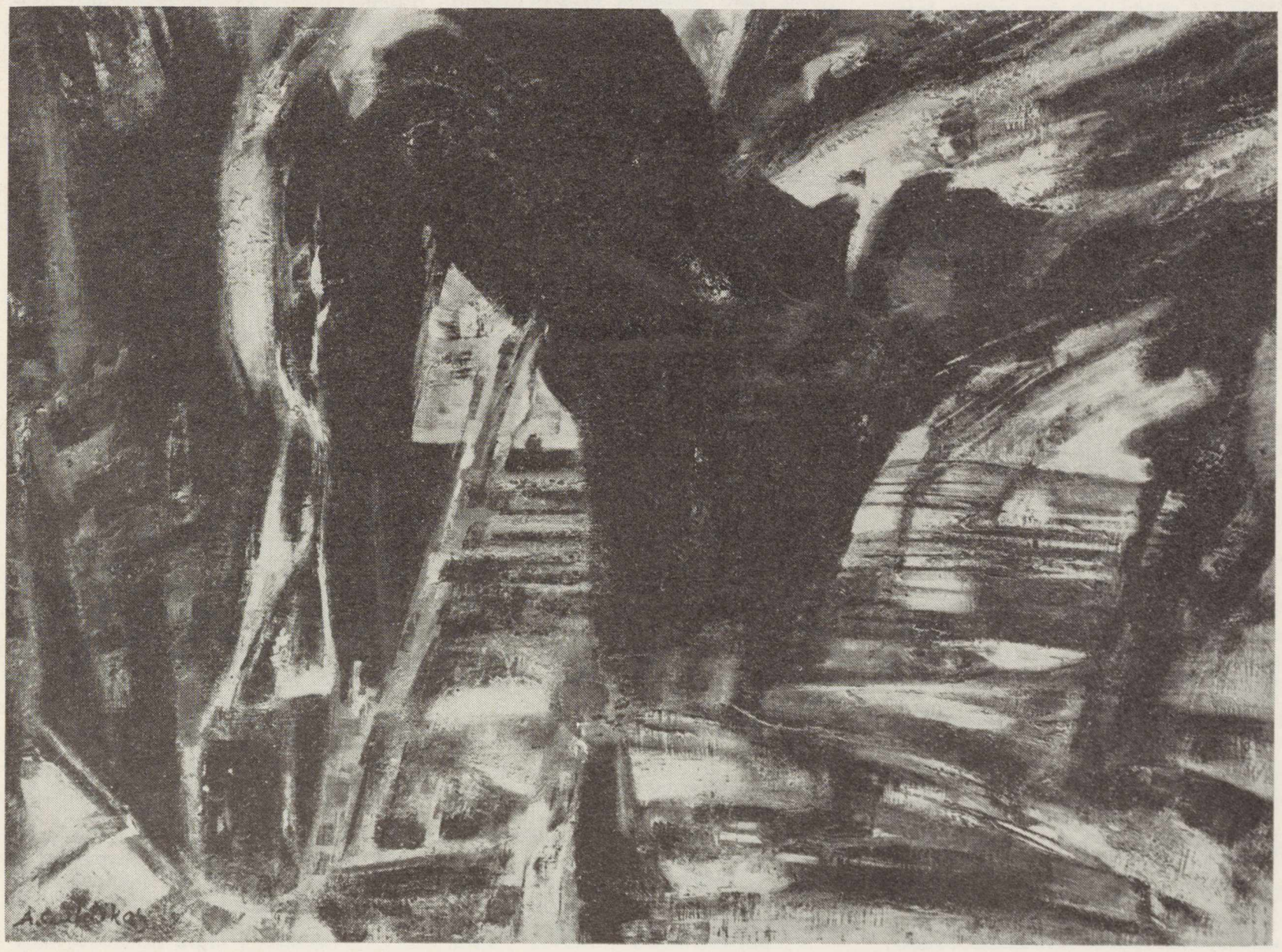

Prie gamtos Adomas Galdikas priėjo su visu rimtumu. Pasirinkęs kokį kampelį, jį ilgai stebi, piešia įvairiose sąlygose. Taip pasidaro ištisus gamtos "dienoraščius", iš kurių vėliau savo studijoje kuria paveikslus, iškeldamas esminius bruožus. Taip jis atidengė gamtos paslėptas mintis, jos vidinį ritmą, taip jo paveikslai gavo gilesnę simbolinę prasmę — pro gamtos pavaizdavimą įžiūrėti net ir žmogaus likimą. Ta simbolinė prasmė jaučiama ir abstraktiniuose kūriniuose, kur lieka tik spalvinis ritmas.

Jis, baigęs dailės mokslus, buvo Kauno meno mokyklos dėstytojas, Taikomosios Dailės Instituto profesorius. Išleido daugelį mokinių, jų tarpe yra žymių mūsų meno kūrėjų. Daugelis jo mokinių užaugo ir paseno, o jis pats, Adomas Galdikas, vis kūrybiškai jaunas, nenumaldomai ieškąs naujų pasaulių, vis kupinas nuostabios energijos ir nesiliaujančo kūrybingumo. Po II-jo karo kurį laiką gyveno Paryžiuje, o nuo 1952 metų persikėlė į New Yorką. Dalyvauja lietuvių ir amerikiečių parodose, keliauja po kraštą, ieškodamas gamtos įdomybių, kurios naujai atgimsta jo naujuose darbuose.

P. Jurkus

BAILYS...

Atkelta iš 8 psl.

nia — nuo širdies... Ką čia kalbėjo daktaras? Sunyks, kitokio oro reikia. Paneigia, nesupranta.

— Romai, — sušnibždėjo, lenkdamasi prie jo. — Romai!

Norėtų tyliai pridėti: "Romutėli, pažadėk, kad daugiau nesimuši, gerai? O aš tau rytoj išvirsiu manų košelės, ir aviečių sunka apipilsiu..."

Tą patį akimirksnį ji krūptelėjo ir nepaprastas džiaugsmas ūžtelėjo jos širdin. Romas nusišypsojo — meiliai ir atsidavęs, kaip ji seniai tematė, kaip slapčia ilgėjosi. Berniukas pravėrė akis, paskui ištiesė abi rankas, kad sunertų ant motinos kaklo. Ši gi pusbalsiu jam šnibždėjo:

— Išvažiuosime. Dar šią savaitę važiuosime į miestą teirautis popierių. Žinai, nors prie sutaupytų dar daug trūksta, bet anapus galėsiu atidirbti.

Ji kalbėjo ilgai ir, glostydama sūnaus galvą, vis kartojo:

— Viskas bus kitaip ir tau nebereikės daugiau erzintis, kvailuti tu mieliausias.

Turtingo krautuvininko sūnus Bertl, sėdėdamas klasėje ant suolo krašto, be pertraukos pasakojo apie prieš kelias savaites mirusią seną valsčiaus sekretorę Pivą, kuri dabar vaidinosi kaimo koplyčioje.

Tikriausiai ji mirė "ne savo mirtimi". Visa apylinkė žinojo, kad Piva per pusryčius vietoj kavos gėrė šampaną; per pietus — vietoj sriubos stiklą vyno; o per vakarienę— bonką alaus. Bet pašte visuomet buvo tvarka ir niekas neturėjo teisės jos atleisti jau tik dėl to, kad Piva buvo našlė ilgamečio valsčiaus burmistro, kuris mirdamas visą savo turtą paliko valsčiaus neturtėliams. Tačiau našlė Piva nemėgo čionykščių gyveneojų, nes kaimiečiai dažnai erzindavo ją dėl to jos gėrimo ir krėsdavo jai įvairiausius pokštus.

O kai prieš dvi savaites ištisą dieną niekas neatidarė pašto, žandarai, išlaužę duris, rado ją gulinčią ant žemės. Aplink ją buvo išmėtytos tuščios vyno ir alaus bonkos, o Piva gulėjo sau jų tarpe be kvapo ir, žandarai pasakojo, jos burna buvo taip išsikreipusi, tartum ji būtų šaipiusis iš visų susirinkusiųjų. Kunigas pradžioje nedrįso jos kapinėse laidoti ir įsakė laikinai paguldyti kaimo gale esančioje koplytėlėje, bet, vyskupui leidus, vis dėlto palaidojo nežymioje kapinių vietoje. Ir dėlto — kalba namuose kaimiečiai — Piva yra taip įsižeidusi, kad dabar pradėjo koplyčioje vaidintis.

Bertl pasakojo, kad jų bernas, neseniai praeidamas pro koplyčią, girdėjo iš ten kažkokius garsus. Vežėjas taip pat girdėjęs ne tai kokį kikenimą, ne tai tuščių butelių skambėjimą.

— O kas baisiausia, — įsiterpė viena mergaitė — jos senelė, prieš keletą dienų norėdama sutvarkyti koplyčią, vos nenualpo iš išgąsčio, kai įėjusi pamatė ant grindų sudužusį degtinės butelį, kraujo dėmes, visą žiupsnį išrautų plaukų ir kažkokių drabužių liekanas. Visas valsčius tai žino, o naujasis raštininkas tuoj paaiškino, ką visa tai reiškia. Sako, Piva norinti parodyti, kad, jei tik kas vakare išdrįs ateiti koplyčion, tam išdaužysianti buteliu dantis, išrausianti plaukus ir nuplėšianti drabužius.

Ir juo baisiau vaikai pasakojo, juo labiau šypsojosi Vendienės Romas. Bertl, tai matydamas, pradėjo pykti ir kiršinti prieš jį visą klasę. Bet jis ramiai sėdėjo savo suole, kramtė obuolį, kartais stebėdamasis trūkteldavo antakiais arba iškreipdavo lūpas vos besuvaldomu juoku. Tegu sau plepa tuos niekus, — jis vistiek niekuo netikėjo. Be to, Romas jautėsi labai laimingas. Jo mama vakar išvyko į miestą ir tiktai jis vienas žino, kokiu reikalu. Išvažiuos iš čia! Į Ameriką! Ten tikriausiai vaikai jo neužpuldinės, nepravardžiuos, nesimuš ir nekalbės jokių šlykščių dalykų apie jo motiną...

— Ko čia šaipaisi? — ėmė garsiai niršti krautuvininko sūnus Bertl, matydamas Romą beveik nesiklausant jo pasakojimo. Kiti klasės mokiniai taip pat atkreipė dėmesį į tokį Romo nerūpestingumą ir kiekvienas, išgąsdintas vaiduoklės Pivos, pradėjo savaip erzintis.

— Jis juokiasi iš baimės! Tik žiūrėkite, kaip dreba jo rankos! Bailys, bailys! Ir koks gudruolis: kaip moka nuduoti...

— Joks aš bailys, — ėmė gintis Romas. — Mama visada sako, kad vaiduoklių nėra.

— O pati su vaiduokliu gyvena...

— O aš vistiek netikiu! Ką tu čia plepi, Bertl!

— Kaaą? Tai gal nori įsitikinti? Gal nori pats į koplyčią pas Pivą? — šūktelėjo įsižeidęs Bertl.

— O kodėl ne? — staiga atrėžė Romas.

Jam ūmai dingtelėjo galvon puiki mintis, ir jis beveik iššokdamas iš suolo pasiūlė:

— Lažybų! Aš eisiu į koplyčią! Ir dar šį vakarą. Jūs galite ten mane užrakinti ir raktą pasiimti, o prieš einant gulti — išleisite.

— Kaaą? — dabar šūktelėjo visa klasė kartu.

O Bertl, kurs visada mėgo didžiuotis savo tėvo turtais, prišokęs prie knygų krepšio, bematant ištraukė iš jo saują žvilgančių pinigų ir, prikišęs juos Romo panosėn, triumfavo.

— Jei vaiduoklė dar paliks tave gyvą, — visi tie pinigai tavo!

Romo akys sužėrėjo, kai visa klasė ėmė šaukti:

— Sutarta! Sutarta! Po pamokų į koplyčią!

- - -

Romo širdis virpėjo iš pasitenkinimo ir laimės. Būrio berniukų lydimas, jis vėl šypsojosi ir, kartkarčiais švilpaudamas, galvojo: "Dabar aš jums parodysiu, kad nesu bailys, kad nebijau jokių vaiduoklių ir netikiu jūsų išgalvotiems plepalams. O Bertl pralošs saują pinigų: tai jam kai tik dabar pravers— atiduos mamai kelionei į Ameriką. Na, ir juoksis mama, kai jai papasakos, kaip lengvai uždirbo pirmuosius pinigus. Bet svarbiausia — niekas daugiau nedrįs jo bailiu vadinti."

Pasiekę koplytėlę, vaikai sustojo. Bertl pats pirmas pasuko duryse kyšantį raktą, ir durys girgždėdamos atsivėrė. Keli berniukai krūptelėjo, taip pat ir stiprusis Bertl gerokai pabalo. Tik Romas garsiai nusijuokdamas stumtelėjo duris ir, įsprukdamas vidun, šūktelėjo:

— Tai kaip sutarta, devintą vavandą ateikit ir vėl atrakinti, o tu, Bertl, tik nepamiršk pasiimti pinigų!..

— Gerai, jau gerai, — sumurmėjo šis nepatenkintas. — Devyniomis išleisime, jei dar iš viso būsi gyvas.

Vaikams nubėgus, Romas apsidairė koplyčioje. Ne, nieko įtartino nebuvo: nei nuplėštų drabužių likučių, nei kraujo dėmių, nei išrautų plaukų. Tik rudens vėjas daužė kaštanų šakas į mažutį perskilusį koplyčios langelį. Šiaip visiška tyla laikė apglėbusi senus koplyčios šventus paveikslus, medinį šventą Jurgį, dulkinas žvakides mažame altoriuje ir ant jo padėtą kažkieno pamirštą maldaknygę.

Romas prislinko prie altoriaus, pamažu paėmė maldaknygę ir, sėdęs čia pat ėmė ją vartyti. Namie kas vakaras jis meldėsi tik savo gimtąja kalba, todėl čia surašytos maldos jam buvo svetimos ir jis su įdomumu skaitė litanijas, maldas ir psalmes, kartu įsitikindamas, kad žodžiai — nors svetimi — buvo visai tie patys, kaip ir jo kasdieninis prašymas: "...ir gelbėk mus nuo pikta." Romo lūpos ėmė šnibždėti maldas. Ir laikas greičiau praeis, ir nebebus taip nuobodu, ir mintys išsiblaškys.

Kad tik tas vėjas taip nesidaužytų! O tamsa jau nesulaikomai veržėsi pro mažutį langelį. Nenuostabu: vėlybą rudenį kitaip negali būti. Maldaknygės žodžiai ėmė slysti iš jo akių ir liejosi į vieną keturkampį juodą daiktą, kurį jis vis tebelaikė rankose.

Staiga Romo ausis pasiekė kažinkoks švilpesys. Pradžioje tylus, paskui jau garsesnis. Krūptelėjo, ir tuo pačiu metu koplyčios sienos pusė, kurioje buvo langelis, tartum susiūbavo nuo smarkaus smūgio. Kažinkas metė akmenį, be abejo. O galbūt vėjas nulaužė kaštano šaką, gal paklydęspaukštis atsimušė sparnais, gal vaikai norėjo susitarę jį pagąsdinti? Ir visdėlto Romas pats ant savęs pyktelėjo, kad jo veidą užliejo kažkokia beveik deginanti šiluma, ir širdis tartum sprūgtelėjo, kaip išgąsdintas balandis. O tasai švilpimas galėjo būti kokio piemens, grįžtančio pasivėlinus iš laukų. Vaiduoklė Piva buvo moteris, — ji negalėtų švilpauti. Ir iš viso Piva!

Jau visai sutemus Romas pakilo nuo altoriaus ir, padėjęs maldaknygę, grabaliodamasis pasuko koplyčios durų link. Čia pat šalia jų stovėjo nedidelis vienintelis suolelis. Jis atsisės ir lauks, iki ateis devinta valanda. Akys ieškojo šventųjų paveikslų, bet jų veidų dabar jau nebegalima buvo įmatyti.

Tamsoje baltavo drobinis altoriaus uždangalas ir blizgėjo švento Jurgio paauksuotas kardas. Ir — Romas sekundei užsimerkė. Ne, ne! Ir vis dėlto ji ten sėdėjo. Ant altoriaus krašto. Piva. Rodos, mosikavo rankomis, ieškodama žvakidžių, kad jas užžiebus pamatytų, kas yra koplyčioje...

Romo širdis staiga susigniaužė, ir jis juto, kaip jo pirštai, ausys ir akių blakstienos ėmė virpėti.

O gal vaikai ir teisybę kalbėjo? Bertl veltui nebūtų pasiūlęs pinigų už drąsą. Bet — bet pradžioje, jam čia įėjus, koplyčioje tikrai nieko nebuvo ir altorius buvo tuščias: jis gi net maldaknygę buvo iš ten pasiėmęs. Dabar ji judėjo į visas puses ir gal — dabar — juokėsi — iš Romo drąsos. Ji jam parodys netikėti! Tartum dabar linktelėjo jo pusėn...

— Mano Dieve, mano Dieve! — šnibždėjo bestingstančios Romo lūpos.

Abiem rankom užsidengęs veidą, staiga ėmė spręsti, galvoti ir kombinuoti. Jo šauksmo juk vistiek niekas neišgirstų, be to, šitokia baisi gėda! Ir lažybos nueitų niekais, ir pinigai... Bet ne, ne, ne, jis neleis savęs smaugti, neleis savęs smaugti, neleis drabužių plėšti! Šv. Jurgis taip pat nugalėjo slibiną.

O kas būtų, jei dabar jis mėgintų artintis prie altoriaus? Vaiduoklė Piva pamanytų, kad jis tikras drąsuolis, nebijąs dvasių, ir nedrįstų jo pajudinti.

Dar nebaigęs minčių, jis atmetė galvą ir, kalendamas dantimis, puolė į priekį. Kai kojos pajuto medinius laiptelius, Romas plačiai išplėtė akis, trokšdamas jau savo žvilgsniu sunaikinti piktąją vaiduoklę. Tačiau vietoj Pivos ant altoriaus stovėjo senas indas, pilnas prikamšytas rudens medžių šakų. Pro ką tik atplėštą koplyčios langelį švilpė vėjas, draikydamas gervuogių ir liepų lapus...

Romas atsiduso. Didelė laimė purtė jo kūną, ir jis jautėsi susigėdęs tokio abejojimo, tokios nedrąsos. Visdėlto buvo pradėjęs tikėti tiems plepalams, nors tai tik ta rudens puokštė, kurios anksčiau kažkaip nebuvo pastebėjęs, kalta. Šyptelėjęs net paglostė keletą šakelių ir, pastatęs indą ant žemės, kad daugiau jo nematytų, sugrįžo į suolą ir atsisėdęs iš naujo įsmeigė akis į kolyčios lango plyšį. Bet pro jį nebuvo matyti nė kraštelio dangaus, nė vienos žvaigždelės. Tik kaštanų šakos kartkarčiais šmėkšteldavo vėjo draikomos. Romą vėl apėmė klaikuma ir nerimas. Ne, vaiduoklių daugiau nebijojo, — Piva būtų seniai atėjusi, tačiau toji visiška tamsa, tas keistas čežėjimas ant visų koplyčios sienų, tas vėjo ūžimas nejaukiai draskė jo įtemptus nervus.

Jau seniai turėtų būti devinta valanda, tai kodėl neateina jo išleisti? O gal vaikai pamiršo lažybas? Gal jam teks ištisą naktį čia praleisti? Nauja prakaito srovė ūžtelėjo jo veidu. Rodos, girdėjo besiartinančius žingsnius. Nustojęs kvėpuoti išsitiesė durų link ir klausėsi. Ne, tai nebuvo žingsniai: tai tik šiaip keisti garsai...

Romo galva ėmė svirti. Kramtė lūpas, stengdamasis nuslopinti ašaras, kurios užplūdo abi akis. Staiga prisiminė motiną. Tiesa, ji buvo išvykusi miestan, į Amerikos konsulatą. Bet galėjo jau seniai grįžti — dabar — šį vakarą su įdomiomis žiniomis skubėti į jo kambarį.

Romas sudejavo. Vaikai tikriausiai jį pamiršo, o gal nedrįso tamsoje ateiti prie koplyčios. Jautė krūtinėje nesuvaldomą skausmą ir, keisto silpnumo apimtas, vos bekvėpavo. Ne, ištisą naktį tai čia nepasiliks! Kops, nors ir pro patį lango plyšį.

Išslinkęs iš suolo, beviltiškai spustelėjo durų rankeną ir net sudrebėjo: durys pasidavė jo spustelėjimui ir, nejaukiai girgždėdamos, truputį prasidarė. Romas norėjo balsu šaukti iš džiaugsmo. Kokia laimė! Vaikai, matyt, pamiršo jas užrakinti. Dabar jis laisvas! Ne, nė valandėlės daugiau nedels! Tegu sau, tie pinigai. Dabar tik greičiau namo, į malūną, pas mamą! Jis dar kartą tvirtai sugriebė geležinę rankeną, jau kyštelėjo galvą į visišką rudens tamsą. Skersvėjis užtelėjo tiesiog į plaukus ir... kažin kieno stipri ranka staiga sugriebė jį per liemenį ir iš visų jėgų ėmė traukti atgal į koplyčios vidų.

— Mama, mama! — šūktelėjo Romas alpstančiu dejavimu ir dar kartą truktelėjo į priekį.

Tačiau ranka jo nepaleido. Jis tartum jautė už savęs vaiduoklę Pivą, girdėjo jos besišiepiantį balsą ir juto degtine dvokiantį jos alsavimą. Romas plačiai atvėrė burną, norė-

Pabaiga 17 psl.

KNYGOS IR AUTORIAI

— Vinco Krėvės vardo literatūros premija $500 šiais metais paskirta **Vincui Ramonui** už apysakų knygą "Miglotas rytas". (L. Knygų klubo leidinys).

Jury komisiją sudarė dr. I. Gražytė, rašytoja M. Aukštaitė, kun. dr. F. Jucevičius, P. Girdžius ir A. Kličius. Premija paskirta balsų dauguma; svarstytos kaip kandidatės dar šios knygos: L. Andriekaus Saulė kryžiuose, P. Andriušio Rojaus vartai ir H. Nagio Mėlynas sniegas.

Ši premija paskirta už 1959-60 m. išleistas nepremijuotas knygas. Ji šiais metais užbėgo už akių Lietuvių Rašytojų Draugijos premijai, kuri **visuomet** būdavo skiriama pirma, o tik paskui skiriamos visos kitos. Įdomu, kieno ta kombinacija, kad Rašytojų Dr-jos premija "perleista" Akademiniam sambūriui?

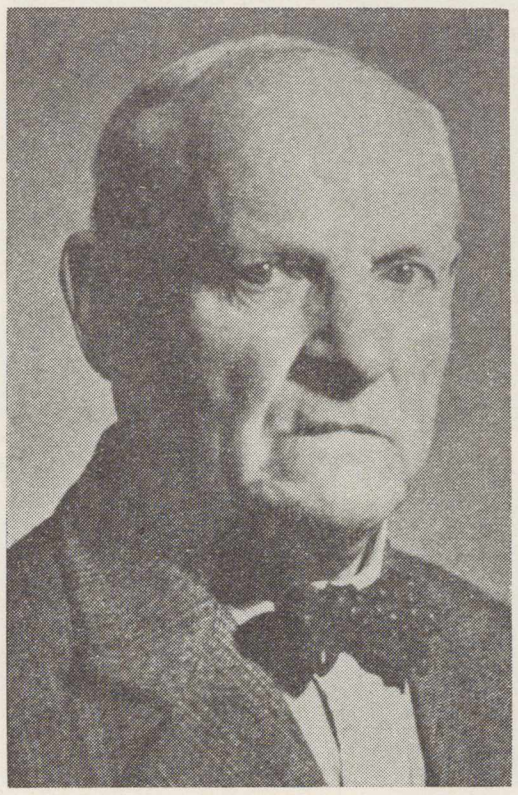

E. J. HARRISON

Londone, eidamas 88 metus, mirė didelis Lietuvos draugas, buvęs diplomatas ir publicistas **Ernest John Harrison.** Pirmaisiais Lietuvos nepriklausomybės metais Harrison buvo Britų misijos Pabaltijui narys, vėliau — Vilniuje ir Kaune britų vicekonsulas.

Apie 20 metų Harrison buvo "Eltos" žinių bendradarbis Londone: tiekdamas žinias ir kooperuodamas su Lietuvos Pasiuntinybe Londone. Anglų spaudoje yra parašęs šimtus straipsnių apie Lietuvą. Atskirai išleista brošiūros: Lithuania — Past and Present, 1922; Lithuania, 1928; Lithuania's Fight for Freedom, kurios viena laida išėjo Londone, kita po šio karo Amerikoje.

— **Lietuvių Bibliografinė Tarnyba** (1132 North Walnut St., Danville, Illinois) nuo įsteigimo dienos, 1945 m. lapkr. 11, iki 1931 m. kovo 11 surinko iš laisvojo pasaulio liet. leidėjų ir perdavė liet. archyvams Berne ir Chicagoje 2539 knygas ir 27.253 numerius žurnalų ir laikraščių, iš kurių sudaryti komplektai. Nominalinė tų leidinių kaina esanti $12.657,75.

LB Tarnybos vedėjas A. Ružancovas kartu redaguoja ir biobliografjos laikraštį "Knygų Lentyna", kurioje suregistruojami ir aprašomi visi laisvojo pasaulio liet. spaudos leidiniai.

Dvi jaunimo dramos premijos

$1000 ir $500 skiriamos Pasaulio Lietuvių Bendruomenės konkurse.

Taikoma pradžios arba aukštesniųjų mokyklų amžiaus jaunimui.

Rankraščiai rašomi mašinėle, pasirašyti slapyvardžiu, uždaram voke pridedama pavardė ir adresas.

Tas pats autorius gali laimėti abi premijas.

Premijuoto veikalo pastatymo teisę trims metams turi P. L. Bendruomenės valdyba.

Terminas 1961 m. spalio mėn. 1. ronas, A. Dikinis, Č. Grincevičius, A. ronas, A. Dkinis, Č. Grincevičius, A. Mackus ir A. Rūkas.

Rankračius siųsti ir daugiau žinių teirauts adresu: Dr. J. Surgaila, PLB valdybos sekr., 109 Riverwood Pkw., Toronto, Ont., Canada.

BAILYS / Pabaiga

damas šaukti pagalbos, tačiau drebančios lūpos tik bejėgiškai gaudė orą, kurio ūmai jam pritrūko.

* * *

Mokyklos vedėjas, sugavęs už rankovės pirmą pasitaikiusį mokinį, paliepė:

—Bėk į malūną ir pasiteirauk, kas yra su Romu? Serga ar ką?

Berniukas buvo jau atsigrįžęs bėgti, bet staiga kažką atsiminęs išgąstingai išplėtęs akis, suvapaliavo:

— Pone mokytojau, Romas ne malūne, o koplyčioje.

— Koply... — — ?!

Vaikai pašoko iš savo vietų, bet Bertl, kurio stambus veidas dabar raudonavo, savo stipriu balsu visus perrėkė:

— Mes vakar ėjome lažybų... dėl vaiduoklės Pivos... Romas norėjo pasirodyti... koks jis drąsuolis.

— Tiesa, tiesa! — pritarė vaikai, o Bertl dabar kurkas tyliau pridūrė: — Bet mes pamiršome išleisti... dabar taip greit sutemsta... tai tėvas ir neišleido iš namų ir...

Bet mokyklos vedėjas daugiau nesiklausė. Dar niekas kaime nebuvo matęs jo taip bėgančio siauromis gatvelėmis. Vienplaukis, be švarko, dar su kreida pirštuose bėgo koplyčios link ir, rodos, namai būtų sugriuvę jam jų užkliuvus, arba žemė prasivertų jam sugriuvus.

Pribėgo. Pasiekė didžiulį kaštano medį ir stabtelėjo vos kvapą atgaudamas. Koplyčios tarptduryje stovėjo Romas. Ne, nestovėjo! Geležinė durų rankena laikė jo bejėgiškai nusvirusį kūnelį už švarkelio atlapo. Abi nusvirusios rankos beveik siekė žemę, o nukarusioje šviesiaplaukėje galvutėje dar buvo galima pastebėti visiškai pamėlynavusias, praviras, tartum pagalbos šaukiančias lūpas.

— Mano geriausias mokinys, mano geriausias mokinys! — sudejavo mokytojas ir drebančiais pirštais atpalaidavo švarkelio atlapą, užkliuvusį už koplyčios durų rankenos.

Kai tą patį akimirksnį visa klasė ir dalis kaimo gyventojų pasiekė koplyčią, siaubo apimti galėjo pamatyti, kaip jų mokyklos vedėjas laikė ant rankų iškėlęs negyvą to svetimtaučio kūną, kad pradėtų mirties procesiją atgal į kaimą.

MICHIGAN FARM SŪRIS
Fountain, Michigan

Jūs esate namuose ar kur keliaujate, visuomet reikalaukite **Michigan Farm Sūrio.** Šis sūris jau per ilgus metus gaminamas **Jono ir Angelinos Andriulių** ir jų šeimos, Fountain, Mich.

REIKALAUKITE TIK MICHIGAN FARM SŪRIO

Jeigu abejojate, paprašykite pamėginimui. Jūsų skonis jums pasakys. Mes norime, kad Jūs patys būtumėt sprendėjas. Mes esame labai dėkingi sūrio mėgėjams ir geresnėms krautuvėms, kad Jūs tiek išpopuliarinote **Michigan Farm Sūrį,** kuris paliko visų mėgiamiausias. Mes pasižadame ir toliau jums gaminti tik patį geriausią sūrį.

MICHIGAN FARM CHEESE DAIRY, INC.

Vieninteliai šio sūrio gamintojai FOUNTAIN, MICH.

Aptarnavimui ir informacijai rytuose prašome kreiptis:

PETER LISAUSKAS
69-15 53rd Avenue, Maspeth, N. Y. — Tel. TW 4-8087

VICTOR ABECŪNAS
351 Park Street, New Britain, Conn. — Tel. BA 3-1342

JONAS JAKUBAUSKAS
634 N. Denison Street, Baltimore, Md. — Tel. Longwood 6-2622

MEČISLOVAS KAVALIAUSKAS
24 Prospect Street, Hyde Park, Mass. — Tel. Hyde Park 3-3975

GEORGE GALŪNAS
1400 Caniff, Detroit, Mich. — Tel. T. O. 8-7062

STANLEY METRICK
1804 W. 47th St., Chicago, Illinois — Tel. Yards 7-8393

JOHN SHURNA
5418 So. Albany, Chicago, Illinois — Tel. Grovehill 6-7783

ALLAN STEWART
4310 No. Broad Street, Philadelphia, Pa. — Tel. Glazstone 5-1310

BRONIUS DŪDA
804 No. Vermont Ave., Los Angeles 26, Calif. — Tel. NOrmandy 1-0292

BEN GRAZULIS
6905 Superior Ave., Cleveland, Ohio — Tel. HE 2-2395

JOHN TENZI
9½ Union Street, Inkerman, Pittston, Pa. — Tel. OL 4-1083

FRANK KUPINSKI
131 Inslee Pl., Elizabeth, New Jersey — Tel. 4-0970
Makes Lithuanian Rye bread also.

Ar jau įsigijai

Bernardo Brazdžionio

Vidudienio sodai

Poezijos knyga, laimėjusi "Aidų" literatūros premiją.

Knyga išleista puošniai, gerame popieriuje, dail. T. Valiaus pieštu viršeliu.

Po "Didžiosios kryžkelės", kurios visa laida bežiūrint buvo išparduota, tai yra pirmoji per 5 metus šio populiaraus poeto knyga, labai skaitytojų laukta ir spaudos triukšmingai sutikta. Knygų platintojai praneša, kad šiuo metu Vidudienio sodai yra labiausiai perkama knyga.

Mūsų žurnalo skaitytojai, gyvenantieji toliau nuo platintojų, kviečiami Vidudienio sodus užsisakyti tiesiai iš leidyklos. Kaina su persiuntimu—$4.

Platintojai, kurie norėtų gauti papildomą skaičių, prašomi tuojau pranešti, kad galėtumėt savo skaitytojus tuojau aprūpinti.

LIETUVIŲ DIENŲ LEIDYKLA

4364 Sunset Boulevard, Hollywood 29, California

Neseniai Chicagoje buvo susirinkusi posėdžio Vyriausioji Ateitininkų Federacijos Taryba. Nuotraukoje (sėdi, iš kairės): dr. V. Manelis, K. Mockus, kun. J. Kidykas, kun. V. Dabušis, dr. A. Damušis — Tarybos pirmininkas, A. Skrupskelienė, kun. St. Yla; stovi: kun. V. Bagdanavičius, dr. V. Vardys, dr. P. Kisielius, S. Sužiedėlis — At-kų Fed. vadas, inž. F. Narutis, prof. B. Vitkus, S. Barzdukas ir dr. V. Vygantas.

* Chief executives of "Ateitininkai" during a session in Chicigo.

Foto A. Gulbinskas

Bostono šv. Petro bažnytinio choro keletas dalyvių, priklausiusių chorui 1910-1919 metais. Visi nuotraukoje esantieji tebėra gyvi šiuo metu i tebesireiškia Bostono liet. visuomeniniame gyvenime. Iš kairės (sėdi): S. Glineckienė, A. Mockienė, A. Bušmonienė, S. Ziminskienė, M. Dusevičiūtė, C. Šilalienė; stovi: J. Glineckas, F. Zaleskas, A. Zarambienė, A. Žemaitien, K. Vasiliauskas. (Trūksta J. Karbauskienės ir A. Šidlauskienės).

* Several participants of St. Peter's church choir in Boston from 1910 to 1919.

Renata Reisonaitė ir Romanas Urmonas, jaunavedžiai, veiklūs visuomenės veikėjai. Reisonaitė yra išplanavusi pačio naujausio ir moderniškiausio viebučio Adelaidėj vidaus architektūrą, apšvietimą, baldus, kilimus, užuolaidas, spalvas etc.

Foto A. Fišeris

*Newlyweds Renata Reisonaitė and Romanas Urmonas, Adelaide, Australia.

Neseniai Chicagoje įsikūrė L. Vyčių choras, kuriam vadovauja F. Strolia. Choro valdybą sudaro pirm. Estelle Rogers, sekr. Ruth Dagis, kasinink. Ray Samoška, Anna Paukštis ir Zakarka — nariai kultūros reikalams. Chorą sudaro daugiausia senųjų ateivių jaunimas.

Čia matome chorą, dainuojantį Vasario 16 minėjime, kurį surengė Vyčiai Morison viešbuty. Dirig. F. Strolia, akomp. muz. Byanskas.

Atvelykyje choras turėjo koncertą Indiana Harbor liet. kolonijoje. Dainavo choras, oktetas ir solistė N. Linkevičiūtė. Iš choro dainų paminėtina Č. Sasnausko Karvelėlis, Tu mano motinėle, Zdaniaus Laisvųjų daina, Gaidelio Daina, daina, V. Adonio Už jūrių marių, J. Strolios Tu berneli ir kt.

*The choir of The Knights of Lithuania in Chicago during a concert. Conductor F. Strolia.

Vaizdai iš Rytų apygardos šachmatų pirmenybių So Bostone kovo 11 d.
o Young Lithuanian chess players at So. Boston.

Dovanų įteikimas. Dr. A. Kapočius įteikia jaunių II vietos laimėtojui Ramūnui Girniui dovaną. (Kęstutis Girnius jaunučių grupėje laimėjo I vietą). Stovi E. Staknys ir K. Merkis.

Gediminas Šveikauskas, J. Vilkas, A. Makaitis, laimėję taškus Bostonui rungtynėse su Brooklyno LAK, kuriose jie įveikė santykiu 4:1.

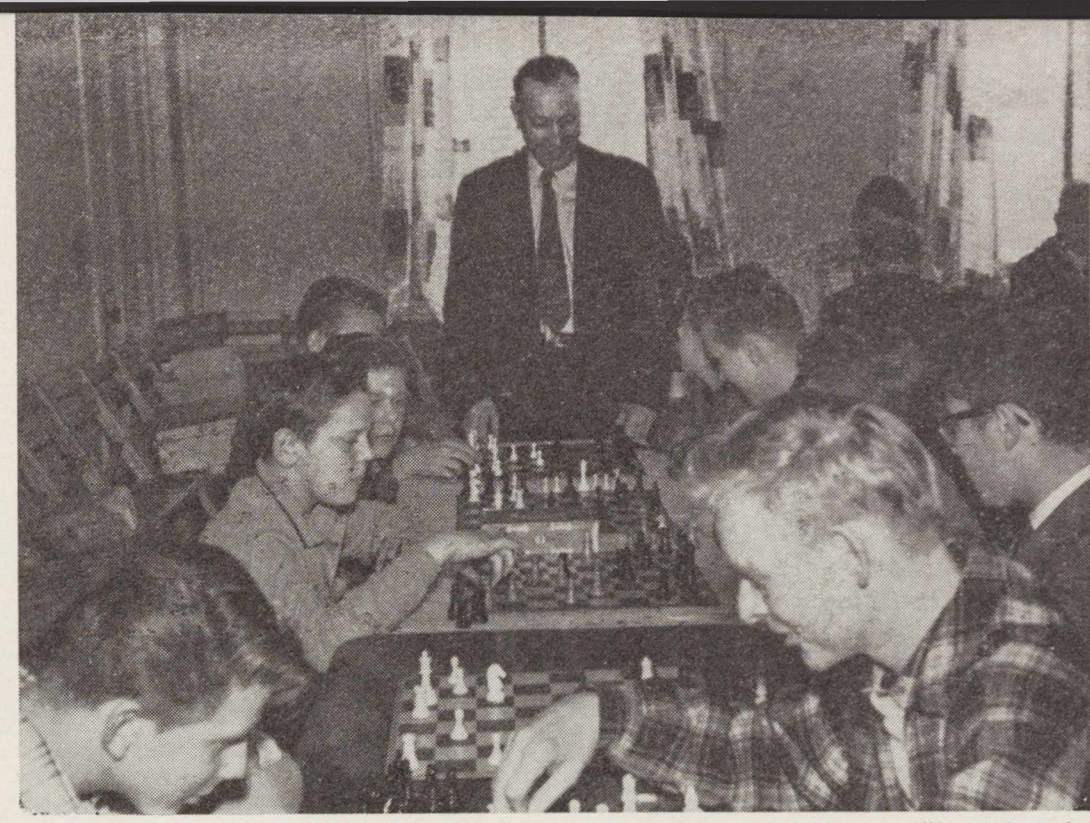

Vaizdas iš jaunių varžybų. Pirmasis iš dešinės A. Leonavičius, jaunių grupės laimėtojas. Gale stalo Kazys Merkis, šachmatų judintojas.

Bostono mergaitės irgi jau pradeda žaisti šachmatais. Čia matome jas Rytų apygardos pirmenybėse. Visos nuotraukos S. Skrinsko

VEIDAI IR VAIZDAI

(ILIUSTRUOTA KRONIKA)

Vasario 16 gimnazijos abiturientai Chicagoje įsteigė kuopelę, kuri sudarė fondą šiai gimnazijai Vokietijoje remti. Dešinėje kun. Sugintas, nuolatinis gmnazijos aukų rinkėjas. Foto A. Gulbinskas

* Graduates of the Feb. 16 High School who established a fund raising group in Chicago for their Alma Mater.

Uragvajaus lietuvių tautinių šokių grupės Gintaras dalis. Lietuviai šokėjai Punta del Este — garsiausiame P. Amerikos kurorte — surengtame tarptautinių šokių konkurse "Arcobalena", kur dalyvavo 15 tautų, pasirodė kaip vieni iš geriausių. Iš kairės: Ilda Lengvenytė, Paulius Debesis, Luisa Dutka, Edi Dutka, Alfredas Stanevičius, Genė Švobaitė, Adolfas Debesis, Janė Vetaitė, stovi Nijolė Stanevičiūtė.

* A group of Lithuanian folk dancers in Montevideo, Uruguay.

ŽMONĖS • DIENOS • ir darbai •

—**Inž. B. Budginas,** mokėdamas už "Lietuvių Dienas", prisiuntė $10, tapdamas LD garbės prenumeratorium.

Gegužės 22 d. redakcijoje lankėsi atvykęs iš Chicagos **kun. V. Memėnas,** lydimas Los Angeles šv. Kazimiero par. asist. kun. Valiuškos.

—Geužės 20 d. įvyko **Dailiųjų Menų klubo,** kuriam vadovavo J. Tininis, susirinkimas. Programoje tarp kitko buvo J Gobio referatas, o Pranas Visvydas skaitė savo poezijos (žiūr. šio nr. 9 psl.).

—**Gr. Valančius,** prieš kurį laiką išvykęs į Vokietiją, pradėjo dėstyti anglų kalbą Vasario 16 d. gimnazijoj.

—**V. Raštutis,** Sydney, Australia, sutko LD talkininkauti foto nuotraukomis.

—**Dr. J. Valaitis** išrinktas Illinois Liet. Gydytojų Dr-jos pirmininku.

—žurnalistas **V. Alseika,** kurį laiką gyvenęs Los Angeles, išvyko į Vokietiją dirbti Vliko informacijos tarnyboje.

—Pedagogas **A. Rinkūnas,** Toronto, su kolektyvu redaguoja "Tėviškės žiburius", jų redaktoriui kun. dr. Pr. Gaidai išvykus poilsio atsostogų.

— Gegužės 20 d. **Budriūno piano ir balso studijos** koncertas susilaukė gražaus publikos dėmesio. Iš vokalistų ypač didelę pažangą padariusi Birutė Reivydaitė. Gerą įspūdį padarė dainuotieji dalykai su kvartetu, kuris nebereiktų išardyti.

— "Lietuvos Atsiminimų" radijo programa, minėdama savo 20-tį, išleido 60 psl. **programą,** kurioje be programinės dalies yra eilė rašinių apie žymesnius tos programos vadovus, kaip pats dir. J. Stukas, Al. Kačanauskas, V. žukauskas ir kt. Viršelį piešė dail. T. Valius. Didžiąją dalį užima skelbimai.

— **Kun. dr. A. G. Rakauskas,** buvęs Torrance State Hospital kapelionas, nuo šių metų bal. 13 d. paskirtas ir užėmė klebono pareigas Sacred Heart Church parapijoje, Dawson, Pa.

—"Deus Refugium Nostrum" (lotynų kalbon išverstą "Dievas mūsų prieglauda ir stiprybė"), muzika **B. Budriūno,** 1961 m. pradžioje išleido Robert B. Brown Music Co., 1815 N. Kenmore Ave., Hollywood 27, Calif. Leidinys turi bažnytinę aprobatą. Gaunama leidykloje arba pas autorių 3312 Effie St., Los Angeles, Cal.

— **Paulius Jurkus** nupiešė viršelį Alės Rūtos romanui "žvaigždė viršum girios", kurį išleido "Darbininkas" Brooklyne.

— **Antano Rūko** 3 veiksmų komedija "Vieno kiemo gyventojai" , kurią pastatė Clevelando Vaidijos teatras, režisuojant P. Maželiui, balandžio 22 d. Jaunimo Centre Chicagoje, išleista atskiru leidiniu su premjeros nuotraukomis.

Kai jaučiamas scenos veikalų trūkumas, leidiniu galės pasinaudoti ir kiti mėgėjų teatrai (tik, žinoma, susitarę su autorium), nes komedija dėl trumpumo, nedidelio veikėjų skaičiaus ir vieno scenovaizdžio nesunkiai gali būt pastatoma ir nedidelio scenos mėgėjų būrelio.

KALIFORNIJOS LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS CENTRAS

4415 Santa Monica Boulevard,
Los Angeles 29, California

Namuose yra: salė susirinkimams, minėjimams, mažesniems parengimams; svetainė (su virtuve) posėdžiams ir mažesniems susirinkimams; 3 butai (visi išnuomoti); atskiri kambariai — valdybų posėdžiams ir skautų buklai.

Užsakyti pas reikalų vedėją J. Andrių: NO 4-2910 (darbo metu) ir NO 2-1728 vakarais.

Kalendorius:

—Gegužės 6 d. įvyko turiningas ir gausus Kultūros klubo susirinkimas Programoje: arch. E. Arbo paskaita "Lietuviškas stilius modernizme ir jo reikšmė išeivijos gyvenime"; J. Gliaudos žodis apie J. Švaisto "literatūrinę žvejybą"; paties Švaisto feljetonas; Petro Armono čelo ir R. Apeikytės piano.

Susirinkimas baigtas užkandžiais ir kava, šeimininkaujant V. Barmienei.

—Gegužės 7 d. Arroyo Seco parke direktorių tarybos surengtas pirmas šiais metais piknkas. Atsilankė daugiau kaip 200.

—Gegužės 14 centro svetainėje rinkimai į JAV L. Bendruomenės Tarybą. Balsavo 78 asmenys. Daugiausia balsų gavo: Alė Rūta — 53, toliau: J. Ažuolaitis — 48, J. Motiejūnas — 46, A. Dabšys ir L. Valiukas — po 44.

— **P. Jasiukonis,** New Haven, Conn., atsiuntė paminėti džiazo muzikos plokštelių, kurias išleido jo vadovaujama "Litu-Filmas ir Garsas". Vienos plokštelės kaina $1.49. Dviejose plokštelėse įgrota šios dainos: Anoj pusėj Nemuno, Kas bernelio susvajota, Beauštanti aušrelė ir Kelk, mergele, pramigai. Instrumentai: fleita, gitara, basetė ir bugnai. Atlieka Yale un-to muzikos studentai.

Taip pat praneša, kad sudarytas sekstetas, kuris repetuoja naujų, žinomo liet. kompozitoriaus sukurtų modernių lietuviškų šokių.

SAVI PAS SAVUS!

— Jei galvojate pirkti ar keisti **Chevrolet** automobilį, jums reikalingas geras patarimas, sąžiningas patarnavimas, teisingos, ne išpūstos kainos, o svarbiausia — gera mašina.

Tuo atveju kreipkitės į mane. Aš jums geriausiai patarsiu ir parodysiu naujus ar vartotus **Chevrolet** automobilius — limuzinus ar sunkvežimius, lengvąsias mašinas, corvettes ar corvairs, — kiekvienam reikalui ir kiekvieno skoniui.

Darykite biznį su savo tautiečiu, kuriuo jūs galite pasitikėti, pasitarti ir lietuviškai pasikalbėti apie reikalą.

Esu atvykęs nuolatiniam apsigyvenimui iš Benld, Ill., ir labai džiaugiuos kiekviena proga galėdamas susitikti ir patarnauti savo tautiečiams.

Su pagarba
Adolphus Beluinas,
KENDALL CHEVROLET CO.,
315 North Pacific Coast Hwy,
Redondo Beach, Calif.
Telefonas: FR 2-8422

KAS TIK TURI GERĄ SKONĮ,
VISKĄ PERKA PAS LIEPONĮ.

LIETUVIŲ PREKYBOS NAMAI
Furniture Center, Inc.

Vietinių ir importuotų baldų prekyba.
Baldai siunčiami į visą Ameriką ir už jos ribų.

MARQUETTE PARKE
6211-6219 So. Western Ave. PRospect 8-5875

BRIDGEPORTE — ved. Ed. Rudaitis
3207 So. Halsted St. VIctory 2-4226

CLEM'S MARKETS

• Puikios lenkiškos dešros, šviežiai namuos gamintos.

• Importuoti lenkiški kumpiai.

• Įvairiausi mėsos ir maisto produktai.

Galima užsisakyti mažesniais arba didesniais kiekiais, piknikams, bankietams, vakarienėms.

Clem's Markets jau keletas metų patarnauja Los Angeles ir apylinkės lietuviams.

Šiuo laiku turime tikro lietuviško sūrio, gaminto Andrulio ūkyje.

3002 W. Florence • PL. 95058
7529 S. Normandie • PL. 3-9676

Clem Taberski, savininkas

ADOLPH and CECELIA CASPER

Laidotuvių Namas

COWLEY & CASPER

praneša, kad dėl freeway'jaus pravedimo susidariusių nepatogumų, persikėlė į naują vietą ir susijungė su

LUKE O'CONNOR & SONS MORTUARY

931 W. Venice Blvd. RIchmond 9-1061
Mes čia patarnausime savo draugams lietuviams su tuo pačiu nuoširdumu ir simtija kaip ir anksčiau.

HELEN'S HOUSE OF BEAUTY

New Address:
HELEN MOCKUS
5265 Fountain Ave.
HOLLYWOOD California
New Telephone: NOrmandy 5-3351

PAKEITĘ ADRESĄ,
neužmirškite pranešti LD leidyklai.

P. V. RAULINAITIS

Real Estate-Insurance-Tax Returns

Notaro darbai; namų ir automobilių apdraudos; mokesčių apskaičiavimas; tarpininkavimas namus perkant ir parduodant; dokumentų vertimas.

NO 2-5433, Los Angeles 27, Calif.
Res.: 1972 N. Commonwealth Ave.

Linkėjimai
taupytojams ir skolintojams

CRANE SAVINGS & LOAN ASS'N

B. R. PIETKIEWICH,
President
2555 W. 47th St., Chicago 32, Ill.

ANTANAS F. SKIRIUS

REAL ESTATE — TAX SERVICE
INSURANCE

Kreipkitės telefonu NO 4-2919
arba įstaigoje
4366 Sunset Blvd., Hollywood 29. Calif.

LITHUANIAN REALTY COMPANY

Charles Luksis Realtor

Phone: EX. 4-2986
3020 Wilshire Blvd.

Mielai patarnauja norintiems pirkti-parduoti namus ir sklypus; apdrausti automobilius, namus ir kitokį turtą; gauti paskolas.
Atlieka notaro darbus.
SANTA MONICA, CALIF.

LIETUVIŲ
DIENOS
LITHUANIAN DAYS

MAY / GEGUŽIS 1961

Gates of Dawn — Aušros Vartai in Vilnius, Lithuania.

The Gates of Dawn is one of the greatest religious-national sanctuaries of Lithuania (See article next page).

*Aušros Vartai.

South view of Gates of Dawn in Vilnius.

*Aušros Vartai iš pietų pusės.

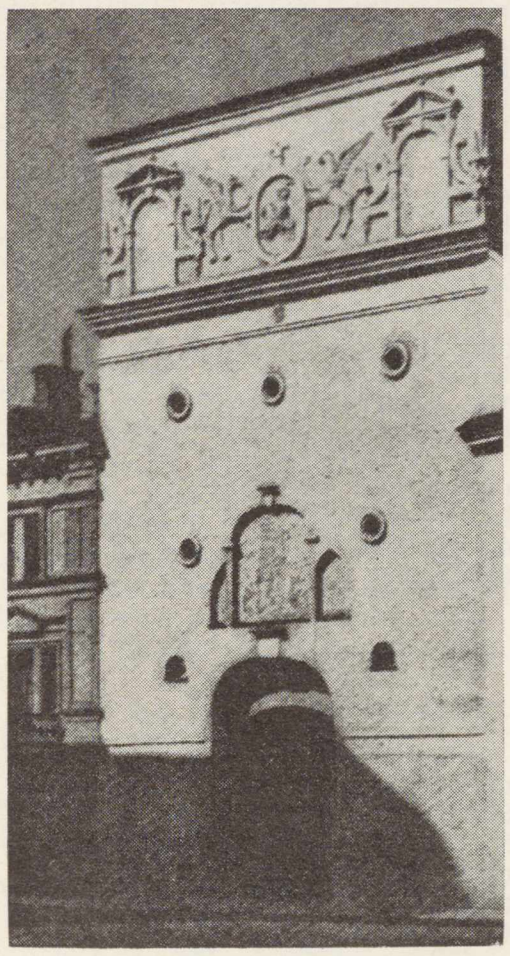

Our Part in the Cold War

"We are in a state of war, the name of which is peace", recently said Mr. Overstreet. The events in Cuba, Laons and Congo confirm this truth. Clangs of arms are heard in these countries, meanwhile .at .the same time Vienna shows a hospitality to two "Big Ones", leaders from the West and East. Neither Soviets nor Western powers use their main military forces for this struggle. All they do is a clever manoevering. Europe is the object of this struggle and the Western interest is to maintain Europe in an independence.

Our action against Communism is not only a pleading of a cause for the freedom of Lithuania, but also a supporting of Western fight against Soviet onslought or moving forward in new countries.

Our demands help to disclose a hypocrisy in the so-called Soviet anti-colonial politics. Our claims will help to disclose a futility of Soviet self-praise, that everything will enr in the victory of Communism.

Striving after independence of Lithuanian nation we are strenghtening a thesis that only a free Europe can best maintain a peace and solve all its problems.

It is not easy to regain the freedom and get rid of slavery. We must join freedom fighters with full knowledge that the freedom sooner or later will triumph. (Dr. A. T.)

Our Lady of Vilnius Aušros Vartai, a wood sculpture by J. Vainauskas in Lithuanian St. John the Baptist church of Toronto.
*Aušros Vartų Dievo Motina. J. Vainausko medžio skulptūra šv. Jono Krikštytojo liet. bažnyčioj, Toronte.

The image of the wonder-working Holy Virgin of Vilnius Aušros Vartai.
The precious silver coat was made in the 17th century by local goldsmiths of Vilnius.
* Vilniaus Aušros Vartų Dievo Motina. Metalinis didelēs vertēs meninis paveikslo rūbas darytas Vilniaus aksakalių cecho XVII a..

Holy Virgin without Regal coat.
Renaissance masterwork, painted in the XVI century by unknown Italian master.
* Aušros Vartų Marijos paveikslas, pieštas XVI a. pradžioje D. L. Kunigaikščio Zigmanto Augusto laikais.

AUŠROS VARTAI – GATES OF DAWN

Vytautas F. Beliajus

Vilnius, traditional capital of Lithuania, is a city of legends. Even its origin is attributed to a dream experienced by Gediminas, Grand Duke of Lithuania.

Some of the legends are about the "Aušros Vartai" and the miraculous sacre picture of the Madonna.

The reason why these particular gates received the designation "Aušros Vartai", Gates of Dawn, or the Slavic name "Ostra Brama", Sharp Gates, is as little known as the reason for the painting the Madonna on the walls of the gate facing the city.

There is a great and widespread devotion to Our Lady of Vilnius, yet there seems to be no definite reason for it. However several reasons may be advanced for this adoration.

Certain historical sources inform us that when Vilnius became an important city, the inhabitants decided to build a wall around it as a protection from the enemy. Therefore in the sixteenth century the foundation of the city wall, together with its five gates, was dedicated. The occasion was celebrated by pompous ceremonies and parades in which the citizenry as well as civic officials and church dignitaries participated. Although no miraculous gates existed then, the gate, which at present is the site of the shrine, was dedicated most ceremoniously with pomp and the singing Te Deum. Documents and money of the period were placed in the cornerstone. The gate was the only one with a wooden tower and was called "Medininkų Vartai", the gate leading to the Medininkai. This is the first definite mention of the Ostra Broma or Aušros Vartai.

From this gate the street led to the market place within the city and also to the hinterland. Since Vilnius was surrounded by "enemies", it is possible that merchants, after disposing of their wares, sought some sort of protection for their return journey. A need for prayer was felt, prayer for a safe journey through the forests, a safe arrival at their destinations.

Feeling this, some unknown artist painted a picture of the Madonna on the wall of the Medininkų Vartai. The painting became a welcome sight to tremulous souls who felt that they were assured of the Madonna's protection. Upon their return to the city, travelers were wont to bring in appreciation a tribute of gold, silver or jewels to be placed upon Her garments. This is a satisfactory and plausible reason for the painting upon the wooden wall.

The popularity of the picture grew by leaps and bounds. A certain Steponas Počius built a Carmelite church, dedicated to the St. Theresa, near that gate and a wooden chapel around the sacred picture. Although this chapel burned in 1715, the picture miraculously remained untouched by the flames.

The picture was transferred to St. Theresa's church where it remained until 1829, when the present gate and chapel where built. On the city side this chapel has three large windows through which the miraculous picture of the Madonna may be seen. The chapel is directly over the street on a second floor level above the gate. The street is filled with worshippers the year around, no matter how inclement the weather. On Holy days of Obligation the street is so crowded that it is impassable.

One of the characteristic of the wooden gate may have been a sharp roof, while the other brick gates may have had level roofs. This gate could have been called the "Ostra Brama", Slavic for "Sharp of Pointed Gate". In Lithuanian it could have been called "Aštri Vartai". Ostra Brama was the accepted and more popular name. The Lithuanians, without knowing what "Ostra" meant, corrupted the word to "Auštra" calling the gates "Auštros Vartai".

A probable fact may be that the gate was named after Prince Constantine of Ostroh in the Ukraine, then a part of Lithuania. Pince Constantine was one of theLithuanian leaders in the 10 year war with Russia which began in 1512. At the head of an army of 30,000 men, he crushed a much larger Muscovite army in a battle near Orsha in 1514.

The Medininkų Vartai was ten called the "Ostroshka Brama" in honor of the illeterate but great Ukrainian general, and became known popularly under the shortened name of Ostra Brama. A possibility also remains that after this battle the picture of the Madonna was painted on the wall in special tribute to the Blessed Mother.

In 1927, Pope Pius XI, crowned the Virgin with the title of "Our Lady of Mercy and a solemn dedication took place on July 2nd of that year.

● **Lithuanian Madonna, Our Lady of Vilnius,** was presented to the Sanctuary of Our Sorrowful Mother in Portland, Oregon, in commemoration of the previous declaration of Lithuanian independence on February, 1918.

● On April 29 the**Lithuanian Folk Dance group of New Zeland** gave a successful performance at the Lyric choir concert in Auckland. The members are high school and college students. Profits were used to equip the university and city libraries with books on Lithuanian topics.

AMERICA MADE IN THE USSR

A. Bieliauskas, a young representative of the Lithuanian Communist New Class, Editor of two-weekly magazine "Švyturys" (Beacon), summed his American impressions as follow:

"Millions of plain people are idling in the streets, without jobs and without gread... Twenty million people are starving, sinking in misery."

THE RED KERCHIEF

From a short story collection "Foggy Morning" by Vincas Ramonas

Agatha was weeding the garden. A strange girl walked along the road. She stopped by the garden.

May the good Lord help you!

—Thank you, thank you.

—Weeding, eh? The gardens are full of orach this year. Say, does Mikas Totorius work here?

—Yes. But he isn't home right now. He went to Sunskai. He'll be back late tonight.

—Could you tell him to drop by my place this Sunday?

—All right, I'll tell him. You're his sister, are you?

—No but... No, I'm not his sister, I just wanted to talk something over with him. The new government is going to divide the lands. Mikas will get his share too. I'm saying it would be a good thing if he got a piece of Liepinis' hundred acres. Our house is right next to Liepinis' property, so we could live at my folks' house, until we get something of our own. We're getting married after Christmas.

Agatha tossed the orach aside.

—Married? Mikas is getting married- — she yelled, wiping her dirty hands in her apron. — He's lying! Oh, Lord! But why? What's this all about? He's just going to up and get married? Liar! He lies about everything. There's no God or truth for him. House? He has two houses! One in Sunskai, one in Gizai! And it's land he wants now! He's got a ring on his finger! He's carving washing beetles!

The unfamiliar girl took a step backwards. Agatha's right eye frightened her. The eye seemed to bob up and down like a white ball.

—All right, I'll tell him about Sunday... — continued Agatha, going out of the garden. She spoke in a different, somewhat hoarse voice. — I'll tell him, and you go back.

—He didn't leave a letter, did he? — He said he was going to put in a request and for me to take it to the committee in Gizai. He said that if he wasn't home he would leave it with one of the household.

—He didn't, — Agatha cut her short.

Maybe he decided to do something else with it...

—He didn't leave it. Go on. Go back — our dogs are very vicious.

At the noon meal Agatha took just a spoon or two of beet soup and got up from the table.

—You're not hungry? What's ailing you, Agatha? Aren't you feeling well? — Mrs. Tumosa became concerned.

—I can't. My head hurts.

—I see your cheeks are flushed. Lie down for a while, daughter...

—No...

She took a stroll through the orchard and then went down to the riverside, where she sat down on the bank and stared into the water for a long while. She looked at the spot where the flowers had gone down in the morning. The swallows flew through the air and dipped their pointed wings into the water; their cheeping and chirping was so soft and sorrowful that the tears came to Agatha's eyes.

After dinners Mrs. Tumosa had a good deal of trouble with her.

—I know what I'm saying, Agatha. Hot water is the only thing! Soak your feet good and get to bed. Water will take it away like nothing else.

Agatha would have none of it. Why all the fuss? Why the hot water? It was hot as it was.

Mikas rattled into the yard.

Agatha took one look out the window, grapped up the pan with the steaming water and hurried into her room.

—Never mind unharnessing! — called out Tumosa through the window. — Come to dinner.

Entering, Mikas glanced around the room and sat down at the end of the table.

—Let the horses catch their breath. Have a bite to eat. I'll water them and take them out.

—I'll them out myself. It's nothing. I doubt that you could find one tether in the dark.

That day Mikas was very good.

Agatha sat on the edge of her bed and listened to a rail crying. On the road Mikas rode by and whistled softly. Agatha gripped the corner of her pillow tensely.

The shod hooves of the horses clattering loudly against the stones in the road. The hooves broke the calm monotony of the screeching rail. The open window grew darker and darker.

Fully clothed, Agatha pressed her face into the pillow. The rail fell quiet.

—Agatha, Aggie... Are you asleep? — a voice asked about an hour later. The voice was warm and tremulous.

Agatha raised her head. In the dark blue frame of the window was the silhouette of Mikas' head. Silently she lowered her legs to the floor. silently she picked up the pan and sloshed the water over Mikas' head. The pan slipped out of her hands, struck the window sill and clanged loudly. The little room and yard resounded with the clanging.

Agatha could hear the smack of approaching bare feet. Mrs. Tumosa poked her head trough the doorway.

—What's happened, Agatha? Did you break something?

—I spilled some water over a tomcat.

Mrs. Tumosa was speechless for a moment.

—Ha, ha, ha! — she tittered suddenly in the darkness. — That Agatha, there's a girl for you! You're my own little darling! The priest himself would bless you for it. For my part, I don't know what... I'll bring home a little gift for you tomorrow. But don't say anything about it. Don't mention it to anyone else or even to him. I won't say anything either. God knows what he would do if he lost his temper. Because — I'll tell you — people can stand a beating better than ridicule.

Mikas came late for breakfast. He had to be called twice. He entered the house guffawing and told Tumosa how he had scared a rabbit while mowing the clover. How the rabbit had darted away! how he had scampered lickety-split!

Tumosa looked in wonderment at his hired man.

For no reason at all Mikas helped Mrs. Tumosa lift the kettle from the stove.

As he ate he asked whether a certain girl had come to see him the day before.

—No, there was no girl. Who was she? Where was she from?

Chuckling and asking questions Mikas did not once look at Agatha. It was as if she were not in the house at all.

Mrs. Tumosa brought home a pretty gift for Agatha. It was a kerchief. It was all red with white currant leaves and black berries on the borders. Agatha was overjoyed with the way it looked in the mirror. Just before noon, as she was weeding the flowers, she could not help admiring herself in the glass of the open window. At the riverside washing her legs, she was filled with transport; the reflection of the kerchief in the water was even prettier — dark red.

There was a lot of work at home that day. The sun was near setting and the cows had not yet been milked. Mrs. Tumosa went out to help her.

The birch at the edge of the meadow cast a long shadow and within the shadow the grass blackened.

Mikas was driving from the riverside with a full cask of water. The pastures were a good ways from the river, so it did not pay to lead the cows back and forth to water.

When the women drew close to the pasture, the black and white bull raised his head and blew loudly out of his muzzle. Tossing his head, he began to paw the ground and bellow. The turf flew into the air and fell on his back. Both milkers, terrified by the crazed bellowing, stopped short.

—What's the matter here? Agatha, your kerchief! Untie your kerchief!

Agatha stuffed her red kerchief under her apron.

Mikas' laughter rang out across the fields.

The bull raised his head again, strained against his chain, circled around and, turnng toward the forest, let out another bellow. It was hoarse and shrill at the same time. In the forest another bull answered, followed instantly by a third, already distant and muffled. The bull listened for a while, moved an ear and stamped his hoof.

Mikas was still doubled up with laughter.

—Fool, — Mrs. Tumosa was angered. — Trash. I can't stand him, but there's no getting rid of him! These aren't the times... Agatha, never, mind you, never go near a bull with anything red. God prevent it... if he should break the chain.

On Sunday Mikas returned from Gizai quite late. He lingered for a moment at the garden gate and watched some sparrows hopping near the stables. Spitting into the garden, he entered the house and yelled at Agatha.

—Where's the petition?

Agatha went silently to her room.

—Didn't I ask you! Didn't I ask you you if my cousin came over! But would you tell me! She came for the petition. She was supposed to take it to the committee in Gizai.

Agatha came back and silently placed a yellowish envelope on the table.

—Here it is! Here's the petition! I made it out ahead of time, I listed all the wrongs I've suffered. I asked them to give me a piece of Liepinis' property, and now it's too late. I put in another petition today. I'll get a piece of land, sure, but do you know where? Three kilometers from the highroad. I said I wanted some of Liepinis' land. Take it from somebody else and give it to me, I said. Not on your life! Everyone's equal, they said. Yuo're late. Not even Kaunas can help you.

—Take it to Moscow, — retorted Agatha and turned away to the wall.

—Cross-eyes!

—Aunt! — squealed Agatha and ran to Mrs. Tumosa's side. Mikas voice was terrible. In Agatha's voice there was fright and a wronged child's supplication.

—You can take the petition to Moscow yourself when your child grows up and can't find a place in the world. But maybe aunt doesn't know that you have a child? Her aunt in Sunskai is raising it.

—Aunt! He's lying! He lies about everything! Tatar! You devour people. You're... you... You're a disgusting hog!

—Enough! —Mrs. Tumosa raised her voice. — You, Mikas, don't lie. Don't wrong the girl. It's bad, it isn't nice.

—The new government wouldn't praise you for this either, — put in Tumosa. — The new government's aganst the poor mistreating the poor.

Mikas stuttered in reply. For a moment he said nothing. Glancing at the yellowish envelope, he began raging anew.

—She devoured me, she did! Slut! She waters the rue yet! Have you heard the likes of it! Even the animals shy away from her. Wait... wait... I'll tell the whole village about her... rue! I'll show you, too, what her rue is worth, — he ended, sticking the envelope into his pocket.

He went out and headed straight for the stable. Presently he returned accross the yard carrying some horse manure on a four-pronged pitchfork. Walking up to the garden, he flung the manure on a bed of rue.

—Pull them up, trample them! Throw them into the fire! — shrieked Agatha, her face ashen. — I'll do before I forget this. ..ot even an animal woud touch the rue!

Choking with tears, she ran into her room.

The sun had already set. The black of the open window reflected the red stains of fire and blood.

Watching the red stains through a mist of tears, Agatha gnashed her teeth.

In the morning she came to breakfast after Mikas had already eaten and gone out to the yard. She did not show up at the noon meal either. Mrs. Tumosa spoke to her, but she turned silently to the wall. She kept tightening and loosening her apron strings.

Mr Tumosa was also out of sorts that day. He had need of a file. It was gone. He clearly remembered that he had put it in the box with the hammers, pliers and gouge. Gone. He asked Mikas, his wife — they did not have it nor had they seen it. Maybe Agatha knew. He would ask her when she returned with the milk.

Towards evening she left to milk the cows well ahead of time. Mrs. Tumosa said nothing to her. Let her go, she thought. Let her calm down and put things out of her

Concluded next page

1. Vilnius, the Capital of Lithuania, was plundered and burned to the ground by Russian troops in 1655. — Vilnius, Lietuvos sostinė, rusų kariuomenės apiplėštas ir sudegintas 1655.

2. Russian Czar Alexei Mikhailovich entered Vilnius and proclaimed himself as the Grand Duke of Lithuania (1655). — Rusijos caras Aleksiejus Michailovičius, atvykęs į Vilnių 1655 m. ir pasiskelbęs Didžiuoju Lietuvos Kunigaikščiu.

LITHUANIAN HISTORY IN STAMPS

ANTANAS BERNOTAS, Waterbury, Conn.

Part XXXVII

After the death of Ladislas Vaza, Ladislas' brother John Casimir was elected the new Grand Duke of Lithuania and King of Poland (1648). His candidacy was supported even by the Cossack Hetman Chmielnicki. But King John Casimir was a poor ruler and his raign over Lithuania and Poland brought nothing but disaster.

The Cossacks had stopped their major attacks against Poland but continued smaller raids reaching as far off as the city of Lvove. They also attacked Lithuanian territories, including the cities of Pinsk and Mozyr.

Finally in 1651 the Cossack forces were defeated, after which they were limited to an army of 20,000 troops. But Hetman Bogdan Chmielnicki refused to be reconciled to his defeat. His objective was an independent Ukraine. In 1653 he asked Moscow for protection and for help in his fight against the Poles. Alexei Mikchailovich, the Russian Czar of Moscow, was pleased to give his protection to the Cossacks. He allowed them 60,000 troops and appointed Hetman Chmielnicki as their leader.

In oppening protection to the Cossacks, Moscow broke the Polianova treaty of "eternal peace" signed in 1633. War was inevitable, and Moscow started it in 1654. One part of the Russian army, aided by the Cossacks, marched against Poland, another against Lithuania.

Lithuania found herself in real danger; her army was small and divided. Her Hetman Jonušas Radvila was at odds with his Field-Hetman Gansiauskas, so that they fought the Russians separately.

The Russian army, like a huge wave, rolled ahead into Lithuania. The Russians soon captured the cities and lands of Polock, Witbsk, Mogilev, Mozyr and Smolensk.

King John Casimir left his army engaged with the Russians and hurried to Gardinas to help the Lithuanians. He called a meeting of the Lithuanian nobles with the purpose of mobilizing a larger army and raising money for the war. But only few of the Lithuanian nobles showed up, and the king, angry and distressed, left Gardinas and Lithuania to her fate.

The Russian army continued its march and in 1655 captured Vilnius. Vilnius, the Capital of Lithuania, was for the first time in its history occupied by an enemy. The Russians sacked the city and razed it. Everything of valve was plundered and carted off. Marauding Russian soldiers even smashed the burial vaults in search of jewels. Several thousand citizens were put to death.

Pushing forward, the Russians occupied Gardinas and Kaunas. The Lithuanian army retreated to Kėdainiai, to the Lowlands (žemaitija), and to Poland. Only a small part of Lithuania was left unocupied. The Russian Czar Alexei Mikhailovich came to Vilnius and proclaimed himself the Grand Duke of Lithuania. In 1636 a temporary truce was called when Alexei was promised the throne of the republic after the death of King Casimir.

(To be continued)

IN A SIBERIAN SNOW STORM

Official Soviet literature depicts Siberia as a rough but hospitable virgin territory put into bloom by hordes of smiling and singing "new Soviet people." The concentration camps, the milloins of victims burried in the Siberian earth are never mentioned.

An article in the March 26, 1961 issue of "Tiesa", depicting the ordeal of an 18-year old Lithuanian girl in Siberia, is therefore of a special importance:

"...The storm was raging. Yet that is not news in North Kazakhstan. Like every day before, Onutė Jarominaitė started on her way to the stables to milk the cows. Ulia Tacenko and Zina Cerbonil went along with her. The girls were in a hurry, because the cattle were left unattended. But it was not easy to hasten one's steps, when a mass of snow formed a living wall and shut the eyes. The girls lost their way, became exhausted. Ulia was the first one to lose her strength in the struggle with the raging elements. Onutė was also about collapse. Yet seeing her friend weaken, she thought: 'Ulia will perish if I leave her alone.' And so Onutė Jarominaitė remained with her friend in the whirlpools of snow, while Zina hurried to get help. Planes, fifteen tractors, many people — they all were rushed to help the girls out. Yet it was not easy to help them in that terrible storm. Only the next day they were able to find the two girls and help them."

The aim of the Lithuanian CP organ in printing the article is not to protest about the inhuman working conditions for minors. Not by far. Tthe theme is "heroism":

"...We can be proud of Onutė Jarominaitė — risking her own life, she stood by her friend. In trying to save her friend she received severe frostbites, and her left foot had to be amputated."

How did a Lithuanian girl get to Kazakhstan? The newspaper gives a hint:

"...Onutė was born in 1943 in Kovarskas, she attended the local school. In 1955 her parents went to Kazakhstan to work..."

The above is an euphemism for deportation. And the ordeal of Onutė Jarominaitė and her family is clearly a matter for the U. N. Commission of Human Rights. (E.)

RED KERCHIEF... /Concluded

mind. There was a great change in her face, though!

Agatha was sitting on a stone as Mikas drove into the pasture with the water cask.

—Why aren't you milking, old crow?

—I've finished, —she answered calmly. — Long-horn has a splinter in her hoof. A wood chip. I wanted to pull it out, but she wouldn't stand still. I'll hold her by the horns and you take it out.

Mikas walked up to Long-horn.

There, there, stand still, — he said, bending over.

Holding on to the cow's horn with her left hand, with her right Agatha pulled out the red kerchief from under her apron. The kerchief was folded in four. A fishhook was sewn to the four loose corners. Nimbly Agatha tossed the kerchief onto Mikas' shoulders, cautiously tugged it, and the hook caught in the ticking.

—Never mind your cuddling! Hold on, if that's what you're going to do. When I'm through cuddling you, not even your mother will be able to recognize you. Hmm... It's a fresh chip. Straight from the chip heap, I'd say. Now who in the devil brought it here into the clover, I'd like to know?

Filling two pails with water, Mikas approached the bull. Putting down the pails, he turned away and watched the Russian military kitchens moving downhill to the riverside. Suddenly the bull bellowed and broke his chain. Mikas started to run but ran just a few steps. The bull's blow was like the toss of a log end. On one knee, the bull mauled and rolled Mikas. Agatha stood by.

When the bull, bellowing from time to time, moved away in the direction of the cows, Agatha ran up to Mikas and tore the red kerchief from his back. Taking care not to bloody her hands, she stuffed the kerchief under her apron.

The grasshoppers chirped across the fields and into the skies and in Agatha's temples.

The bull bellowed. It sounded like an idiot piping on a broken clarinet.

Tumosa came running across the meadow, followed by the Russian soldiers from the riverside.

Mikas died in the soldiers' arms at the gates of the house.

Agatha returned home far behind everyone else. From afar it looked as though the pails were too heavy for her. She appeared to be reeling as she walked. She looked drunk.

They caught the bull at the riverside and led him back to hs tether. Lifting the chain from the ground, Tumosa started — the ring had been cut clean part way and the rest broken off. Tumosa remembered the file. Fastening the chain with some wire, he hurried home at once. The file lay in the box with the pliers and hammers.

Agatha disappeared. The neighbors had seen her walking along the riverside with a large bundle in her hand.

Conclusion of the story THE RED KERCHIEF from the prizewinning collection FOGGY MORNING by Vincas Ramonas, Lithuanan Book Club, 1960, translated from the Lithuanian by MILTON STARK.

LITHUANIA'S FIGHT FOR FREEDOM

By **E. J. Harrison,** Formerly British Vice-Consul in Kaunas and Vilnius.
Published by Lithuanian American Information Center, A Service of the Lithuanian American Council, Inc. Third Edition, 1948.

Trumpai, bet išsamiai parašytas veikalas apie lietuvių kovas dėl laisvės istorijos bėgyje ir paskutiniaisiais, komunistų okupacijos, metais. Gera dovana kitataučiams kruvinojo birželio proga.

$1.00

A. Baranauskas

FOREST OF ANYKŠČIAI

Anykščių šilelio vertimas angliškai
Vertė Nadas Rastenis

(Su liet. originalu)

$2.00

Rašykite LD leidyklai:

V. Ramonas

CROSSES

(KRYŽIAI)

From Lithuanian translated by **Milton Stark.**

$4.00

LITHUANIAN DAYS PUBLISHER
4364 Sunset Boulevard
Los Angeles 29, Calif.

REV. J. KONČIUS

«LITHUANIANS MAKE NEWS»

● BALF (Lithuanian relief organization) was established during World War II to help Lithuanians in Europe, and presently continues its work in numerous chapters throughout the United States. The central committee is in Brooklyn, its chairman — Rev. Dr. J. Koncius.

A directors' convention was held on May 6th. At the present time BALF is aiding Lithuanians still living in Germany, who cannot emmigrate because of ill health; food and clothing also goes to Lithuanians in Poland and Siberia. After the convention, Rev. Koncius (top) left for Western Europe to convene with various international relief organizatons.

● **A convention of the Lithuanian Physicians'** organization of America is to be held on June 24-25. Members of the planning committee are Drs. A. Starkus, pres. of the New York chapter, A. Montvidas, pres. of the central committee.

Lithuanian consul, A. Simutis, will give a talk on the first Lithuanian physician to have come to New York 300 years ago. Mrs. B. Paprockas will relate her impressions of her 1960 trip to occupied Lithuania and will show films. Drs. A. Kisielius, G. K. Balutis, M. Arštikaitytė, E. Kaminskas and J. Valaitis will lecture in their scientific fields of research.

● At the Home Decorating Show in Omaha, Nebr. a **Lithuanian section** was organized by local Lithuanian youth organizations. The exhibition (right) showed Lithuanian art used for home decorating: carpets, tablecloths, wood carvings and other folk art.

● Chemist, **Dr. A. Butkus,** working in leading stockyards in New Zeland, recently successfully completed research in fertilization. Results of the experiments were accepted very favourably by press and radio.

● The Anticommunist League of the Asian Nations had invited the president of the Captive Nations Organization, **Vaclovas Sidzikauskas,** to participate at the League's convention in Manila, Phillipines, April 30—May 3. The themes in discussion where — communist imperialism and its tactics in Asia and the international solidarity of the fight against communism.

● Archbishop Capozzi has asked a Lithuanian Franciscan, **Jeronimas Petrauskas,** to establish flower garden in Jerusalem in the place of Christ's Last Supper. Such gardens have already been established by Fr. Petrauskas in Nazareth and the birthplace of St. John the Apostle. The gardens are being planned for Pentecost Sunday. A monastery stands there, prayers and Holy Mass are said for the benefactors.

● **Mrs. J. Monkutė-Marks** and Mrs. Patikin of Chicago, Ill., were the initiators of a meeting of local citizens, press, radio and TV representatives and members of University of Illinois board of directors to discuss possible plans for preserving the home of Jane Addams, the well known humanitarian who spent most of her life helping immigrants. Hull House, as it is known, is to be torn down with other buildings in that area to make room for the building program of the University of Illinois. A committee has been establshed to preserve this cultural monument.

● **Mr. Procuta** on April 30th gave a lecture about Lithuania's tragic fate at the New Zeland Peoples University Association meeting.

● **Mrs. B. Pivaronas** of Pittsburgh, Pa., has been elected secretary of SLA, Lithuanian Federation of America. Mrs. Pivaronas is a well known Lithuanian community leader and member of various organizations. She has been chairman of the Lithuanan Room at the Pittsburgh University and also chairman for the women's section of the local citizens' club.

● The Canadian artists' organization "Color and Form", whose members are mostly Europeans, opened its exhibition on May 7th at the Hart House, University of Toronto. **Sculptor Dagys,** the only Lithuanian, participating in the organization's administrative and creative work, exhibited his new work of satyrical and philosophical themes.

● **Artist W. J. Vitkus,** won the Honorable Mention award for his painting Frog Swamp.

● "Life" magazine has recently publshed some memoirs of **Mrs. Barbora Armonas,** former deportee to Siberian labour camps and prison. Mrs. Armonas, now residing with her family in Cleveland, Ohio, has written a book "Leave Your Tears in Moscow, published by Pippincott; co-author is A. Nasvytis.

● **Fab. Gudas,** lecturing at the Louisiana State University, has edited an anthology "Extrasensory Perception". The author has collected various excerpts from studies in this field of famed psychologists and placed them into a book accessible to those students who cannot spend time searching in the original texts.

V. RIBOKAITĖ & G. RŠKEVIČIENĖ AT THE HOME DECORATING SHOW IN OMAHA.

LIETUVIŠKOS LĖLĖS / LITHUANIAN DOLLS

Dail. A. Tamošaitienės sukurtos tautinės lietuviškos lėlės. Pranciškonų nuosavybė, Kennebukport, Me. Foto V. Maželis

* Dolls in Lithuanian national costume — Artist Mrs. A. Tamošaitis. Owned by Franciscan Fathers, Kennebukport, Me.

Lėlės yra vienas iš liaudies meno kūrinių. Įvairios tautos lėles daro į save panašias. Jomis vaizduojama daugiausia šventiškieji momentai, todėl ir lėlės aprengiamos šventiškai. Lietuvių šventiniai drabužiai yra tautiniai rūbai, ir jais aprengtos lėlės yra nepaprastai gražios, spalvingos. Lietuviai daug tautinių lėlių yra padovanoję svetimtaučiams praėjusio pokario metu Europoje kaip padėką įvairiems pareigūnams. Tautinė lėlė puikiai reprezentuoja mūsų drabužius ir kartu liaudies meną.

Yra kolekcionierių, kurie renka įv. tautų tautines lėles; yra mūsų žmonių, kurie turi gražias liet. lėlių kolekcijas. Yra liet. lėlių ir kitų tautų kolekcijose, — įdomu būtų, kad skaitytojai ką žinodami praneštų ir foto nuotraukomis pailiustruotų. LD redakcija iš to sudarys lėlių reportažą.

LIETUVIŲ RADIJO PROGRAMOS,

kurios bendradarbiauja su "Lietuvių Dienomis".

Los Angeles, Calif.

LITHUANIAN MELODY HOUR

Transliuojomo šeštadieniais 9 val. ryto
iš KBLA — 1490 kc stoties.
Direktorius **Bruno Gediminas,** 4023 W. 60 St., Los Angeles 43, Calif. AX 5-2260
Reikalų vedėjas — **George Rudelis,** 5027 Zelzah St., Encino, Calif.

Amsterdam, N. Y.

Lietuviška programa
WCSS — 1490 klc.
Sekmadieniais 7-8 val. vakaro.
Programos vedėjas - **Juozas Olšauskas.**
Reikalų vedėjas ir pranešėjas:
Leonardas Hartvigas
17 Eagle St., Amsterdam, N. Y.

Baltimore, Md.

"RADIJO PROGRAMA LIETUVIAMS"

Girdima Marylande ir Washington, D. C.
Sekmadienių popietėmis 12:30—1:00
WBMD 750 kilocycles
Programos vedėjai: **Albertas Juškus,**
4515 Wilmslow Rd., Baltimore 10, Md.,
Phone: Tuxedo 9-8693;
Kęstutis Laskauskas, 1312 Birch Ave.,
Baltimore 27, Md. Phone: Circle 2-1779

So. Boston, Mass.

LAISVĖS VARPAS

Naujosios Anglijos Lietuvių kultūrinė Radijo Programa
Sekmadieniais — 8-9 val. rytą.
AM bangomis 1190 kilociklų; FM bangomis 105.7 megaciklų iš
WKOX, Framingham, Mass.
P. Viščinis, programos vedėjas,
47 Banks St., Brockton 18, Mass.
Tel. JUniper 6-7209.

LIETUVIŲ RADIJO KORP. PROGRAMA

Seniausia liet. Radijo programa Naujojoje Anglijoje, veikianti nuo 1934 m. bal. m. vedama **Stepono ir Valentinos Minkų,** girdima nauju laiku (viena valanda anksčiau):
Sekmadieniais 1:30 — 2 v. p. p.
Boston, Mass. — WLYN - 1360
Programoje: pasaul. žinių santrauka, muzika, dainos ir Magdutės pasaka.
502 E. Broadway, So. Boston 27, Mass.
Tel.: AN 8-0489

Cleveland, Ohio

TĖVIŠKĖS GARSŲ Radijo programa
transliuojama kiekvieną sekmadienį
nuo 5:00 iki 5:30 val. popiet.
per WDOK stotį, banga 1260.
Programos vedėjas — **Juozas Stempužis**
506 E. 118 St., Cleveland 8, Ohio

Chicago, Illinois

SOPHIE BARCUS

LIETUVIŲ ŠEIMININKIŲ PROGRAMOS

Kas rytą nuo pirmadienio iki penktadienio
10:00 — 11:00.
Šeštadienį ir sekmadienį — 8:30 - 9:30.
"Vakaruškos" pirmadienio vak. 7:00-8:00.
Visos programos iš
WOPA Stoties 1490 klc. A. M. 102-7 F. M.
7159 S. Maplewood Ave., Chicago 29, Ill.
Tel.: HEmlock 4-2413.

Detroit, Mich.

"BALTIC MELODIES"

Detroit WJLB, 1400 kilocycles.
Saturdays 8:30 - 9:15 P. M.
Director: **Helen Rauby.**
16926 Pinehurst, Detroit 21, Mich.
Telephone: UNiversity 1-1072.

LITHUANIAN MELODIES Radijo valandėlė
girdima kiekvieną šeštadienį 5 val. p. p.
iš Detroito stoties WJLB — 1400 kil.
Direktorius **Ralph Valatka,**
15756 Lesure Ave., Detroit 27, Mich.
Telephone: BRoadway 3-2224

"LITHUANIAN VOICE"

(iš Inkster, Mich.) — WCHB, banga 1440
Sekmadieniais 16:00 — 17:00 popiet.
Programos vedėjas **J. Kriščiūnas,**
803 N. Crawford, Detroit, Mich.
Tel.: VI 1-5724

Hartford, Conn.

"TĖVYNĖS GARSAI"

Connecticut valstybės kultūrinė valandėlė
Hartford — WPOP — 1410 klc.
Kiekvieną sekmadienį 11:00 iki 12:00.
Programos vedėjas **J. Petkaitis,** 60 Lincoln St., Hartford, Conn. Tel. JA 2-5556.
Kultūrinės dalies ved. **A. Dragūnevičius,**
273 Victoria Rd., Hartford, Tel. CH 9-4502

Madrid, Espana

VYKDOMOSIOS VLIKO TARYBOS RADIJO BIURAS MADRIDE

TAUTINIS ISPANIJOS RADIJAS
laiduoja lietuviškai 21:30 — 21: 45
Lietuvos laiku (arba 19:30—19:45 Vid. Europos laiku) 25 ir 42 metrų bangomis.
Kiekv. programa kartojama kitos dienos rytą 8:30 Lietuvos laiku (6:30—6:45 Vid. Europos laiku 25 ir 42 metrų banga.

New York - New Jersey

"LIETUVOS ATSIMINIMŲ"

Radijo valanda girdima
kiekvieną šeštadienį 5:00—6:00 val. p. p.
iš New Yorko stoties WEVD - 1330 kilv.
ir 97.9 meg. (FM).
Direktorius **Jokubas J. Stukas,**
1264 White tS., Hillside, N. J.
Tel.: WAverly 6-3325

Norwood, Mass.

Nauj. Anglijos lietuvių Radijo programa
Sekmadieniais nuo 11:00 iki 12:00 val.
WHIL — 1430 banga, Medford 55, Mass.
Jonas J. Romanas, vedjas,
50 Cottage St., Norwood, Mass.
Tel. NOrwood 7-1449.

Philadelphia, Pa.

Lietuvių Bendruomenės Radijo Programa
BENDRUOMENĖS BALSAS
Stotis WTEL — 860 kilocycl.
Šeštadieniais nuo 4:30 iki 5:00 p.p.
Kultūrinės, politinės apžvalgos, žinios, vietos kronika, muzika ir skelbimai.
Valandėlės vedėjas **Adolfas Gaigalas.**
Programas tvarko ir praveda redakcinis kolektyvas.
Rašyti: "Bendruomenės Balsas", 335 Titan St., Philadlphia 47, Pa., Tel. HO 7-4176

Pittsburgh, Pa.

The First Lithuanian Radio Program in Pittsburgh, Penn.
Pittsburgh, Penn. - WPIT - 730 kilocycles.
Sekmadieniais 12:30—1:00 p. p.
Programos vedėjai:
Povilas ir **Gertruda Dargiai.**
Visais reikalais kreiptis:
2040 Spring Hill Road, Pittsburgh 16, Pa.

Lithuanian Catholic Hour
Pittsburgh, Pa. - WLOA - 1550 kilocycles.
Sundays — 1:30 - 2:00 P. M.
Produced by Knights of Lithuania,
Pittsburgh District.
WLOA, Braddock, Pa.

Rochester, N. Y.

Lietuvių Radijo Klubas

Rochester, N. Y. — WHEC — 1460 klc.
Programos kiekvieną sekmadienį
9:30 — 10:00 rytą.
Klubo valdyba:
Pr. Saladžius, garbės pirm., 309 Alphonse St. (21); **Pr. Puidokas,** pirm. 38 St. Jacob St. (21); **A. Cieminis,** vicepirm. 226 Lux St. (21); **Vyt. Žmuidzinas,** ižd. 235 Furlong St. (21); **R. Kiršteinas,** sekr. 213 Berlin St. (21); **Br. Krokys,** narys 10 Dudley St. (5).
Programas praveda valdybos nariai ir šie vedėjai: **R. Gaidytė, St. Ilgūnas, D. Šiurilienė, H. Žemelis.**

Roma, Italia

ROMOS RADIJAS

Transliuojama kasdien nuo 20 val. 50 min. iki 21 val. 10 min. Vidurio Europos laiku,
41,15 ir 50,34 metrų bangomis.
Vedėjas **Dr. J. Gailius.**
Circonvallazione NOMENTANA 162

Sao Paulo, Brasil

"TĖVYNĖS GARSAI"
Lietuviška muzikos valanda

Radio Cometa — Z. Y. R. 217, vidutinėmis bangomis 1.130 kcls.; mikrobangomis (frequencia modulada) 1071 mg.
Sekmadieniais
13:00 - 14:25 Rio de Janeiro laiku.
Vadovauja "Tėvynės Garsų" kolektyvas.
Caixa Postal 403, S. Paulo, Brazil, S. A.
Adresas:
Ši valandėlė girdima visose Amerikose.

Toronto, Ont, Canada

TĖVYNĖS PRISIMINIMAI

Kiekvieną sekmadienį nuo 1 iki 2 pp.
WHLD stotis, Niagara Falls, N. Y. Banga 1270. Programos ved. **J. R. Simanavičius,**
145 Rusholm Rd., Toronto 4, Ont. Canada
Telef.: LE 4-1274

Vatikanas, Italia

Programa transliuojama 8 kartus savaitėje
Sekmad. rytais 10:30 - 11:00 Lietuvos laiku
kiekviena vakarą 20:15 - 20:30 Liet. laiku.
Bangos: 31, 25, 19 ir 196 metrų.
Vedėjas **Kun. Dr. V. Kaziūnas.**
Adresas:
Sezione Lituana, Stazione Radio
CITTA DEL VATICANO.

WASHINGTON D.C.

Voice of America — Amerikos Balsas

Voice of America, Washington 25, D. C.
Pusės valandos programa duodama kasdien Lietuvos laiku 19 val. 30 min. — 11, 13, 16, 19, 25 ir 31 metro bangomis; jos kartojamos 21 val. 30 min. — vidutine 251 m. banga ir 6 val. ryto 25, 31, 41 ir 49 m. bangomis.
Pastaba: **vasaros laiku,** kai Lietuvoj 19:30, — Washingtone 12 val. 30 min. dieną, Chicagoje — 11 val. 30 min. ryto ir Los Angeles — 9 val. 30 min. ryto, o Europoj Grinvičo laiku 16 val. 30 vak.

Waterbury, Conn.

LIETUVIŲ RADIJO PARTIJA

WATR, Waterbury, 1320 kilocycles.
Kiekvieną šeštadienio vakarą
6:40 iki 7:30 p. m.
Programos vedėjas ir direktorius,
John D. Adams-Adomaitis
27 Congress Avenue, Waterbury, Con.
Telefonai: PLaza 3-2787 ir PL 3-8898

"L. DIENŲ" LEIDYKLOS žurnalo ir knygų PLATINTOJAI

JUNGT. AMERIKOS VALST.:

Baltimore, Md. — A. Česonis, K. Bradūnas.
Brooklyn, N. Y.— J. Pašukonis, L.A.P. Klubo Spaudos Kioskas, J. Ginkus.
So. Boston, Mass. — D. Giedraitis, S. Mikus, kun. J. Klimas.
Chicago, Ill. — K. Babickas, Balys Brazdžionis, V. Grebliūnas; J. Karvelis; S. Metrick, Marginiai, P. Švelnys, Terra, B. Urbonas, V. Būtėnas.
Cicero, Ill...— J. Memėnas, E. Stangenbergas.
Cleveland, Ohio — Dirva, V. Rociūnas.
Detroit, Mich. — Gaiva, Neringa, St. Anthony's Parish Library.
Elizabeth, N. J. — P. Kudulis, A. Rudzitas.
E. St. Louis, Ill. — A. Vaitkus.
Grand Rapids, Mich. — J. Belinis.
Hartford, Conn. — Vl. Plečkaitis.
Los Angeles, Calif. — V. Prižgintas.
Newark, N. J. — K. Trečiokas.
Omaha, Nebr. — E. Ribokienė, kun. L. Musteikis.
Philadelphia, Pa. — J. Karaška, B. Raugas, V. Karalius.
Pittsburgh, Pa. — F. Žilionis.
Rochester, N. Y. — A. Sabalis.
Waterbury, Conn. — J. Gaidys, Spauda.
Waukegan, Ill. — V. Petrauskas.
Wilkes-Barre, Pa. — V. Ramanauskas.
Worcester, Mass. — P. Pauliukonis.

ITALIJOJE:

Rome — Kun. V. Mincevičius.

ISPANIJOJE:

Madrid — Kun. K. Patalavičius.

NAUJ. ZELANDIJOJE:

Auckland — G. Procuta.

VENECUELOJE:

Rev. A. Perkumas, Z. Domeika

ANGLIJOJE:

London — D. Daunoraitė.

KANADOJE:

Toronto, Ont. — A. Kuolas J. Smolskis Time Cigar Store, V. Aušrotas.
Hamilton, Ont. — Z. Orvidas, J. Pleinys, S. Bakšys.
St. Catherines, Ont. — K. Kudukis.
Montreal, Que.— P. Rudinskas (Parish Library)
Winnipeg, Man. — S. Bujokas.
W. Lorne, Ont. — A. Kojelaitis.
Welland,Ont. — K. Žukauskas.

AUSTRALIJOJE:

Melbourne — A. Vingis, B. Zumeris.
Canberra — V. Balsys.
N. Geelong — L. Bertašius.
St. Kilda — P. Bienkevičius, N. Butkūnas
Sydney — Kun. P. Butkus.
Adelaide, Edwardstown, — A. Kubilius.
Rivervale, W. Australia — Kun. L. Kemėšis.
Williamstown — Kun. L. Vaseris.
Cabramatta — J. Skirka.
Brisbane — K. Stankūnas.

* * *

SKAITYKITE
"LIET. DIENŲ" LEIDYKLOS
IŠLEISTAS KNYGAS

"DAINAVOS" ANSAMBLIO SUKAKTUVINIO KONCERTO VADOVAI IR MENININKAI.

LIETUVIŲ
DIENOS
MAY / GEGUŽIS 1961